

**INTEGRAČNÉ ZOSKUPENIE JUHOVÝCHODNEJ ÁZIE
A ZAHRANIČNOOBCHODNÉ VZŤAHY SO SLOVENSKOM
A S EURÓPSKOU ÚNIOU**

OBADI Saleh Mothana

Bratislava 2004

**INTEGRAČNÉ ZOSKUPENIE JUHOVÝCHODNEJ ÁZIE
A ZAHRANIČNOOBCHODNÉ VZŤAHY SO SLOVENSKOM
A S EURÓPSKOU ÚNIOU**

OBADI Saleh Mothana

Bratislava 2004

Autor:

Ing. OBADI Saleh Mothana, PhD.

Recenzenti:

Doc. Ing. Otilia Zorkóciová, PhD.

PhDr. Lenka Adamcová, CSc.

Jazyková úprava:

PhDr. Katarína Rybanská

© Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied
Bratislava 2004

ISBN

O B S A H

ÚVOD	9
1. VZNIK ZDRUŽENIA NÁRODOV JUHOVÝCHODNEJ ÁZIE ASEAN	11
1.1. Základné charakteristiky	11
1.2. Hlavné orgány ASEAN	13
1.3. Spolupráca vnútri regiónu ASEAN	14
2. VYBRANÉ OBLASTI EKONOMICKÉHO VÝVOJA KRAJÍN ASEAN	19
2.1. Makroekonomický vývoj krajín ASEAN	19
2.2. Úloha priamych zahraničných investícií v hospodárskom raste regiónu ASEAN	26
2.3. Zahraničný obchod krajín ASEAN	29
2.4. Intraregionálny obchod	34
3. SPOLUPRÁCA S KRAJINAMI MIMO ASEAN	37
3.1. Spolupráca s východnou Áziou (ASEAN + 3)	39
3.1.1. Vzťahy medzi ASEAN a Japonskom	39
3.1.2. Spolupráca s Čínou	44
3.1.3. Spolupráca ASEAN s Južnou Kóreou	48
3.2. Spolupráca s Európskou úniou	51
3.2.1. Obchodné vzťahy	52
3.3. Zahraničnoobchodné vzťahy Slovenskej republiky s krajinami ASEAN	57
3.3.1. Vplyv prevzatia preferenčných režimov Európskej únie na zahraničný obchod Slovenskej republiky	69
ZÁVER	72
PRÍLOHY	75
LITERATÚRA	81
ZOZNAM SKRATIEK	83

„Dnes ASEAN nie je len dobre fungujúce združenie, nepostrádateľné v regióne, ale je reálnou silou, s ktorou sa ráta ďaleko za hranicami regiónu. Je aj dôveryhodný partner pre Spojené národy v oblasti rozvoja.....“

*Kofi Annan
generálny tajomník OSN
16. február 2000*

PREDSLOV

Táto monografia je spracovaná v rámci vedeckého projektu VEGA SAV č. 2/3138/23: *Konvergencia a divergencia v integračných a globalizačných procesoch vo svetovej ekonomike: implikácie pre slovenskú ekonomiku*, ktorého riešenie bude ukončené v roku 2005. Odbornej verejnosti predkladáme ako prvú časť problematiku integračných zoskupení a ich obchodné vzťahy so Slovenskou republikou a s Európskou úniou.

V predkladanej monografii čitateľ nájde informácie o integračnom zoskupení juhovýchodnej Ázie ASEAN, ktoré chceme v blízkej budúcnosti ešte rozšíriť a rovnako analyzovať aj ďalšie významné integračné zoskupenie vo svete, ako napríklad NAFTA, MERCUSOR a iné.

ÚVOD

Združenie národov juhovýchodnej Ázie ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*) vzniklo pred 36 rokmi (v roku 1967) ako pochopiteľná a v čase adekvátne reakcia na geopolitický, ako aj ekonomický pohyb na ázijskom kontinente, ale aj v iných regiónoch sveta. Okrem toho, ASEAN si pri svojom založení vytýčilo za cieľ zrýchliť ekonomický rast, sociálny pokrok a kultúrny rozvoj členských štátov, no zároveň sa čiastočne presadili aj tendencie rozšírenia spolupráce do vojenskopolitickej oblasti. Z politického hľadiska toto združenie dáva ojedinelý príklad pre ostatné integračné zoskupenia vo svete tým, že združené krajiny reprezentujú tri veľké náboženské vierovyznania: islamské, kresťanské a hinduistické, pričom vo vzájomnej spolupráci sa dokázali povzniesť nad tento fakt a akcentovali predovšetkým napĺňanie spoločného cieľa, ktorým je zvýšenie životnej úrovne obyvateľstva.

Počas prvej dekády existencie ASEAN, väčšina lídrov členských štátov neverila, že národnú bezpečnosť môžu zaručiť jednotlivé národy samostatne. Dnes im kolektívny hlas dáva v zahraničných otázkach silnú pozíciu pri zabezpečení mieru a stability v regióne.

Samozrejme, že ani ASEAN sa počas uplynulých rokov nevyhol problémom, ale jeho členské štáty aj napriek tomu pokračovali v ich snažení posilniť vzájomnú spoluprácu na rôznych úrovniach. Po takmer troch dekádach, bývalá Indočína, ktorá predtým predstavovala hrozbu, vstúpila do združenia ASEAN hľadiac do lepšej budúcnosti a hodiac tak ideológiu za chrbát.

Mnohí analytici z politického a ekonomického života nepredpovedali tomuto združeniu úspech, ba dokonca niektoré krajiny ho na začiatku ani neuznali. Či dosiahlo toto združenie úspech, alebo nie, a ak áno, v čom sa tento úspech prejavil? Na tieto, ako aj ďalšie otázky sa pokúsime nájsť odpovede v nasledujúcich častiach tejto monografie.

Predkladaná monografia pozostáva z troch častí. V prvej časti sa venujeme vzniku a hlavným orgánom ASEAN. V druhej časti sme sa pokúsili o analýzu vývoja ekonomického rastu krajín tohto združenia a jeho hlavných determinantov, ako aj intraregionálneho obchodu ASEAN, ktorý je jednou z hlavných výhod integrácie. Ťažiskovou časťou tejto monografie je tretia kapitola, v ktorej sme sa sústredili na obchodné vzťahy ASEAN s niektorými jeho obchodnými partnermi z daného regiónu, s EÚ, a najmä so Slovenskou republikou.

1. VZNIK ZDRUŽENIA NÁRODOV JUHOVÝCHODNEJ ÁZIE ASEAN

1.1. Základné charakteristiky

Združenie národov juhovýchodnej Ázie ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*) vzniklo na základe Bangkokskej deklarácie z 8. 8. 1967. Zakladajúcimi členmi boli: *Indonézia, Malajzia, Filipíny, Singapur a Thajsko*.

Iniciatíva založenia ASEAN, ktorá prišla z radov prvých signatárskych krajín, bola zmysluplná v čase, keď mnohé regióny sveta sa snažili chrániť si svoje politické a ekonomické záujmy práve politickou (aspoň spočiatku) či ekonomickou integráciou.

Na začiatku svojej existencie sa ASEAN stretol s mnohými prekážkami, hlavne politickými, ktoré zapríčinili pomalý postup a napĺňanie cieľov integračného procesu. Napriek problémom sa zakladajúce krajiny neprestajne snažili rozšíriť zoskupenie o ďalších nových členov, susedné krajiny – s úmyslom využívať regionálne ekonomické zdroje v prospech obyvateľov združenia a skoncovat' s politickou konfrontáciou, ktorá ohrozovala politickú a ekonomickú integritu regiónu.

V januári 1984 sa pripojil *Brunejský sultanát*. V 90. rokoch sa pripojili ďalší štyria členovia: *Vietnam* (28. 7. 1995), *Laos, Mjanmarsko* (23. 7. 1997) a *Kambodža* (30. 4. 1999).

T a b u ľ k a 1.1

Niektoré základné ukazovatele ASEAN z roku 2002

Členský štát	Rozloha v km ²	Populácia v mil.	HDP v mld USD
Brunej	5 770	0,33	7,1
Filipíny	300 000	77,6	83,3
Indonézia	1 919 440	200,0	232,0
Laos	236 800	4,9	1,9
Kambodža	181 040	11,5	2,0
Malajzia	329 750	22,2	95,5
Mjanmarsko	678 500	46,4	14,3
Singapur	632	4,1	92,1
Thajsko	514 000	61,8	186,0
Vietnam	329 560	78,0	23,3
ASEAN	2 576 053	506,83	737,5

Prameň: Štatistiky AFTA, 2003. www.aseansec.org

Zakladajúce členské štáty tvorili v roku založenia ASEAN takmer 72 % populácie (188 mil. obyvateľov) všetkých členských štátov dnešného ASEAN a okolo 85 % hospodárskeho outputu (24 mld USD). V súčasnosti ASEAN dosahuje hospodársky výsledok v hodnote vyše 737 mld USD a má vyše 506 mil. obyvateľov (pozri tab. 1.1), pričom zakladajúce členské štáty, ktoré predstavujú 72 % obyvateľov ASEAN (366 mil. obyvateľov), produkujú 93 % celkového hospodárskeho výsledku (688 mld USD).

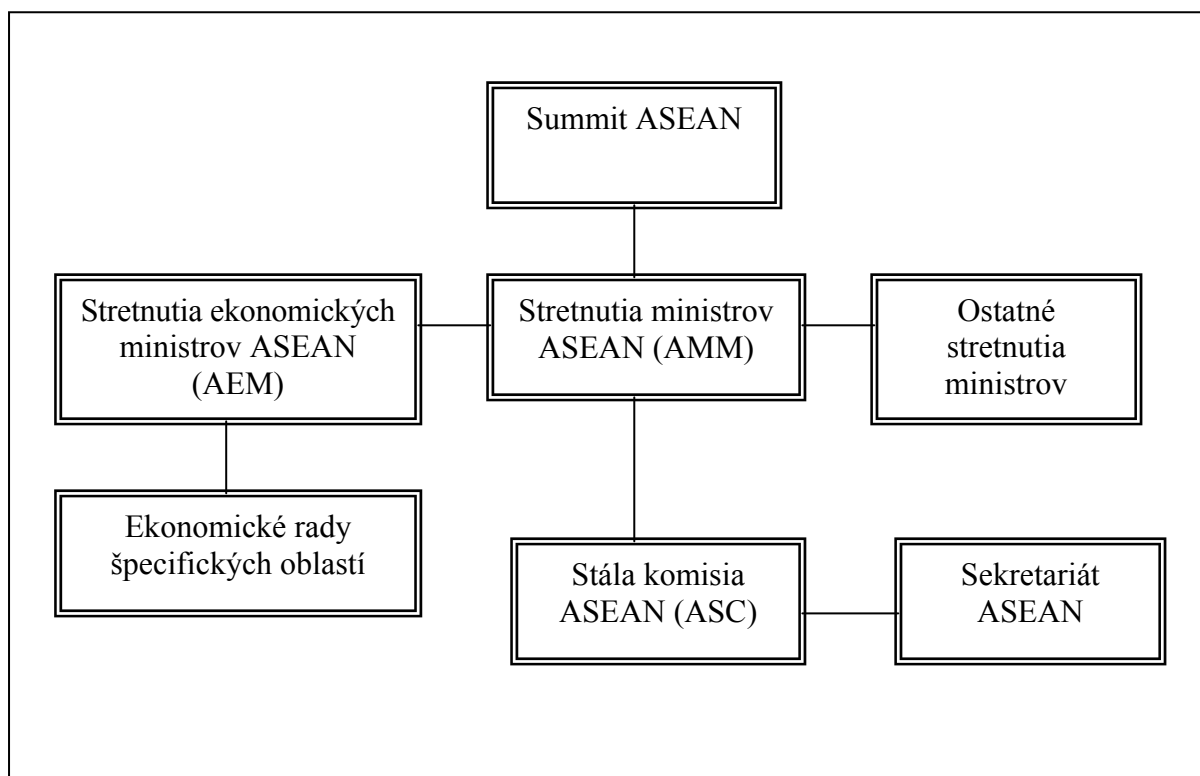
Členské štáty ASEAN spájajú nasledovné dokumenty:

- *Bangkokská deklarácia* – Bangkok, 8. augusta 1967
- *Deklarácia zóny mieru, slobody a neutrality (ZOPFAN)* – Kuala Lumpur, 27. novembra 1971
- *Deklarácia svornosti ASEAN* – Bali, 24. februára 1976
- *Zmluva o priateľstve a spolupráci (TAC) v juhovýchodnej Ázii* – Bali, 24. februára 1976
- *Deklarácia ASEAN o juhočínskom mori* – Manila, 22. júla 1992
- *Zmluva o slobodnej zóne juhovýchodnej Ázie bez jadrových zbraní (SEANWFZ)* – Bangkok, 15. decembra 1997
- *Vízia ASEAN 2020* – Kuala Lumpur, 15. decembra 1997
- *Deklarácia svornosti ASEAN II* – Bali, 7. októbra 2003.

Hlavnými cieľmi tohto integračného zoskupenia podľa základného dokumentu (Bangkokská deklarácia) sú:

- a) zvýšenie ekonomického rastu, sociálny a kultúrny rozvoj v regióne;
- b) podpora politickej a ekonomickej stability v regióne;
- c) podpora aktívnej spolupráce a vzájomnej pomoci vo všetkých otázkach spoločného záujmu, či už je to v ekonomickej, sociálnej, kultúrnej, vedeckej alebo administratívnej oblasti;
- d) riešenie rôznych iných otázok v regióne;
- e) udržanie úzkej a užitočnej spolupráce s existujúcimi medzinárodnými a regionálnymi organizáciami podobného charakteru.

1.2. Hlavné orgány ASEAN

- Najvyšším orgánom Združenia je *summit ASEAN*. Oficiálne stretnutia na najvyššej úrovni sa organizujú každé 3 roky spolu s neformálnymi stretnutiami v ostatných rokoch. Na 6. oficiálnom stretnutí lídri súhlasili s pravidelnými stretnutiami na najvyššej úrovni ASEAN + 3 (Japonsko, Čína a Južná Kórea).
- *Stretnutia ministrov ASEAN (AMM)*. Sú zakotvené v Bangkokskej deklarácii z roku 1967. Ich hlavné povinnosti spočívajú v určovaní politických línií a v koordinácii rôznych projektov. Zvolávajú sa raz ročne ako oficiálne stretnutie skupiny ASEAN, ak sa nekoná mimoriadne alebo neformálne stretnutie.
- *Stretnutia ekonomických ministrov ASEAN (AEM)*. Prvé stretnutie sa konalo v roku 1975 v Indonézii a časť systému bola zriadená v roku 1977. Jeho úlohy spočívajú v zhromažďovaní odporúčaní pre členské štáty na zintenzívnenie ekonomickej spolupráce vnútri ASEAN a sledovanie koordinácie a implementácie projektov ekonomickej spolupráce. Schádza sa raz ročne.

- **Stála komisia ASEAN (ASC).** Koordinuje politické línie počas jednoročného obdobia, od konca posledného AMM do začiatku nasledujúceho. Predsedá jej minister zahraničných vecí krajiny, ktorá usporiada nasledujúce AMM, a zahŕňa generálneho sekretára ASEAN a generálnych riaditeľov všetkých členských štátov ASEAN. Schádza sa päť až sedemkrát ročne.
- **Sekretariát ASEAN.** Bol založený na prvom summite ASEAN v roku 1976. V roku 1992 sa členské štáty dohodli na rozšírení funkcií sekretariátu, posilnení právomoci generálneho sekretára, zefektívnení práce sekretariátu a rozšírení počtu zamestnancov. Sekretariát podlieha stálej komisii a má štyri úrady (úrad ekonomickej spolupráce, úrad inštitucionálnej spolupráce, úrad pre spoluprácu ASEAN a komunikačné vzťahy a úrad AFTA). Sídlí v Jakarte.

1.3. Spolupráca vnútri regiónu ASEAN

Bangkokská deklarácia bola síce základným dokumentom, na základe ktorého signatárske krajiny začali spolupracovať, ale úroveň ich spolupráce sa niekoľko rokov po jej podpísaní citeľne nezmenila. Všeobecne možno povedať, že skutočná spolupráca vo viacerých oblastiach života Združenia sa začala od roku 1976.

A. Politická spolupráca

Dohoda o priateľstve a spolupráci (TAC) z roku 1976 stanovila, že politický a bezpečnostný dialóg a spolupráca medzi krajinami ASEAN musia smerovať k podpore regionálneho mieru a stability zvyšovaním regionálnej pružnosti v riešení problémov. Regionálna pružnosť by sa mala uplatňovať kooperáciou vo všetkých oblastiach na základe princípov sebadôvery, vzájomného rešpektovania, spolupráce a solidarity, ktoré by vybudovali základy silného a životaschopného spoločenstva národov juhovýchodnej Ázie.

Bezpečnostné spoločenstvo ASEAN má za úlohu priviesť politickú a bezpečnostnú spoluprácu ASEAN na vyššiu úroveň, aby zaistilo, že krajiny v regióne

budú žiť v mieri medzi sebou aj voči ostatnému svetu a v demokratickom a harmonickom prostredí. V tomto smere možno povedať, že – vzhľadom na rôznorodosť politických systémov a sociálno-ekonomické rozdiely – ASEAN do istej miery dosiahol veľa, najmä v oblasti riešenia pohraničných sporov a politickej stabilizácie.

B. Ekonomická spolupráca

Krajiny ASEAN spolupracujú v ekonomickej oblasti na základe nasledovných zmlúv:

Spolupráca vo voľnom obchode	
<i>Rámcová zmluva o posilnení ekonomickej spolupráce</i>	(1992)
— <i>AFTA AICO (AFTA = urýchlenie CEPT) (1992)</i>	
— <i>Rámcová zmluva ASEAN o službách (1995)</i>	
— <i>Rámcová zmluva o investičnej zóne ASEAN (október 1998)</i>	
— <i>Rámcová zmluva ASEAN o uľahčení tranzitu tovarov (december 1998)</i>	
— <i>Rámcová zmluva ASEAN o vzájomnom uznaní dohôd (december 1998).</i>	

1. *Rámcová zmluva o posilnení ekonomickej spolupráce*

Bola podpísaná na 4. oficiálnom summite ASEAN v roku 1992. Stanovuje smerovanie ekonomickej spolupráce vnútri regiónu a definuje všeobecné princípy, úlohy, kategórie a metódy na dosiahnutie cieľa. Obsahuje aj založenie AFTA.

2. *AFTA (ASEAN Free Trade Area)*

Bola založená 1. januára 1992 s cieľom eliminovať tarifné bariéry týkajúce sa všetkých priemyselných a poľnohospodárskych produktov medzi krajinami ASEAN, integrácie ich ekonomík do jednej produkčnej základne a vytvorenia jednotného trhu s 500 mil. obyvateľov. AFTA sa snaží odstrániť tarifné a netarifné prekážky vnútri regiónu v snahe liberalizovať obchod a oživiť ekonomiku. Okrem toho redukcia bariér pre intraregionálny obchod dáva spotrebiteľom krajín ASEAN široký výber a lepšiu kvalitu spotrebiteľských tovarov.

Schéma spoločnej efektívnej preferenčnej tarify (CEPT) sa používa na redukciu colných taríf vnútri regiónu pod 5 % v princípe od roku 2002 pre šesť národov ASEAN (Brunej, Indonézia, Malajzia, Filipíny, Singapur a Thajsko), od roku 2003 aj pre Vietnam a od roku 2005 pre Laos a Mjanmarsko. Treba ale povedať, že stanovené termíny na odstránenie tarifných a netarifných bariér sa stále prehodnocujú.

Zhromaždenie rady AFTA v roku 1999 stanovilo termín na odstránenie cla pri všetkých produktoch pre šesť národov ASEAN od roku 2010 (Brunej, Indonézia, Malajzia, Filipíny, Singapur a Thajsko) a pre zvyšné krajiny od roku 2015.

Od začiatku roka 2002 prví signatári CEPT a AFTA znížili ich tarify na intra-regionálny obchod na menej ako 5 % pre väčšinu tovarov. V podstate ostáva už len 3,8 % položiek (1 683 zo 44 060 položiek), na ktoré sú uvalené tarify nad 5 % (pozri [2; 3]). Očakáva sa, že noví signatári budú realizovať podmienky AFTA nasledovne: Vietnam v roku 2006, Laos a Mjanmarsko v roku 2008 a Kambodža v roku 2010.

V súčasnosti je takmer 60 % položiek prvých signatárov CEPT s nulovým clom. Predpokladá sa, že Vietnam oslobodí 35,4 % jeho položiek od cla do roku 2006, Laos a Mjanmarsko 87,6 % a 3,9 % ich položiek podľa poradia do roku 2008 a Kambodža odstráni importné clá na úroveň 7,6 % jej položiek do roku 2010 (pozri [2; 3]).

3. *ASEAN Industrial Cooperation Schem (AICO)*

Aplikuje CEPT, t. j. škálu ciel (0 – 5 %) na AICO dohodnuté produkty, aby sa tak posilnila priemyselná spolupráca vnútri regiónu. Urýchlene sa implementovala schéma CEPT.

4. *Rámcová zmluva ASEAN o službách*

Bola podpísaná na 5. formálnom summite ASEAN v roku 1995. Podporuje voľný obchod v oblastiach financií, námornej prepravy, telekomunikácií, letectva, turizmu, stavebníctva, obchodu atď. Prvý balíček opatrení bol implementovaný v období od roku 1996 do roku 1998 a druhý balíček ho nahradil v roku 1999. Protokol o implementácii druhého balíčka bol podpísaný na šiestom oficiálnom summite ASEAN v roku 1998.

5. *Rámcová zmluva o investičnej zóne ASEAN*

Bola podpísaná na 30. AEM mítingu v roku 1998. Podporuje voľné investovanie vnútri regiónu. Určuje líniu aplikácie preferenčného prístupu do roku 2010 pre investorov ASEAN a do roku 2020 pre investorov mimo ASEAN. Investície do všetkých odvetví by mali byť otvorené od roku 2010 pre investorov ASEAN a od roku 2020 pre investorov mimo ASEAN. Podporuje voľnejší tok kapitálu, kvalifikovaných pracovníkov, profesionálov a technológií.

6. *Rámcová zmluva o zjednodušení tranzitu tovarov*

Bola uzatvorená na 6. oficiálnom summite ASEAN v decembri 1998. Podporuje zjednodušenie procedúr (oslobodenie od zvyčajných kontrol, ciel atď.) týkajúcich sa pohybu tovarov vnútri regiónu.

7. *Rámcová zmluva ASEAN o vzájomnom uznaní dohôd*

Bola podpísaná na 6. oficiálnom summite ASEAN v decembri 1998. Definuje rámec vzájomného uznania dohôd pre každú produktovú kategóriu a členským štátom ASEAN uľahčuje vzájomné uznanie produktových štandardov tak, aby sa redukovali technické prekážky obchodov vnútri regiónu.

C. *Vízia ASEAN 2020*

Na prvom neformálnom stretnutí v roku 1996 (Jakarta) lídri národov ASEAN súhlasili s konceptom vízie regionálneho rozvoja do roku 2020. *Vízia ASEAN 2020* bola oficiálne prijatá na druhom neformálnom stretnutí v roku 1997 (Kuala Lumpur). Akčný plán na obdobie prvých šiestich rokov (1999 – 2004) bol prijatý ako *Hanojský akčný plán* na šiestom oficiálnom stretnutí na najvyššej úrovni v decembri 1998 (Hanoi).

Obsah vízie

- Do budúcnosti orientovaný strednodobý plán, určujúci výhľad na dosiahnutie regionálneho rozvoja a blahobytu prostredníctvom regionálnej spolupráce počas nasledujúcich 20 rokov.

- Prezentácia vízie obsiahlej regionálnej spolupráce v ekonomickej, politickej, bezpečnostnej a kultúrnej oblasti.
- Reflektujúc históriu ASEAN a úspech počas posledných 30 rokov, zdôrazňuje potrebu orientácie na budúcnosť ako nevyhnutnú reakciu na poslednú ekonomickú krízu.
- Posilnenie vzťahov medzi partnermi a organizáciami.

2. VYBRANÉ OBLASTI EKONOMICKÉHO VÝVOJA KRAJÍN ASEAN

2.1. Makroekonomický vývoj krajín ASEAN

V prvej dekáde vzniku ASEAN nedošlo k významným zmenám v ekonomickej situácii jednotlivých členských štátov (okrem Singapuru).¹ K podstatným zmenám došlo až koncom druhej dekády jeho existencie. Treba ale poznamenať, že ekonomiky krajín ASEAN boli na začiatku integrácie odlišné, ich ekonomický rast sa v rokoch 1960 – 1970 pohyboval medzi 3,4 % v Indonézii a 9,4 % v Singapure. Nasledujúca dekáda, 1970 – 1980, bola obdobím oživenia a krajiny zaznamenali rast v priemere od 6,4 % na Filipínach až po 8,5 % v Singapure [33]. Miery ekonomického rastu ostatných členských štátov sa v druhej dekáde pohybovali okolo najvyššej, kým v prvej dekáde sa približovali k spomenutej najnižšej.

Treba tiež dodať, že po vstupe nových členov do združenia sa ešte prehĺbila rôznorodosť medzi ekonomikami regiónu. Na jednej strane stoja ekonomiky, ktoré strácajú status rozvojový a postupne sa stávajú členmi skupiny priemyselne vyspelých krajín sveta a zaujímajú tak významné postavenie vo svetovej konkurencii. Na druhej strane sú tu rozvojové ekonomiky, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú stále ešte v počiatočných fázach industrializácie.

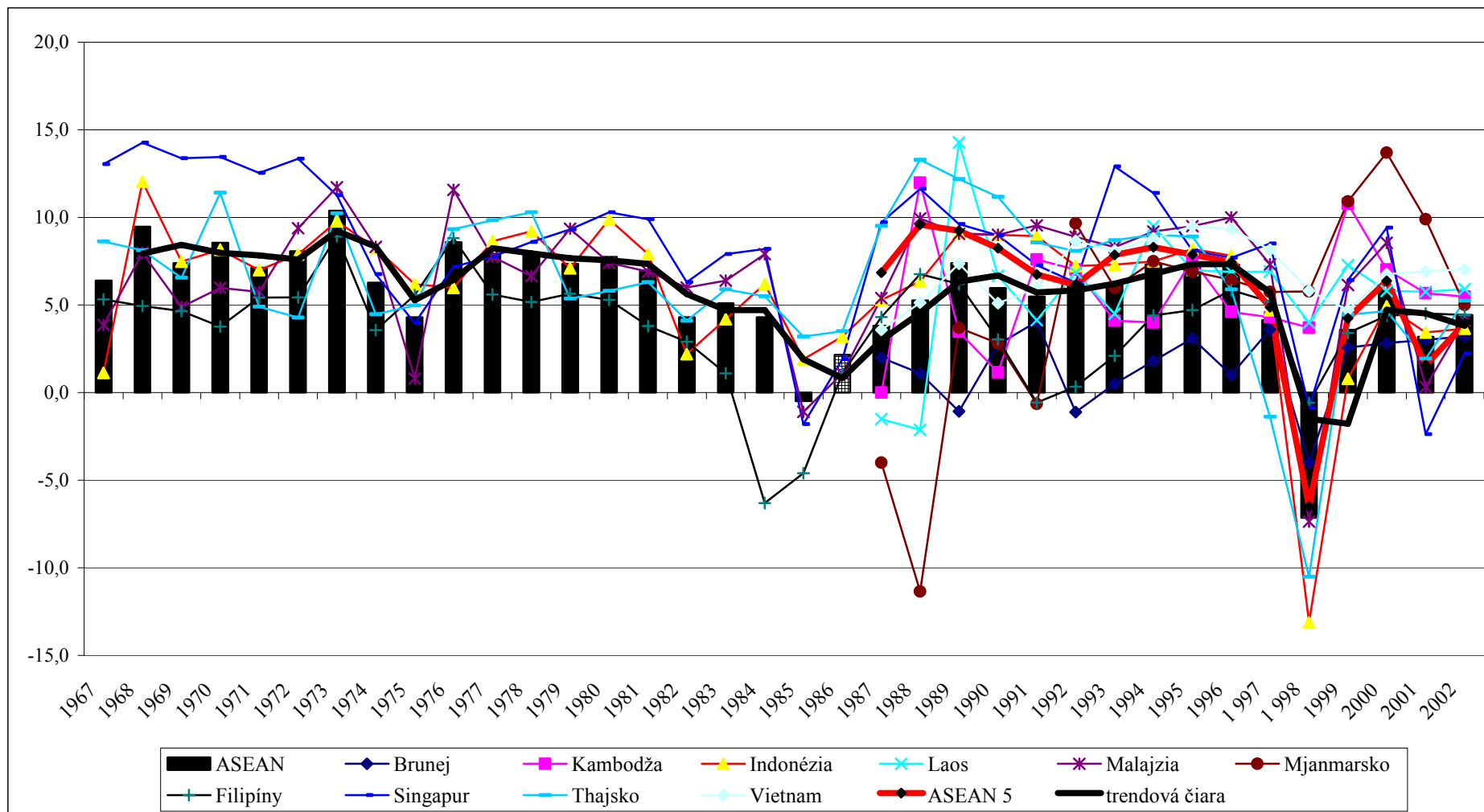
Avšak v priemere ASEAN dosiahlo v prvej dekáde 6,4 %-nú a v druhej 7,6 %-nú mieru reálneho ekonomického rastu a juhovýchodoázijské krajiny dosahovali v posledných dvadsiatich rokoch trvalý ekonomický rast 6 – 8 % ročne [29; 33], čím sa tento región považoval za najdynamickejšie teritórium svetovej ekonomiky.

Počas týchto dvoch desaťročí uskutočňovali mnohé rozvojové ekonomiky tohto regiónu intenzívnu modernizáciu hospodárstva, dosiahli vysoké tempá rastu HDP, rýchlu expanziu exportu a následne i výrazné zlepšenie životnej úrovne obyvateľstva. Tento región sa tak stal príkladom, dokumentujúcim šancu rozvojových krajín prekonať začarovaný kruh zaostalosti a dostať sa tak na cestu rýchlej modernizácie. Sociálne indikátory, napríklad očakávaná dĺžka života, tiež dosiahli markantné zlepšenie, znížila sa miera chudoby, zlepšili sa vzdelávacie a zdravotné štandardy a pod.

¹ Analýza od začiatku existencie ASEAN do začiatku 90. rokov sa týka len zakladajúcich členských štátov.

Graf 2.1

Miera reálneho ekonomického rastu krajín ASEAN

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov UNCTAD.

Z grafu 2.1 jednoznačne vidieť, že trendová krivka ako kľzavý priemer krajín ASEAN potvrdzuje platnosť teórie hospodárskeho cyklu aj v ekonomikách tohto regiónu. Krajiny ASEAN (pôvodných 5 krajín) dosiahli prvý rozmach v roku 1967, ten následne vystriedal vrchol trvajúci až do roku 1980, keď s menším výkyvom v roku 1975 dosiahli v priemere 4,3 %-ný ekonomický rast. V roku 1981 sa však začal pokles a tieto ekonomiky dosiahli dno v roku 1985. V tomto roku zaznamenali tri významné krajiny Združenia negatívny reálny ekonomický rast a dve krajiny nízky pozitívny rast okolo 3 % (menovite Thajsko a Indonézia). K oživeniu ekonomík týchto krajín došlo v roku 1986 a vrchol s menším výkyvom dosiahli v rokoch 1989 – 1995. Miera ekonomického rastu nových členských štátov je zobrazená na grafe 2.1 v rámci ASEAN od roku 1987; v dôsledku toho sa priemerný rast ASEAN od tohto roku znížil. V období 1989 – 1996 ASEAN 5 dosiahlo v priemere 7,9 %-ný rast, avšak ASEAN 10 v rovnakom období len 6,5 %-ný rast [28; 34].

Po nepatrnom poklese v roku 1996 o 1 percentuálny bod, prehriate ekonomiky otrasené finančnou krízou sa v nasledujúcom roku prudkým pádom dostali do fázy poklesu a v roku 1998 sa následkom toho krajiny juhovýchodnej Ázie dostali na dno. Mnohí analytici a pozorovatelia očakávali, že tieto krajiny sa už z krízy nedostanú, ba vo svojich tvrdeniach išli tak ďaleko, že predpovedali ešte väčšie prehlbovanie krízy.

Krajiny ASEAN prekvapili, keď v roku 1999 – napriek všetkým negatívnym očakávaniam – zaznamenali pozitívny ekonomický rast, dokonca v niektorých krajinách prevyšujúci 5 %. Od toho roka si toto Združenie stále udržiava pomerne vysoké tempo rastu, aj keď nižšie ako pred krízou.

Vývoj HDP per capita krajín ASEAN sa veľmi nelíšil od vývoja ich hrubého domáceho produktu, keďže miera populačného rastu sa pohybovala medzi 1,9 % v rokoch 1970 – 1990 a 1,5 % v rokoch 1990 – 1999, avšak úroveň miery rastu HDP per capita sa v roku 1997 dostala do mínusu (s výnimkou Vietnamu). To znamená, že finančná kríza, ktorá vypukla v polovici roka 1997, mala rýchly negatívny vplyv na úroveň HDP per capita.

Vo vývoji HDP per capita krajín ASEAN nachádzame permanentné zvyšovanie s občasným prerušením, ale s trendom stáleho rozvoja. Kým v roku 1967 HDP na obyvateľa v Indonézii bol 246 USD, v Malajzii 1 234 USD a v Singapore 3 920 USD,

v roku 1980, po piatich rokoch stáleho rastu, bol v Indonézii 504 USD, v Malajzii 2 297 USD a v Singapore 11 062 USD. V roku 1997, v roku finančnej krízy, dosiahol HDP per capita v Indonézii 1 139 USD, v Malajzii 4 840 USD a v Singapore 26 066 USD. Negatívne efekty finančnej krízy sa prejavili v nasledujúcom roku, keď došlo k poklesu HDP na obyvateľa aj v týchto krajinách, a to o 56,7 %, 30,3 % a 17 % podľa poradia [28].

T a b u ľ k a 2.1

Miera rastu reálneho HDP per capita krajín ASEAN (v %)

	1960 – 1970	1970 – 1980	1970 – 1975	1980 – 1985	1985 – 1990	1990 – 1995	1995 – 2002
Brunej	.	.	.	-4,9	-2,3	-1,4	-4,21
Kambodža	.	.	.	.	.	2,7	0,38
Indonézia	1,1	5,4	5,9	3,5	5,2	6,0	1,07
Laos	.	.	.	3,9	0,1	3,6	-0,77
Malajzia	3,0	5,3	5,3	2,8	4,4	6,1	-0,83
Mjanmarsko	.	.	.	2,6	-4,5	5,1	3,03
Filipíny	2,1	3,7	3,6	-3,5	2,9	-0,2	-1,85
Singapur	6,8	6,8	7,9	4,2	6,7	7,4	-1,63
Thajsko	5,1	4,6	3,7	3,6	8,9	7,5	-3,95
Vietnam	.	.	.	.	2,7	6,1	4,97

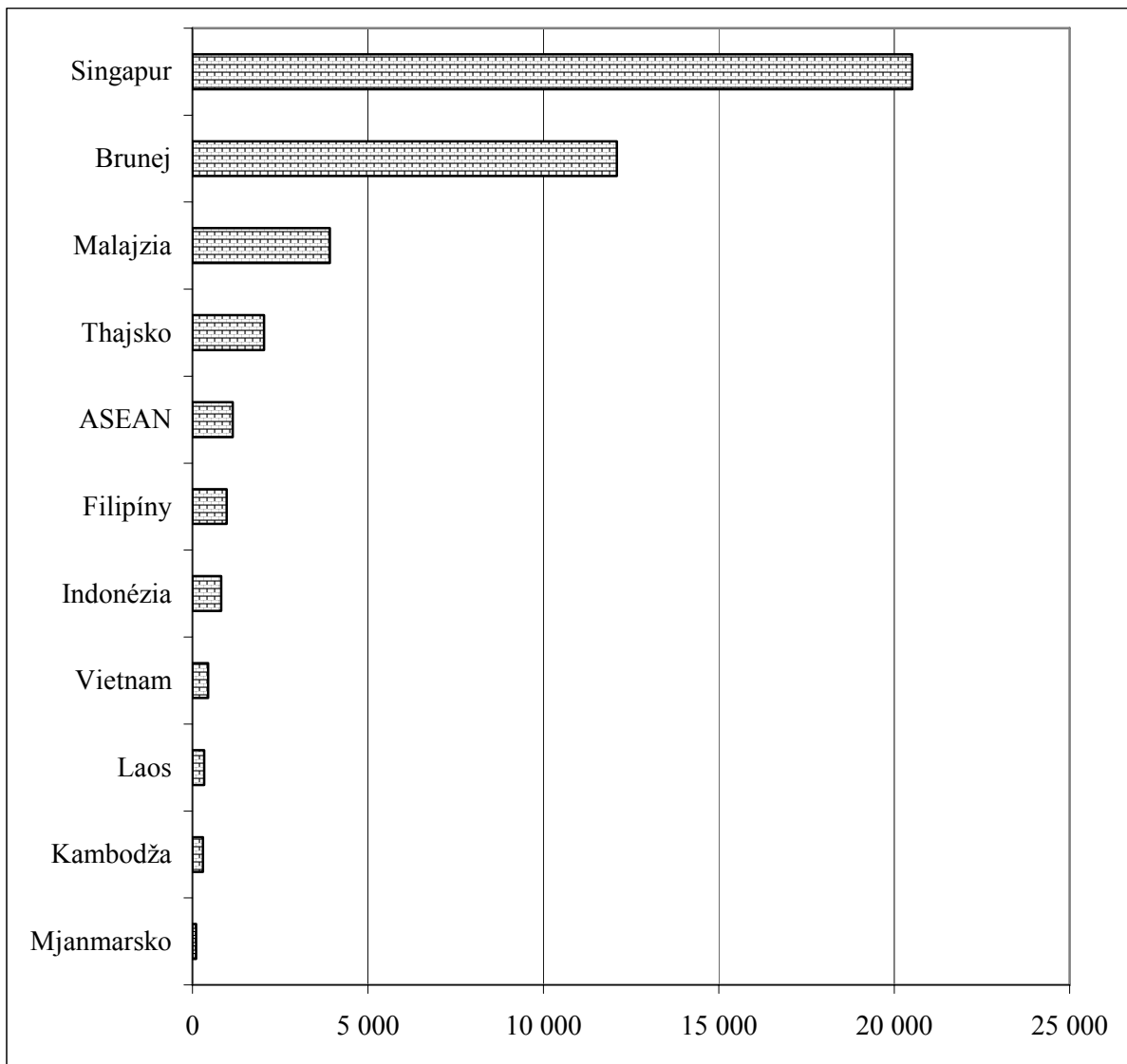
Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov UNCTAD.

Ďalším momentom, ktorý si treba všimnúť, je rozdiel medzi mierou rastu reálneho HDP a mierou rastu reálneho HDP per capita ASEAN v roku 1999, ktorý bol rokom oživenia. Kým v tomto roku miera HDP rástla o 3,6 %, miera HDP per capita rástla o 14 %, čo bolo ovplyvnené vysokou mierou rastu HDP per capita v Mjanmarsku (30,9 %) a v Indonézii (42 %) [28].

Z tabuľky 2.1 možno pozorovať miery rastu reálneho HDP per capita jednotlivých krajín ASEAN v období 1960 – 2002 ako jeden z ukazovateľov rozvoja. Je evidentné, že v prvej dekáde 1960 – 1970 došlo k zvýšeniu reálneho HDP per capita vo všetkých krajinách Združenia a zvyšovanie pokračovalo aj v druhej dekáde 1970 – 1980. Pre krajiny ASEAN bolo obdobie 1985 – 1995 obdobím rozmachu, okrem Filipín a Bruneja, ktoré zaznamenali zníženie reálneho HDP per capita. V 90. rokoch vstúpili do Združenia nové členské štáty s rozdielnou úrovňou rozvoja a s relatívne nízkymi mierami rastu HDP per capita.

Finančná kríza, ktorá vypukla v druhej polovici roka 1997, negatívne zasiahla do mnohých oblastí ekonomík krízou postihnutých krajín a rozšírila sa aj do ďalších krajín v regióne. Jeden z negatívnych účinkov sa prejavil v znížení miery reálneho HDP per capita jednotlivých krajín regiónu počnúc rokom krízy a končiac rokom 2001. V roku 2002 došlo v tomto smere k zvýšeniu miery reálneho HDP per capita, napriek tomu to mimoriadne nevedlo k zlepšeniu priemernej miery rastu HDP per capita, keď v období 1995 – 2002 takmer všetky krajiny Združenia dosiahli negatívnu priemernú mieru rastu reálneho HDP per capita.

Graf 2.2
HDP per capita krajín ASEAN v USD za rok 2002

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov UNCTAD.

T a b u ľ k a 2.2

Vybrané makroekonomické indikátory krajín ASEAN za rok 2002

Krajina	Miera reálneho ekonomického rastu	HDP per capita	HDP per capita v USD PPP	Miera inflácie 2002	Miera inflácie 2003	Bežný účet ako % z HDP	Fiškálna bilancia ako % z HDP
Brunej	3,2	12 090	18 357	-2,3	.	86,7	-4,1
Kambodža	5,5	299	1 414	3,3	.	-2,3	-3,2
Indonézia	3,7	819	3 521	11,9	5,06	4,2	-1,8
Laos	5,9	329	1 573	10,2	.	-1,8	-4,1
Malajzia	4,1	3 914	8 614	1,8	1,16	9,6	-5,6
Mjanmarsko	5,0	104	1 269	57,1	.	0,0	0,0
Filipíny	4,4	974	3 994	3,1	3,14	5,4	-5,3
Singapur	2,2	20 515	25 990	-0,4	0,79	21,5	-1,1
Thajsko	5,3	2 043	6 898	0,6	1,81	6,0	-1,4
Vietnam	7,0	439	2 282	3,8	.	-2,5	-2,4
ASEAN	4,4	1 144	4 230	7,2	.	n.a.	n.a.

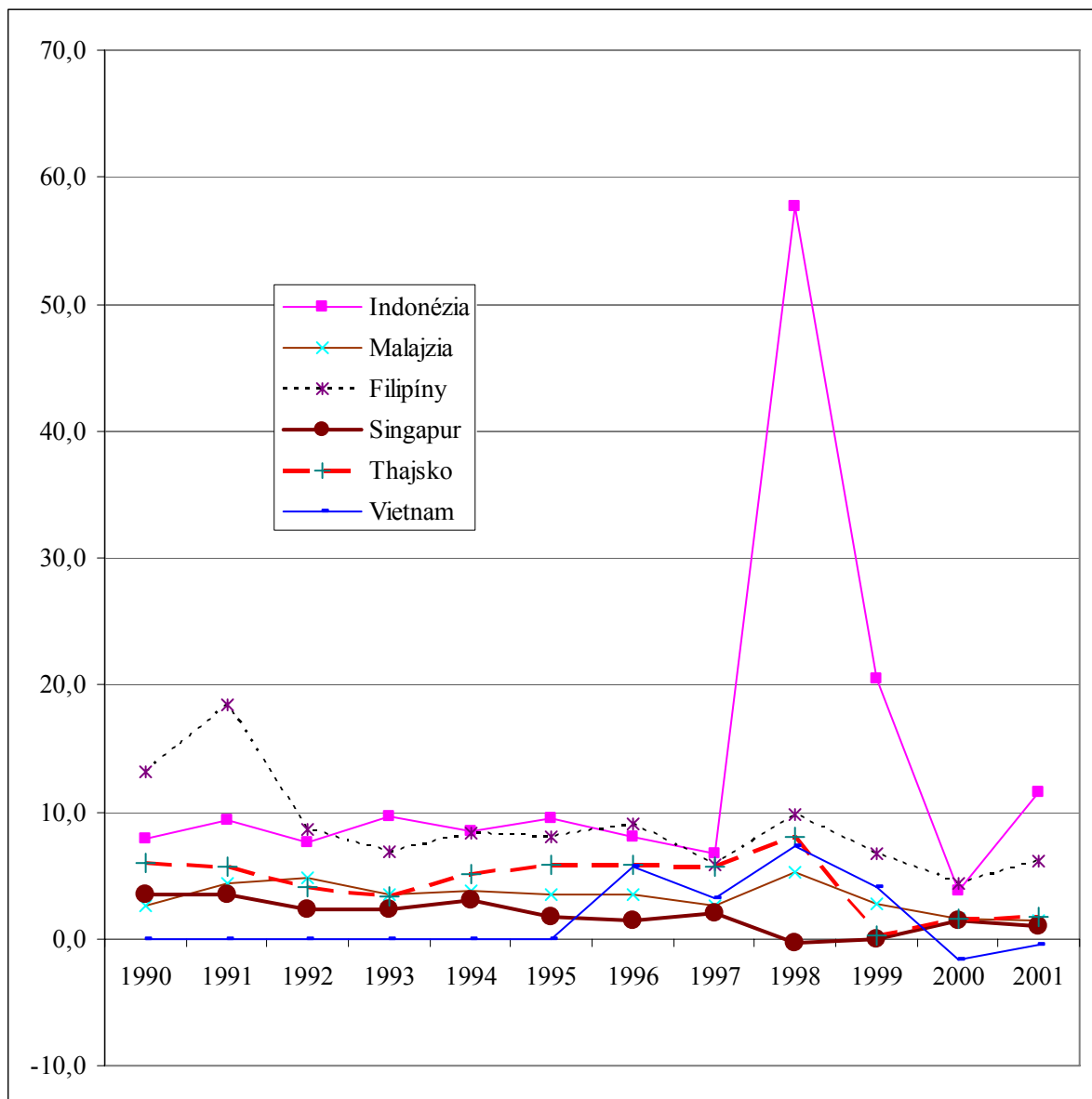
Prameň: Štatistiky ASEAN Annual Report. www.aseansec.org

Makroekonomický vývoj v krajinách ASEAN je nehomogénny, či už z hľadiska miery rastu HDP, HDP per capita, pomeru bežného účtu k HDP alebo miery inflácie. Údaje tabuľky 2.2 ukazujú, že v roku 2002 všetky krajiny ASEAN zaznamenali mierne vysoký reálny ekonomický rast, pravda, okrem Singapuru a Bruneja, čo znamená, že väčšina krajín ASEAN, ktoré boli postihnuté finančnou krízou, dostali sa znova do hospodárskeho tempa, i keď nie tak ako pred krízou.

Ďalším indikátorom, ktorý si treba všimnúť, je *miera inflácie*. Mnohé krajiny ASEAN, najmä vyspelé, sa snažia stabilizovať ekonomické prostredie aj udržaním miery inflácie na nízkej úrovni, čo napomáha aj cenovú stabilitu, stabilitu domácej meny a tým aj prilákanie zahraničných investorov a v konečnom dôsledku aj zvýšenie exportu.

Okrem Indonézie, ktorá mala kolísavú infláciu, najmä od finančnej krízy roku 1997, všetky členské štáty ASEAN mali jednocifernú infláciu, aspoň v období 1990 – 2001.

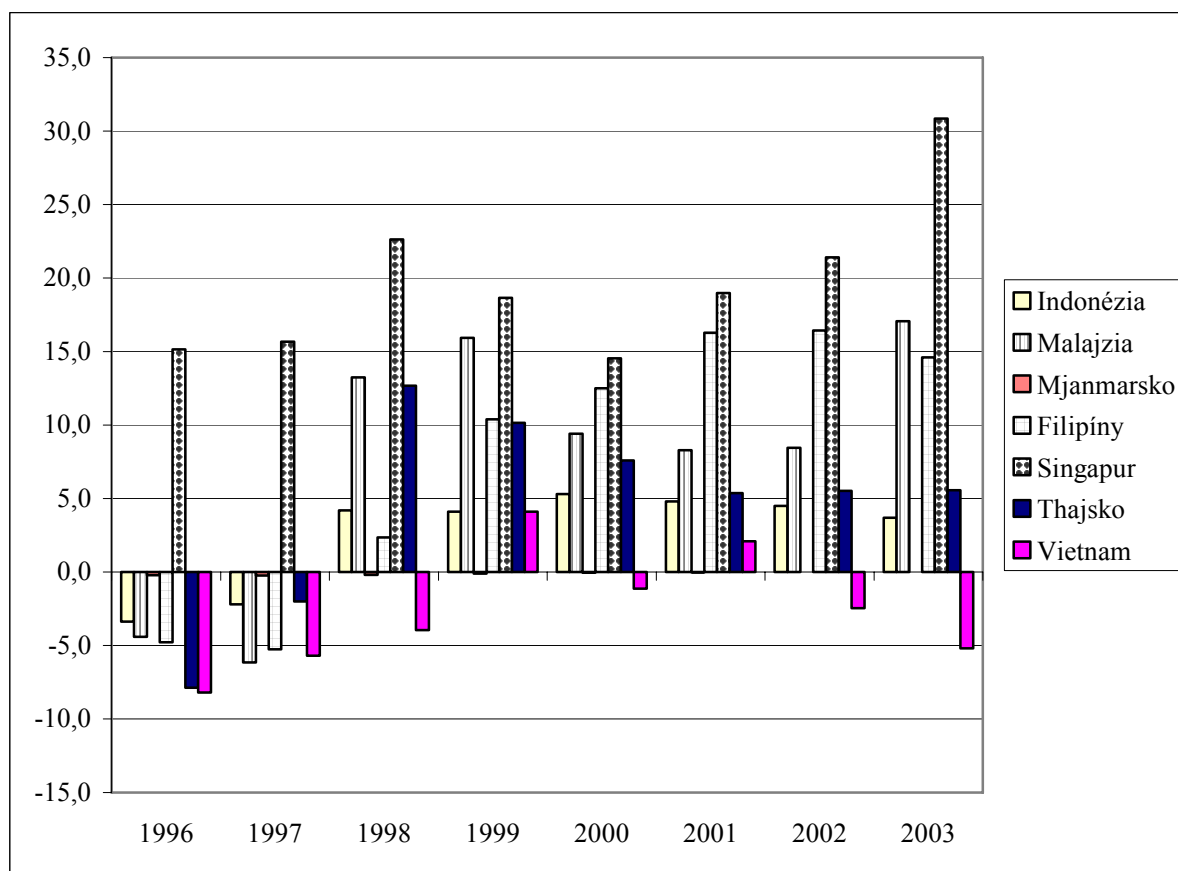
Graf 2.3
Miera inflácie v krajinách ASEAN (v %)

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov UNCTAD.

Ďalším dôležitým indikátorom je *pomer bežného účtu k HDP*. Paradoxne tento ukazovateľ sa zlepšil vo všetkých krajinách ASEAN práve po roku 1997 – roku krízy. Okrem Bruneja a Singapuru, všetky krajiny ASEAN mali do roku 1997 schodok bežného účtu v rozmedzí 3 – 10 % HDP. Vďaka expanzívnej exportnej politike a obmedzovaniu importu sa tento schodok postupne znížil a v roku 2002 už len tri nové členské štáty, menovite Kambodža, Laos a Vietnam, zaznamenali schodok bežného účtu približne po 2 % HDP (pozri graf 2.4 a prílohu 3).

G r a f 2.4

Pomer bežného účtu platobnej bilancie k HDP krajín ASEAN

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov UNCTAD.

Najväčšiu mieru prebytku bežného účtu k HDP dosiahol Singapur, keď v období 1996 – 2003 zaznamenal prebytok v rozmedzí 15,2 – 22,6 %. Nasledovala ho Malajzia, ktorá v období 1999 – 2003 zaznamenala prebytok od 8,3 % do 15,9 %. Najvyšší schodok bežného účtu ako pomer k HDP zaznamenal Vietnam, a to v rozmedzí -1,1 % až -8,2 % (pozri [34] a prílohu 3).

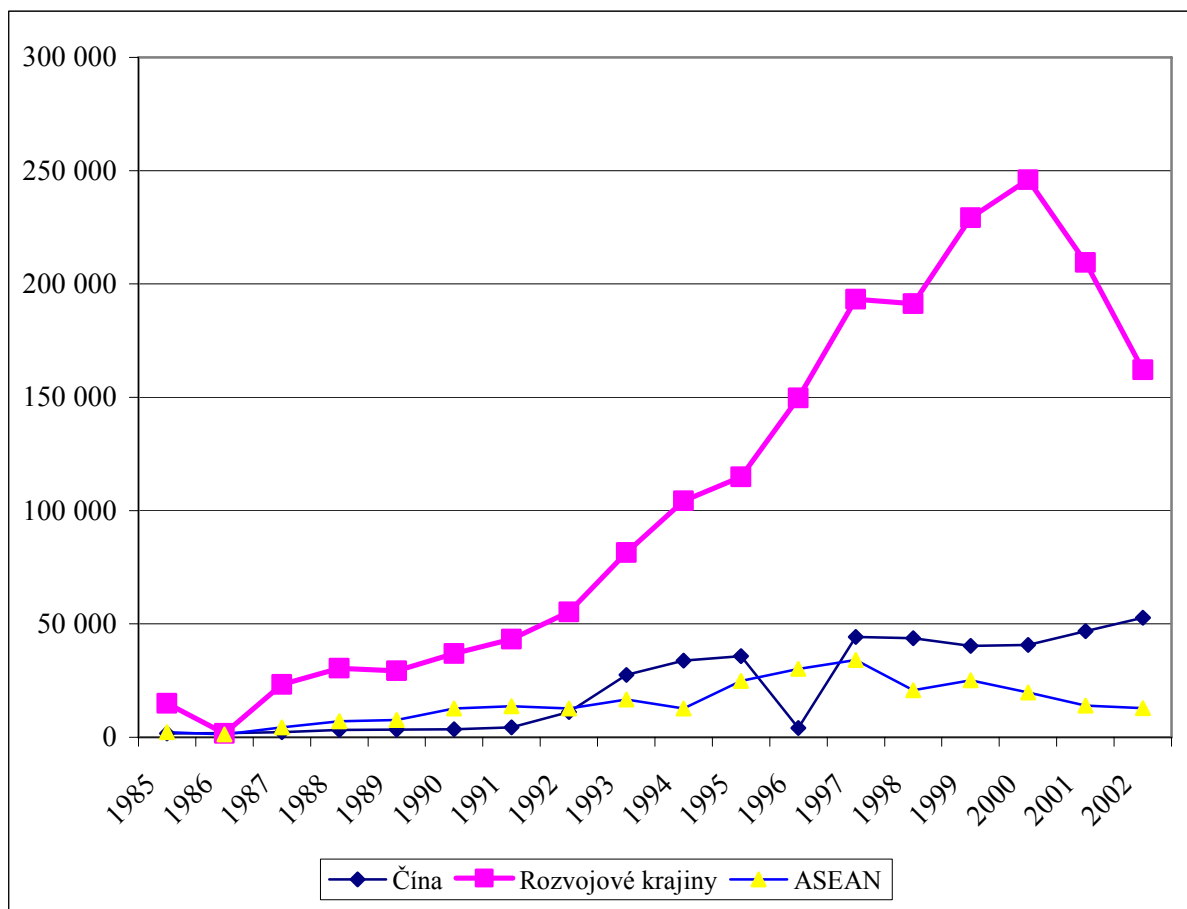
2.2. Úloha priamych zahraničných investícií v hospodárskom raste regiónu ASEAN

Počas niekoľkých dekád bol zahraničný kapitál hnacím motorom hospodárskeho rastu, budovania a modernizácie ekonomickej základne regiónu. Hlavné prijímajúce krajiny regiónu v 70. a 80. rokoch boli Singapur a Malajzia. Avšak v poslednej dekáde minulého storočia priame zahraničné investície (PZI) v značnej miere smerovali aj do Thajska a Indonézie.

Tieto krajiny sa spoliehali na zahraničné investície pri financovaní veľkých projektov (*high-tech*), ktoré im priniesli vyššiu technickú úroveň a tým zvýšili konkurencieschopnosť ich ekonomík a schopnosť presadzovať sa na medzinárodných trhoch. Multiplikačný efekt PZI a zahraničného obchodu viedol k dlhodobému vysokému hospodárskemu rastu. Kým juhovýchodnú Áziu v roku 1998 nepohltila potopa hospodárskej krízy, dve pätiny netto financovania týchto ekonomík zabezpečovali priame zahraničné investície.

Kým do hry nevstúpila Čína, Združenie krajín juhovýchodnej Ázie bolo do roku 1993 vôbec hlavným príjemcom PZI. V roku 1970 putovalo do tohto regiónu okolo 11 % celkových priamych zahraničných investícií určených pre rozvojové krajiny a v roku 1990 to už bolo vyše 34 %. Napokon, v roku 2001 tam putovalo už len niečo vyše 6 %.

Graf 2.5

Priame zahraničné investície do vybraných teritórií (v mil. USD)

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov UNCTAD.

Čínska ľudová republika od roku 1993 priťahovala stále viac zahraničných investícií. Kým v roku 1992 smerovalo do priestoru ASEAN o 14 % viac ako do Číny, v nasledujúcom roku už o 40 % menej ako do Číny. Napokon, aj rok 2002 potvrdzoval klesajúci trend, keď do regiónu smerovalo len okolo 24 % priamych zahraničných investícií, ktoré boli určené pre Čínu (pozri [29; 34]).

Prílev priamych zahraničných investícií v roku 2002 do ASEAN predstavoval takmer 13 miliárd USD, teda o 8 % menej ako v predchádzajúcom roku, čo znamená, že tieto krajiny zaregistrovali už tretí medziročný pokles v poradí a dostali sa až na úroveň roka 1990. Prevažná väčšina týchto investícií (85 %) smerovala do Singapuru a Malajzie. Singapur, ktorý je na rozdiel od rozvojových a rýchlo sa rozvíjajúcich ekonomík v ASEAN jediným vyspelým hospodárstvom regionálneho zoskupenia, dosiahol v tomto roku okolo 60 % celkového prílevu PZI do ASEAN.

Príčinou tohto poklesu je okrem zatraktívnenia Číny aj nevypočítateľný politický vývoj vo viacerých ekonomikách zoskupenia, najmä v Indonézii a Malajzii, a celosvetový rozmach rôznych foriem regionálnych ekonomicko-integračných zoskupení, ktoré lákajú investorov, a tým konkurujú Združeniu ASEAN.

T a b u ľ k a 2.3

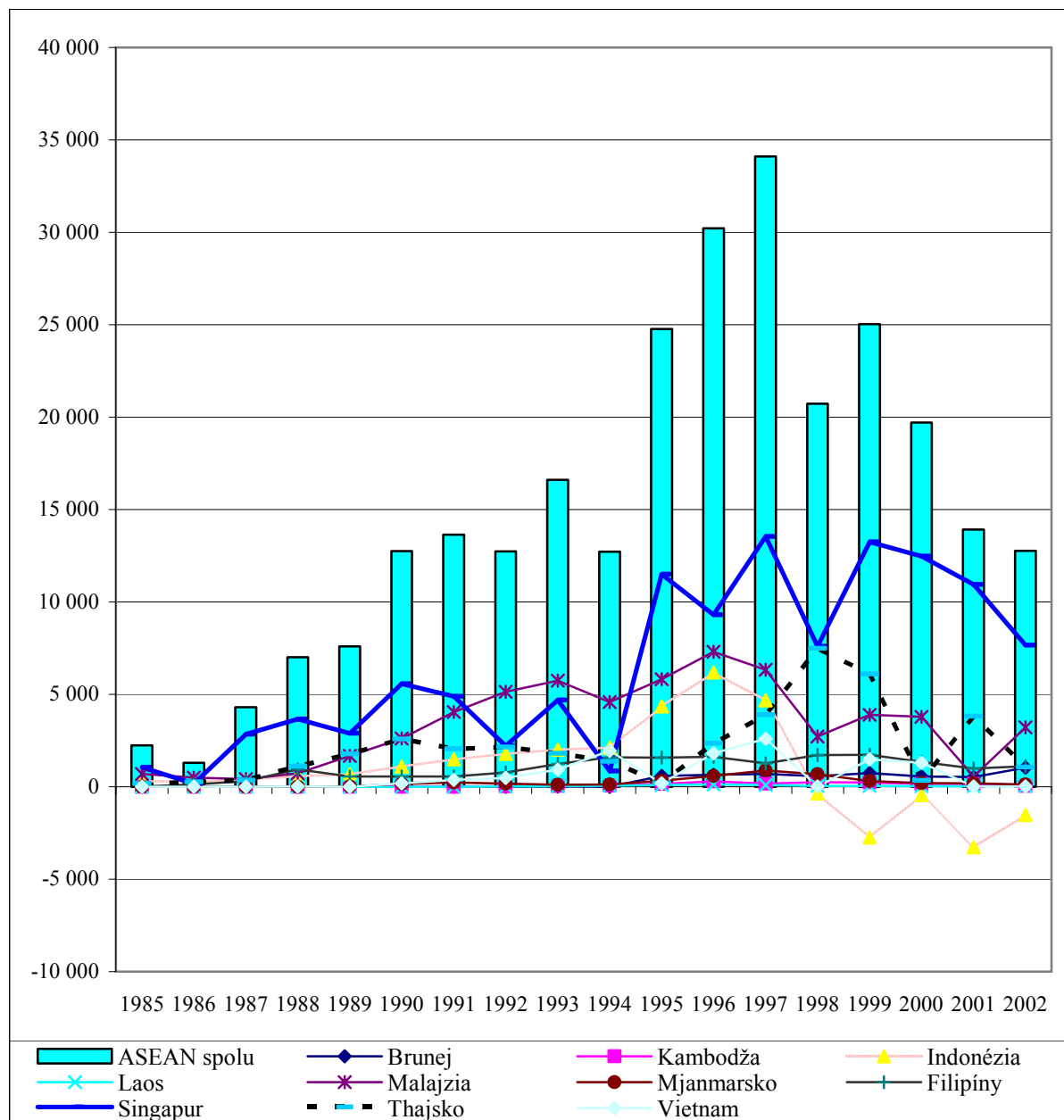
Priame zahraničné investície do priestoru ASEAN (v mil. USD)

	1990	1992	1994	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Brunej	3	4	6	654	702	573	748	549	526	1 035
Kambodža	.	33	69	294	168	243	230	149	148	54
Indonézia	1 092	1 777	2 108	6 194	4 678	-356	-2 745	-455	-3 279	-1 523
Laos	6	8	59	128	86	45	52	34	24	25
Malajzia	2 611	5 138	4 581	7 297	6 323	2 714	3 895	3 788	554	3 203
Mjanmarsko	161	172	126	581	879	684	304	208	192	129
Filipíny	550	776	1 591	1 618	1 261	1 718	1 725	1 345	982	1 111
Singapur	5 575	2 204	855	9 303	13 533	7 594	13 245	12 464	10 949	7 655
Thajsko	2 575	2 151	1 369	2 338	3 882	7 491	6 091	335	3 813	1 068
Vietnam	180	474	1 945	1 803	2 587	17	1 484	1 289	13	12
ASEAN	12 753	12 737	12 709	30 210	34 099	20 723	25 029	19 706	13 922	12 769

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov UNCTAD, 2003.

Graf 2.6

Priame zahraničné investície do priestoru ASEAN (v mil. USD)

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov UNCTAD.

2.3. Zahraničný obchod krajín ASEAN

Krajiny ASEAN majú bohatú tradíciu v obchodovaní. Zahraničný obchod vždy mal a stále má významné miesto v hospodárskom živote týchto krajín. Vždy to boli krajiny s mimoriadnou orientáciou na komerčné činnosti.

Už v 50. rokoch minulého storočia sa mnohé štáty juhovýchodnej Ázie² (z krajín ASEAN iba Singapur) ako prvé v rámci tohto regiónu začali usilovať o urýchlenú industrializáciu. Uvedomili si, podľa príkladu Japonska, že vhodná zahraničnoobchodná politika by sa mohla stať oporou ich úsilia, a preto predstavovala nevyhnutný, ba dokonca popredný prvok stratégie rozvoja hospodárstva. V prvej fáze začali ochraňovať vnútorný trh pre rozvoj začínajúcich priemyselných odvetví a v druhej fáze všestranne podporovať vývoznú expanziu domácich subjektov na svetové trhy.

Táto politika sa ukázala ako vysoko efektívna, preto si ju ďalšie štáty tohto zoskupenia, ktoré nastupovali na cestu intenzívnej industrializácie zhruba o jedno desaťročie neskôr, osvojili a začali uplatňovať vo svojich ekonomikách. Aj oni sa stali svedkami významného úspechu.

Dnes sú takmer všetky ekonomiky juhovýchodnej Ázie exportne orientované. Export je pre nich hybnou silou rozvoja hospodárstva. Stávajú sa súčasťou najväčších a najsilnejších exportérov rozvojového sveta, ktorých musia brať vážne do úvahy i priemyselne vyspelé štáty.

Podstata hospodárskeho pokroku krajín juhovýchodnej Ázie spočíva v intenzívnej industrializácii opretej o vývoznú expanziu. Z toho vyplýva, že zahraničný obchod zohráva pre ne životne dôležitú úlohu. Zahraničnoobchodná výmena im nielen zabezpečuje dodávky potrebných materiálov, výrobných zariadení a technológií pre priemyselnú výrobu, ale rozširuje aj možnosti odbytu pre vytvorenú produkciu o zahraničné trhy. Tým sa zahraničný obchod stáva ďalším významným zdrojom hospodárskeho rastu týchto krajín.

Kým 50. a 60., dokonca i 70. roky minulého storočia boli pre mnohé ekonomiky regiónu poznačené silným protekcionizmom, 80. roky, a najmä koniec minulého storočia znamenali pre ne prevratný posun k novej obchodnej filozofii. Pretože sa už stali dostatočne silné v rámci svetovej konkurencie, začali si uvedomovať výhodu liberalizácie zahraničného obchodu, ktorá im dávala nielen možnosť rozširovať odbyt pre domácu produkciu, ale i možnosť čerpať zahraničné technológie, kapitál, *know-how*, možnosť ďalej zvyšovať konkurenčnú schopnosť domácich priemyselných výrobcov vo svetovej súťaži a taktiež možnosť spetrovať spotrebu domáceho obyvateľstva.

---

² Južná Kórea, Hongkong, Singapur, Taiwan.

Preto začali graduálne odstraňovať prekážky pohybu tovaru a finančných tokov, najmä pokiaľ išlo o regulačné nástroje zahraničnoobchodnej politiky. Neopustili pro-exportnú politiku, avšak vzdali sa systematického úsilia obmedzovať dovoz. Preto nielen vývoz pokračoval v expanzii, ale i dovoz nadobudol rýchle tempo rastu, ktoré v 90. rokoch dokonca prevyšovalo tempo rastu exportu.

T a b u ľ k a 2.4

Miera rastu vývozu krajín ASEAN (v %)

Krajina	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Brunej	.	.	.	.	.	.	.	-29,0	34,3	53,8	-6,7	1,8
Kambodža	.	.	10,6	56,6	78,0	-16,8	11,2	-9,1	38,7	23,4	9,3	12,6
Indonézia	10,8	14,6	9,1	11,0	17,6	7,3	11,4	-13,3	1,8	17,2	-12,3	1,1
Laos	31,3	44,3	71,7	17,8	3,9	4,8	-0,7	14,9	-3,9	-29,5	-6,2	0,8
Malajzia	16,6	17,7	17,5	25,8	25,9	10,5	1,2	-10,6	15,1	2,6	-10,6	6,1
Mjanmar.	-6,2	7,1	0,0	82,7	10,7	2,7	18,2	9,3	-31,6	39,1	41,2	29,7
Filipíny	9,3	16,6	10,2	26,2	32,3	25,0	20,5	-8,4	5,5	-4,4	-16,2	10,1
Singapur	11,4	10,1	16,5	25,4	22,6	5,0	0,2	-17,0	7,6	0,3	-10,9	3,2
Thajsko	21,5	16,6	14,7	18,3	25,3	1,6	1,4	-9,0	8,3	-4,9	-6,9	5,8
Vietnam	30,2	28,4	17,4	42,1	37,6	36,7	16,3	2,5	18,8	1,5	4,0	11,2
ASEAN	14,0	14,3	14,7	22,4	23,9	7,8	4,2	-12,3	8,5	2,9	-10,1	5,0

Prameň: World Economic Indicators, 2003. The World Bank, CD.

Liberalizácia finančného sektora zase priťahovala do týchto ekonomík rozsiahle kapitálové toky zo zahraničia, ktoré značne prispeli k rozšíreniu a modernizácii výrobného sektora, čo malo zase spätný stimulačný účinok na vývoz i dovoz.

Juhovýchodná Ázia sa v súčasnom období považuje za jeden z najliberálnejších, svetu najotvorenejších regiónov tretieho sveta. Svedčí o tom jednak rast svetového dovozu do regiónu, jednak priemerné colné zaťaženie a existencia mimotarifných prekážok zahraničného obchodu.

Vzostup vývozu a dovozu krajín juhovýchodnej Ázie, osobitne krajín ASEAN, bol mimoriadne silný v 90. rokoch. Počas tohto obdobia prudko stúpil podiel tohto regiónu na svetovom exporte a importe. Príčinou bol silne priaznivý hospodársky vývoj v ekonomikách regiónu v tomto časovom období.

Rýchly hospodársky rast spôsobuje jednak zvýšený dopyt výrobného sektora po priemyselných materiáloch, surovinách a výrobných prostriedkoch, jednak i dopyt

obyvateľstva po spotrebnom tovare. Rastúci dopyt následne vyúsťuje do zvýšenia dovozu. Z tohto dôvodu je spravidla hospodársky rast sprevádzaný aj rastom dovozu.

Táto logika jednoznačne platila pre rýchlo sa rozvíjajúce ekonomiky juhovýchodnej Ázie, ktoré zaznamenali v dvoch predchádzajúcich dekádach permanentne vysoké tempo rastu HDP. Preto sa tu paralelne zaznamenal silný nárast domácej spotreby a následne i dovozu. Obzvlášť stav „prehriatia“ týchto ekonomík na začiatku 90. rokov viedol k prudkému vzostupu dovozu s priemerným ročným rastom od vyše 24 % v prípade Thajska, 26 % v Malajzii až po 48 % v prípade Mjanmarska. Ako dokumentujú údaje v tabuľke 2.5, počas rokov 1990 – 2002 svetový dovoz do krajín Združenia juhovýchodnej Ázie ako celku vzrástol až o vyše 10 % ročne.

T a b u ľ k a 2.5

Miera rastu dovozu krajín ASEAN (v %)

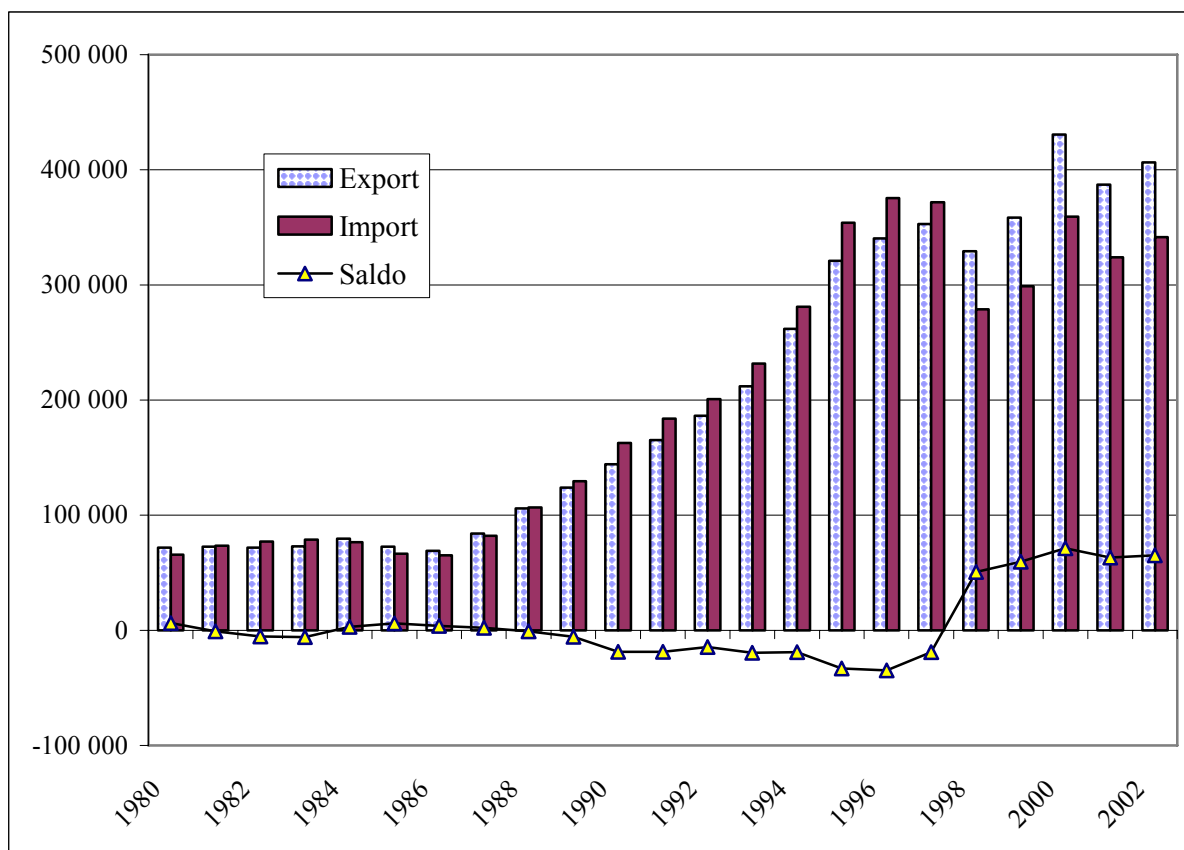
Krajina	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Brunej	.	.	.	.	.	.	.	.	.	-4,9	-16,2	7,4	31,5
Kambodža	.	.	.	.	.	.	.	.	.	19,1	29,9	6,1	12,6
Indonézia	21,4	16,7	8,8	4,7	20,3	10,2	17,2	14,7	-5,3	-25,8	31,9	-14,1	0,4
Laos	.	.	.	.	.	.	.	.	.	-9,4	-3,4	-2,3	-0,2
Malajzia	26,3	25,2	6,4	15,0	25,6	23,7	4,9	5,8	-18,8	-9,2	26,2	-10,3	7,8
Mjanmar.	48,0	-8,7	-0,5	41,8	-6,0	19,8	-7,4	2,6	5,4	.	-0,9	19,6	-10,5
Filipíny	10,0	-3,7	11,6	11,5	14,5	16,0	16,7	13,5	-14,7	-23,6	3,8	-6,2	19,2
Singapur	24,0	9,3	9,9	16,3	10,6	22,4	6,1	.	.	.	21,8	-13,9	0,2
Thajsko	23,7	12,9	9,0	11,8	15,7	19,9	-0,5	-4,9	-27,6	-0,6	31,3	-2,8	4,6
Vietnam	-4,5	-6,4	18,8	41,8	61,3	39,8	44,1	22,5	.	.	45,6	-5,5	22,1
ASEAN	21,3	6,5	9,1	20,4	20,3	21,7	11,6	9,1	-12,2	-7,8	17,0	-2,2	8,8

Prameň: World Economic Indicators, 2003. The World Bank, CD.

Kým vývozná expanzia v juhovýchodnej Ázii spôsobovala obavu ostatných častí sveta z možného zhoršenia ich konkurenčnej pozície na svetových trhoch, dovozný „boom“ v tomto regióne zase znamenal pre nich pozitívnu správu. Z tohto vývoja profitovali predovšetkým priemyselne vyspelé štáty, ktoré predstavovali tradičných dodávateľov priemyselného tovaru, najmä strojových a technologických zariadení do tohto regiónu. Aj niektoré rozvojové krajiny sveta sa tešili z možnosti zvýšenia exportu paliva, surovín, poľnohospodárskych komodít a spotrebných výrobkov.

Väčšina krajín východnej Ázie si zvolila expanzívnu exportnú politiku, ktorá sa spolu s priamymi zahraničnými investíciami osvedčila v podpore ekonomického rastu týchto krajín. Podiel východoázijských ekonomík na celkovom svetovom exporte sa v posledných 25 rokoch minulého storočia zvýšil trojnásobne: z 5,4 % v roku 1975 na 19,8 % v roku 2002. Krajiny ASEAN predstavujú dôležitú súčasť spomínaného regiónu, avšak úroveň výkonu jednotlivých krajín aj v rámci regiónu ASEAN je veľmi odlišná – od najslabších, ako napríklad Laos a Kambodža, k najvýkonnejším, ako napríklad Singapur, Thajsko a Malajzia.

Graf 2.7
Obchodná bilancia krajín ASEAN

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Otvorenosť ekonomík krajín ASEAN (ako pomer súčtu exportu a importu k HDP) zodpovedá tomu, čo bolo vopred povedané, a to, že región ASEAN predstavuje jeden z najotvorenejších regiónov na svete. Najotvorenejšou ekonomikou regiónu je Singapur, ktorý v roku 1990 dosiahol otvorenosť 520 % a v roku 1996 až 1 120 %. Druhou

najotvorenejšou krajinou je Malajzia, ktorá dosiahla napríklad v roku 1990 otvorenosť 204 % a v roku 1997 až 587 % (pozri [1; 34]).

Združenie ASEAN ako celok ešte na začiatku 80. rokov dosiahlo otvorenosť v priemere len okolo 55 %, no v roku 1996 to už bolo 346 %. V období 1990 – 2002 krajiny ASEAN ako celok zaznamenali v priemere 215 %-nú otvorenosť, čo svedčí o značnej dôležitosti zahraničného obchodu v ekonomikách krajín regiónu.

Napriek rôznym opatreniam v obchodnej politike jednotlivých krajín ASEAN, v dôsledku ktorých sa v nich po roku 1997 obmedzil dovoz, otvorenosť ich ekonomík je stále vysoká v porovnaní s ostatnými regiónmi sveta, keď ešte v roku 2002 dosahovali otvorenosť okolo 100 %.

T a b u ľ k a 2.6

Miera otvorenosti krajín ASEAN (v %)

Krajina	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Brunej	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	115	115	121
Kambodža	.	.	.	.	.	.	.	.	.	76	93	97	101
Indonézia	76	85	96	105	120	146	156	166	129	116	70	65	54
Laos	.	.	.	.	.	.	.	.	.	72	50	48	46
Malajzia	204	247	281	334	423	539	579	587	478	498	195	179	177
Mjanmar.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	36	41	78	98
Filipíny	46	48	58	67	82	106	132	158	134	121	90	83	88
Singapur	520	574	631	735	867	1 062	1 120	.	.	914	292	276	274
Thajsko	124	148	166	190	228	290	295	273	217	227	106	107	103
Vietnam	.	.	.	.	.	.	.	.	.	86	95	90	98
ASEAN	144	164	185	213	257	322	346	294	235	244	136	129	123

Prameň: Vlastné výpočty z údajov World Economic Indicators, 2001. The World Bank.

2.4. Intraregionálny obchod

Štandardné ekonomické teórie hovoria, že ekonomické integrácie môžu priniesť buď pozitívny efekt rozvoja obchodu, alebo škodlivý vplyv obmedzenia obchodu, a to súvisí s charakteristikou obchodujúcich ekonomík alebo obchodných partnerov. Ak integrované ekonomiky produkujú odlišné alebo diferencované komodity, ekonomická integrácia môže viesť k dopĺňovaniu ich vzájomného obchodu, a teda k väčším obchodným výhodám, ale ak integrované ekonomiky produkujú rovnaké komodity, potom majú malú šancu zvýšiť vzájomný obchod.

Až do polovice 70. rokov sa ekonomickej spolupráci krajín ASEAN nevenovala väčšia než bežná pozornosť, napriek tvrdeniam v Bangkokskej deklarácii. V roku 1974 však začali stúpať tlaky zo zahraničia na Združenie ASEAN, aby prešlo od rétoriky k činom. Práve v tom roku OSN kompletizovala štúdiu o možnej forme ekonomickej spolupráce ASEAN. Ich odporúčania pre región zahŕňali obmedzenú preferenčnú obchodnú liberalizáciu, intraodvetvovú špecializáciu a interodvetvové projekty vo veľkom rozsahu.

Na začiatku existencie ASEAN boli obavy vyplývajúce z faktu, že väčšinu ekonomík ASEAN (s výnimkou Singapuru) tvorili v podstate poľnohospodárske ekonomiky (aspoň do konca 70. rokov), a preto výhody rozvoja obchodu z vytvoreného ekonomického zoskupenia a ich voľného vzájomného obchodovania nebudú veľké.

Tieto obavy sa nenaplnili. Naopak, rapidná industrializácia krajín ASEAN v posledných dvoch dekádach, ktorá vytvorila rôzne priemyselné odvetvia a odvetvia na spracovanie poľnohospodárskych produktov, viedla k podstatnému zvýšeniu vzájomného obchodu medzi členskými štátmi ASEAN.

Kým v prvej polovici prvej dekády existencie ASEAN – v období 1967 – 1970 sa vzájomný obchod odhadoval na 12 – 15 % ich celkového zahraničného obchodu (pozri [www.aseansec.org/64.htm]), v poslednej dekáde minulého storočia dosiahol vyše 22 %. Ešte v roku 1993 vzájomný regionálny obchod predstavoval cca 19,2 % celkového zahraničného obchodu a v roku 2001 dosiahol už úroveň vyše 22 % (pozri tab. 2.7).

T a b u ľ k a 2.7

Intraregionálny obchod ASEAN (v mil. USD)

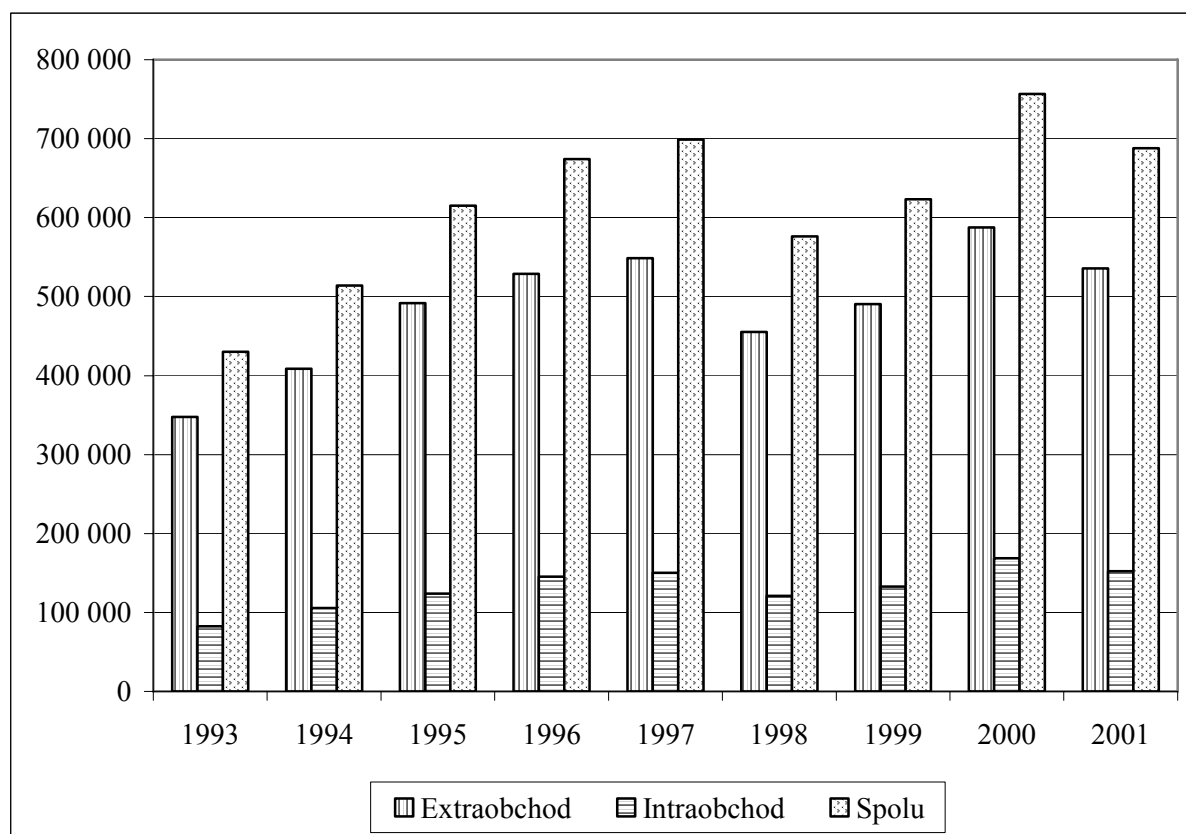
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Intraexport	43 681	58 571	70 179	80 974	85 352	69 313	74 936	95 268	84 488
Intraimport	38 763	46 912	53 602	64 211	64 621	51 605	57 820	73 635	67 640
Intraregionálny obchod	82 444	105 483	123 781	145 185	149 973	120 918	132 756	168 903	152 127
Podiel na celkovom obchode	19,2 %	20,5 %	20,1 %	21,5 %	21,5 %	21,0 %	21,3 %	22,3 %	22,1 %

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Tu je potrebné zdôrazniť, že rast miery intraregionálneho obchodu ASEAN z 12 % na vyše 22 % ich celkového zahraničného obchodu predstavuje viditeľný úspech integračného procesu tohto zoskupenia, najmä vzhľadom na veľmi odlišnú

charakteristiku jednotlivých ekonomík členských štátov Združenia, ako aj nepriaznivé politické podmienky, ktoré sprevádzali ASEAN desaťročia od jeho vzniku.

Graf 2.8
Intraobchod a extraobchod ASEAN (v mil. USD)

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Treba tu tiež poznamenať, že intraregionálny obchod rástol v porovnaní s extraregionálnym obchodom rýchlejšie, keď v období 1993 – 2001 rástol v priemere o 9 % ročne v porovnaní so 6 % rastu extraregionálneho obchodu v tom istom období (vlastné výpočty na základe údajov [1]).

Intraregionálny obchod ASEAN v roku 1993 tvoril 23,7 % extraregionálneho obchodu a v roku 2001 to už bolo 28,4 % [1].

Empirická štúdia J. Menona [17] o dynamickom intraodvetvovom obchode krajín ASEAN ukázala, že sa zvýšil nielen intraobchod medzi členskými štátmi, ale že viedol aj k zvýšeniu intraodvetvového obchodu. Menon uzavrel štúdiu tým, že je možné očakávať rast intraodvetvového obchodu, ak krajiny ASEAN budú pokračovať v industrializácii a v úsilí viac liberalizovať obchodné režimy.

3. SPOLUPRÁCA S KRAJINAMI MIMO ASEAN

Združenie národov juhovýchodnej Ázie ASEAN urobilo veľké kroky k vybudovaniu mostov spolupráce s mnohými krajinami a so zoskupeniami či s regiónmi vo svete v oblasti ekonomickej, politickej a bezpečnostnej, ako napríklad so zoskupením *Ázijsko-pacifická ekonomická spolupráca (APEC)*, a predovšetkým s ázijskou trojkou – Japonskom, Čínou a Južnou Kóreou.

Summit ASEAN v roku 1992 zdôraznil, že Združenie národov juhovýchodnej Ázie ASEAN ako súčasť zvyšujúcej sa svetovej interdependencie musí zintenzívniť spoluprácu a dialóg s partnermi, ktorými sú Austrália, Európska únia, Čína, India, Japonsko, Južná Kórea, Kanada, Nový Zéland, Ruská federácia, USA a OSN. V súlade so snahou zlepšiť spoluprácu s rozvojovými regiónmi, ASEAN spolupracuje aj s vládnymi organizáciami, ako napríklad *Organizácia ekonomickej spolupráce (ECO)*, *Rada zálivu pre spoluprácu (GCC)*, *Asociácia južnej Ázie pre ekonomickú spoluprácu (SAARC)* atď.

Na upevnenie medzinárodnej spolupráce sa konali rôzne stretnutia a konferencie na úrovni ministrov i na úrovni hláv zúčastnených krajín. Spomenieme napríklad:

- *Regionálne fórum ASEAN (ARF)*

Fórum pre diskusie o politických a bezpečnostných otázkach ázijsko-pacifického regiónu, otvorené v júli 1994 a zamerané na riziká bezpečnosti prostredníctvom otvoreného dialógu a diskusií o otázkach regionálnej politiky a bezpečnosti. Ministerské stretnutia sa konajú raz ročne.

- *Ázijsko-európske stretnutia*

Začali sa v marci 1996 z iniciatívy Singapuru s cieľom posilniť vzťahy medzi Áziou a Európou. Na prvom stretnutí sa zúčastnilo 25 krajín a jedna organizácia, a to Japonsko, Čína, Južná Kórea, 7 krajín ASEAN, Európska komisia a krajiny EÚ 15. Krajiny, ktoré sa ho zúčastnili, predstavovali 38 % svetovej populácie a 53,4 % svetového hrubého národného produktu (HNP).

T a b u ľ k a 3.1

Navrhované a aktuálne regionálne obchodné zmluvy krajín ASEAN s tretími krajinami

	Druh zmluvy	Stav	Rok
Bilaterálne:			
Singapur – Austrália	Úzke ekonomické partnerstvo	Podpísaná	2003
Singapur – Kanada	Zóna voľného obchodu	V procese negociácie	2001
Singapur – Čile	Zóna voľného obchodu	V procese negociácie	2000
Singapur – Japonsko	Zóna voľného obchodu	Podpísaná	2002
Singapur – Južná Kórea	Zóna voľného obchodu	Návrh	
Singapur – Mexiko	Zóna voľného obchodu	V procese negociácie	1999
Singapur – Nový Zéland	Úzke ekonomické partnerstvo	Podpísaná	2001
Singapur – Taiwan (Čína)	Zóna voľného obchodu	Návrh	2002
Singapur – USA	Zóna voľného obchodu	Podpísaná	2003
Filipíny – Japonsko	Zóna voľného obchodu	Návrh	2002
Filipíny – USA	Zóna voľného obchodu	Návrh	2002
Thajsko – Južná Kórea	Zóna voľného obchodu	Návrh	2001
Thajsko – Japonsko	Úzke ekonomické partnerstvo	Návrh	2002
Thajsko – Austrália	Zóna voľného obchodu	V procese negociácie	2002
Thajsko – India	Zóna voľného obchodu	Návrh	2002
Thajsko – Chorvátsko	Zóna voľného obchodu	Návrh	2001
Thajsko – Česká republika	Zóna voľného obchodu	Návrh	2001
Regionálne:			
AFTA	Zóna voľného obchodu	V platnosti	1992
AFTA + CER	Úzke ekonomické partnerstvo	V diskusii	2000
ASEAN + Čína	Zóna voľného obchodu	V procese negociácie	2001
ASEAN + India	Zóna voľného obchodu	Návrh	2002
ASEAN + Japonsko	Zóna voľného obchodu	Návrh	2002
ASEAN + Južná Kórea	Zóna voľného obchodu	V diskusii	2002
ASEAN + 3	Zóna voľného obchodu	V diskusii	2000
ASEAN + EÚ	Transregionálna obch. iniciatíva	Návrh	2003
Singapur + EFTA	Zóna voľného obchodu	Podpísaná	2002

Prameň: ASEAN Annual Report, 2002 – 2003.

3.1. Spolupráca s východnou Áziou (ASEAN + 3)

ASEAN pokračuje vo svojej intenzívnej spolupráci so susednými krajinami juhovýchodnej Ázie, menovite s Čínou, Japonskom a Južnou Kóreou (ASEAN + 3), najmä v oblasti obchodu a investícií. V súčasnosti ASEAN + 3 rozšírili spoluprácu na ďalšie oblasti, ako sú poľnohospodárstvo, životné prostredie, informačné a komunikačné technológie, financie, medzinárodná kriminalita, veda a technológia, turizmus, malé a stredné podnikanie a priemysel.

Lídri štátov ASEAN + 3 vyjadrili ochotu postupne premeniť summit ASEAN + 3 na summit východnej Ázie. Poverili tiež svojich ministrov úlohou študovať a formulovať varianty postupného formovania východoázijskej zóny voľného obchodu. Dohodli sa na podpore spolupráce týchto krajín prostredníctvom rôznych inštitúcií a organizácií, ako napríklad *Iniciatíva pre rozvoj juhovýchodnej Ázie (Initiative for Development in East Asia – IDEA)*, a na založení tzv. *Stretnutia generálnych riaditeľov (Directors-General Meeting)*.

ASEAN úzko spolupracuje s týmito tromi krajinami jednak ako celok, jednak jednotliví členovia bilaterálne.

ASEAN venuje naďalej veľkú pozornosť aj vzťahom so svojimi „dialóg“ partnermi (*Dialogue Partners*), menovite s Austráliou, Kanadou, Indiou, Európskou úniou, Novým Zélandom, Ruskou federáciou, Spojenými štátmi a inými medzinárodnými organizáciami.

3.1.1. Vzťahy medzi ASEAN a Japonskom

Vzťahy medzi ASEAN a Japonskom sa vyznačujú silnými pragmatickými politikami vo všetkých oblastiach, najmä v ekonomickej. Prvým štartovacím bodom týchto vzťahov bol summit Japonsko – ASEAN, ktorý sa konal v auguste 1977 v Kuala Lumpur, kde Japonsko uznalo ASEAN ako fungujúcu regionálnu štruktúru a navrhlo ich budúcu spoluprácu. Na druhom summite v decembri 1987 v Manile, Japonsko a ASEAN potvrdili ich nové partnerstvo pre mier a prosperitu. Posun k významnejším bodom vzťahov Japonsko – ASEAN znamenal 5. summit, ktorý sa konal v decembri

1999 v Manile, keď vtedajší japonský premiér Keizo Obuchi označil ASEAN 10, vzniknutú v apríli toho istého roka, za jedného z najvýznamnejších partnerov Japonska. Zaviazal sa k spolupráci Japonska pri rozvoji ASEAN, k posilneniu infraštruktúry na ekonomické oživenie a k aplikovaniu informačných technológií (IT).

Na 6. summite, ktorý sa konal v novembri 2000 v Singapore, vtedajší japonský premiér navrhol spoluprácu v oblasti IT, WTO a UN reformy. V súlade s neustálym posilňovaním vzťahov medzi Japonskom a ASEAN ohlásil aj nový štipendijný program pre vysokoškolských nadstavbových študentov ASEAN a vyjadril jeho želanie zriadiť centrum ASEAN – Japonsko pre rozvoj IT projektov. Na 7. summite vtedajší japonský premiér tiež vyjadril ochotu Japonska pokračovať v spolupráci v IT sektore, rozvoji ľudských zdrojov a vo vzdelávaní. Lídrom ASEAN ponúkol spoluprácu pri podpore obchodu, investícií a turizmu prostredníctvom centra ASEAN – Japonsko.

Japonsko v podstate má záujem, aby jednotlivé národy ASEAN prosperovali a užšie s ním spolupracovali. Svedčí o tom vyjadrenie vtedajšieho japonského premiéra Koizumiho, keď povedal: „Japonsko a ASEAN, ako úprimné a otvorené partnerstvo, by malo posilniť vzájomnú spoluprácu na základe princípu konať spolu, postupovať spolu.“ Zároveň navrhol 5 iniciatív pre budúcu spoluprácu, a to:

1. rozvoj školstva a ľudských zdrojov,
2. rok 2003 – rok obchodnej výmeny medzi ASEAN a Japonskom,
3. užšie ekonomické partnerstvo,
4. iniciatíva pre rozvoj križovatky východnej Ázie,
5. bezpečnostná spolupráca vrátane medzinárodných otázok, akou je terorizmus.

Medzi Japonskom a ASEAN sa konajú tzv. Ministerské stretnutia. Ide hlavne o stretnutia ministrov zahraničných vecí, financií, obchodu a priemyslu. Stretnutia sa konajú pravidelne každý rok s cieľom koordinácie a výmeny názorov na vznikajúce regionálne ekonomické a finančné otázky a posilnenia priemyselnej konkurencieschopnosti národov ASEAN.

Obchodná výmena medzi ASEAN a Japonskom

Obchodná výmena medzi jednotlivými krajinami ASEAN a Japonskom sa začala dávno pred vznikom samotného ASEAN, no vznikom tohto integračného zoskupenia sa začala medzi nimi nová éra obchodnej a hospodárskej spolupráce. Táto spolupráca sa zintenzívnila po prvom summite ASEAN a Japonska v roku 1977.

Pokiaľ ide o export jednotlivých krajín ASEAN do Japonska, ten sa intenzitou líšil od jednej krajiny k druhej podľa vyspelosti ekonomiky, ale kolísal vo všetkých krajinách ASEAN (pozri tab. 3.2 a prílohu 1). Ak sa pozrieme na vývoj od roku 1993 do roku 2001, export týchto krajín do Japonska sa v priemere zvýšil o 7 % ročne. Najväčší podiel na celkovom exporte ASEAN do Japonska spomedzi krajín ASEAN v období 1993 – 2001 zaznamenala Indonézia s približne 28 % a priemerným ročným rastom 4 %. Druhý najväčší podiel v rovnakom období dosiahlo Thajsko s približne 21,2 % a priemerným ročným rastom 13 %, a nasleduje Singapur s približne 20 % a priemerným ročným rastom 8 % [1].

T a b u ľ k a 3.2

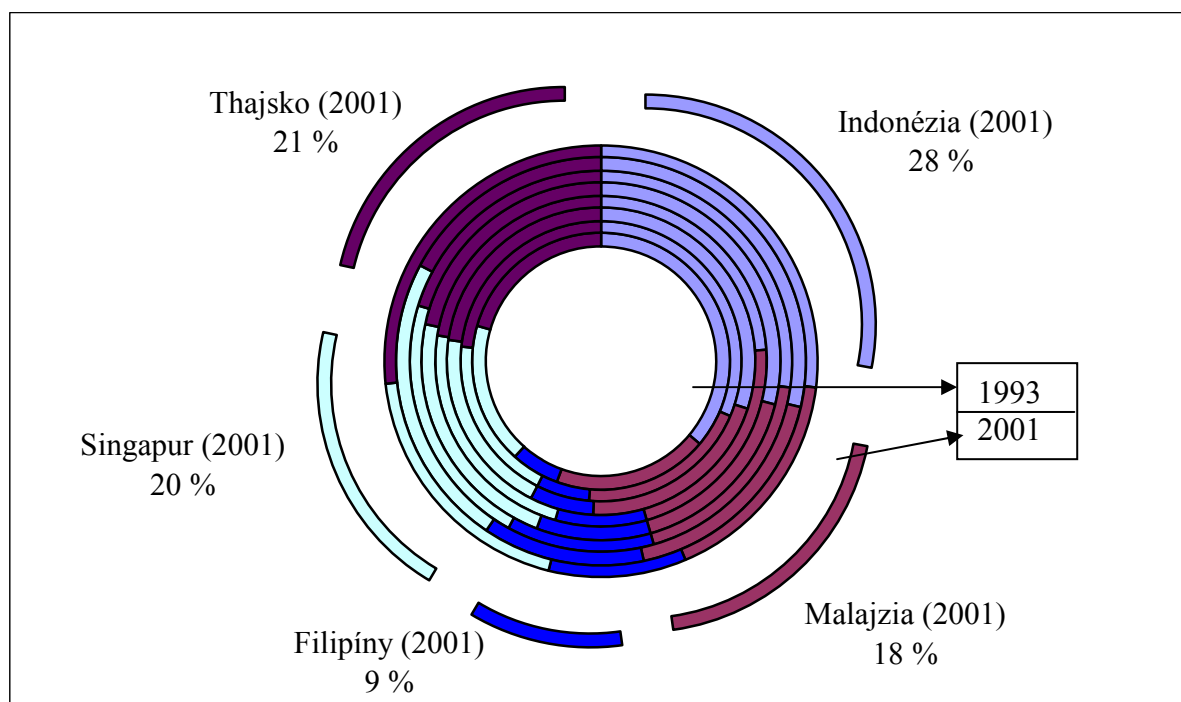
Podiel exportu jednotlivých krajín na celkovom exporte ASEAN do Japonska (v %)

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brunej	0,00	2,76	3,82	3,13	3,31	3,16	3,15	1,71	3,46
Kambodža	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,03
Indonézia	36,09	30,63	28,79	23,13	27,90	26,26	27,59	26,33	26,93
Malajzia	19,58	19,36	20,03	21,10	16,22	17,89	17,56	16,44	19,00
Mjanmarsko	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,12	0,17
Filipíny	5,87	5,87	6,41	8,50	9,98	12,20	12,38	10,25	10,47
Singapur	17,85	18,81	19,13	22,27	21,57	20,81	22,57	19,02	19,31
Thajsko	20,61	22,57	21,82	21,86	21,01	19,68	16,60	26,12	20,63
ASEAN	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Podiel najvyspelejších krajín na celkovom exporte ASEAN do Japonska v období 1993 – 2001 predstavoval približne 96 % (pozri graf 3.1), čo znamená, že nové členské štáty ASEAN ešte len hľadajú svoje možnosti na japonskom trhu, ktorý je pre nich zatiaľ nesmierne náročný.

G r a f 3.1

Podiel najvyspelejších krajín ASEAN na exporte do Japonska v období 1993 – 2001

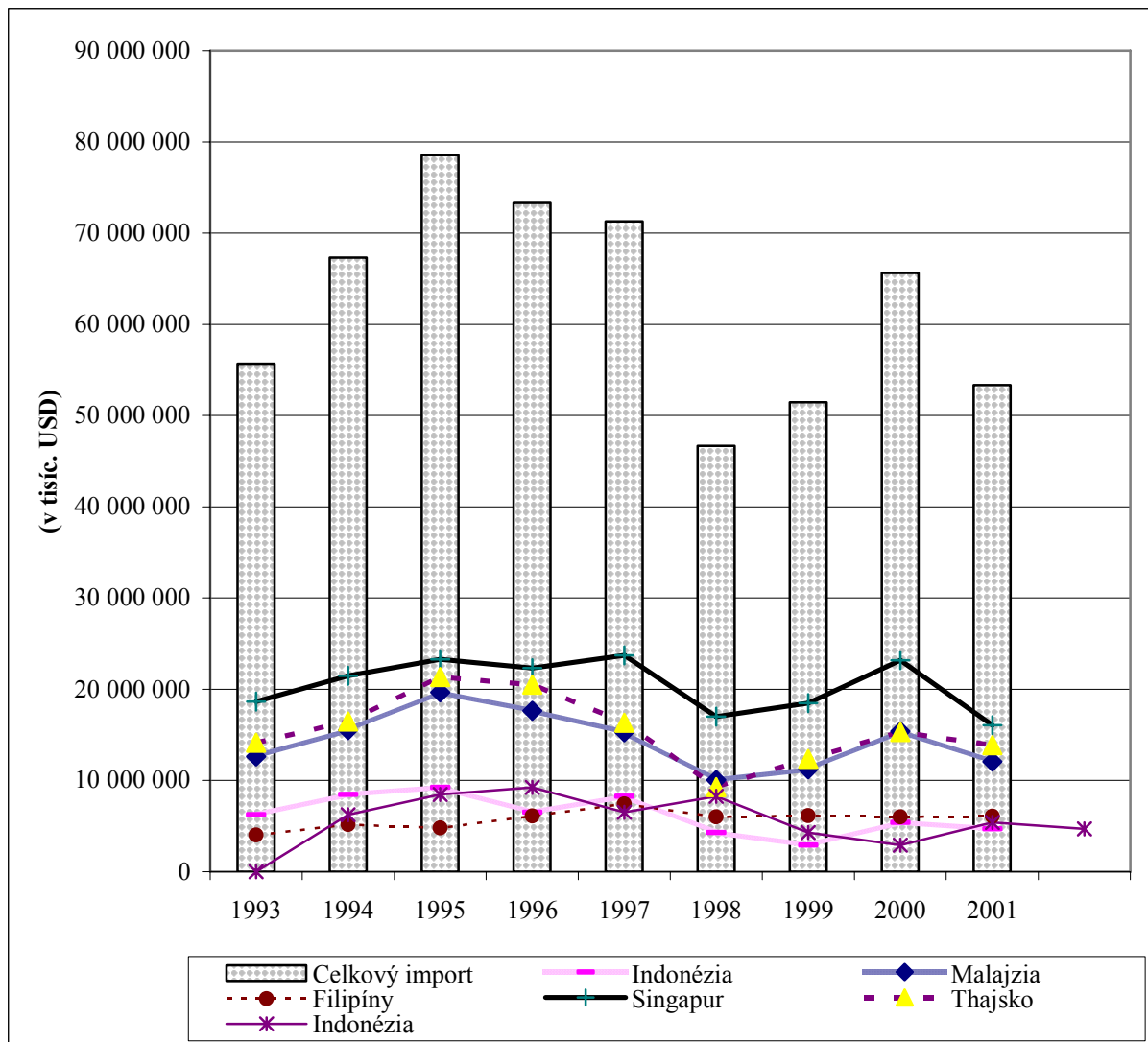
Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Medzi najviac exportované komodity ASEAN do Japonska možno zaradiť nerastné palivá, minerálne oleje, bitúmenové látky, minerálne krmivo (27 harmonovaného systému – HS s podielom 23,6 % na celkovom exporte ASEAN), elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti; prístroje na záznam a reprodukciu zvuku, prístroje na záznam a reprodukciu televízneho obrazu a zvuku, časti a súčasti a príslušenstvo k týmto prístrojom (85 HS s podielom 21,4 %), jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, a ich časti a súčasti (84 HS s podielom 13,8 %), drevo a výrobky z dreva, drevené uhlie (44 HS s podielom 5,9 %), ryby, kôrovce, mäkkýše a ostatné vodné bezstavovce (03 HS, 2 %), ďalej rudy kovov, strusky a popoly (26 HS, približne 2 %), plasty a výrobky z nich (39 HS) a kaučuk a výrobky z neho (40 HS) s podielom viac ako 1 % (vlastné výpočty z [1]).

Pokiaľ ide o import jednotlivých krajín ASEAN z Japonska, prvé miesto obsadil Singapur s priemerným ročným rastom 0,1 %. Druhým a tretím importérom sa stali Thajsko a Malajzia s priemerným ročným rastom 3 % a 2 % podľa poradia (pozri grafy 3.2 a 3.3).

Celková priemerná miera tempa rastu importu ASEAN z Japonska v období 1993 – 2001 dosiahla 2 %, čo je o 5 percentuálnych bodov menej ako tempo rastu exportu.

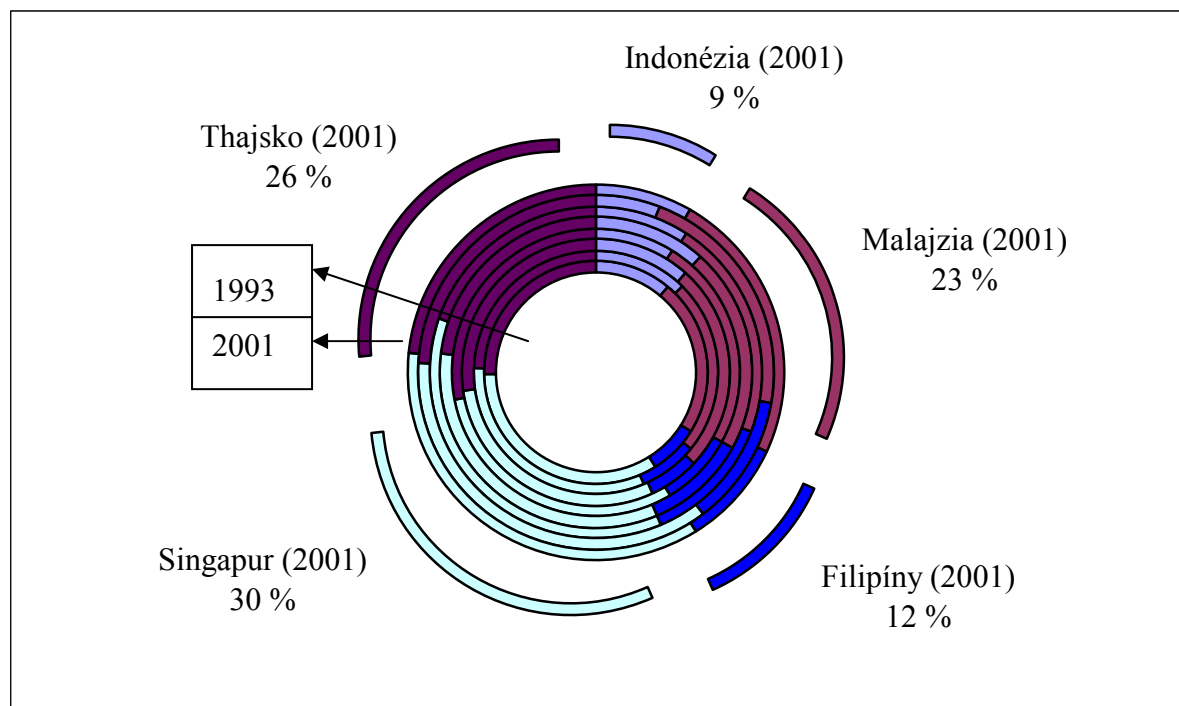
Graf 3.2
Import krajín ASEAN z Japonska

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Z grafu 3.2 a 3.3 vidíme, že dôležitosť jednotlivých krajín v importe z Japonska je odlišná ako v exporte. Najdôležitejšou krajinou z hľadiska importu z Japonska medzi krajín ASEAN je Singapur, ktorého podiel na importe v priemere za obdobie 1993 – 2001 predstavoval približne 33 %, kým Filipíny a Malajzia mali najmenší podiel, v priemere za rovnaké obdobie 9,5 % a 9,8 % podľa poradia (pozri prílohu 1).

G r a f 3.3

Podiel najvyspelejších krajín ASEAN na importe z Japonska v období 1993 – 2001

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Najčastejšími komoditami importu ASEAN z Japonska sú: elektronické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti (85 HS s podielom 32,5 % (vlastné výpočty z [1]) na celkovom importe z Japonska), jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické nástroje a ich časti a súčasti (84 HS s podielom približne 24 %), vozidlá, iné ako koľajové, ich časti a príslušenstvo (87 HS s podielom 10,5 %), železo a oceľ (72 HS s podielom 4,9 %), nástroje a prístroje optické, fotografické, meracie, kontrolné presné, lekárske alebo chirurgické, ich časti a súčasti (90 HS), plasty a výrobky z nich (39 HS s podielom 3,6 %), predmety zo železa alebo z ocele (73 HS s podielom 2,6 %), organické chemické výrobky (29 HS s podielom vyše 2 %), lode, člny a plávajúce konštrukcie (89 HS) a kaučuk a výrobky z nich (40 HS) s podielom 1 % (vlastné výpočty z [1]).

3.1.2. Spolupráca s Čínou

Rámcová zmluva o všeobecnej ekonomickej spolupráci medzi ASEAN a Čínou bola podpísaná 4. novembra 2002 na summite oboch strán v Phnom Penh. Táto zmluva je základom eventuálneho založenia zóny voľného obchodu medzi Čínou a starými

členmi ASEAN do roku 2010 a s novými členmi (Kambodža, Laos, Mjanmarsko a Vietnam) do roku 2015.

V máji roku 2002 sa vytvorila Čínsko-ASEAN negociačná komisia (TNC), ktorej úlohou je negociovať všeobecné zmluvy o ekonomickej spolupráci. Negociácie pre obchod s tovarovými komponentmi zóny voľného obchodu sa uzavreli 30. júna 2004 a pravidlá pôvodu by sa mali uzavrieť v decembri 2003. Negociácie o službách a investíciách sa začali práve tohto roku.

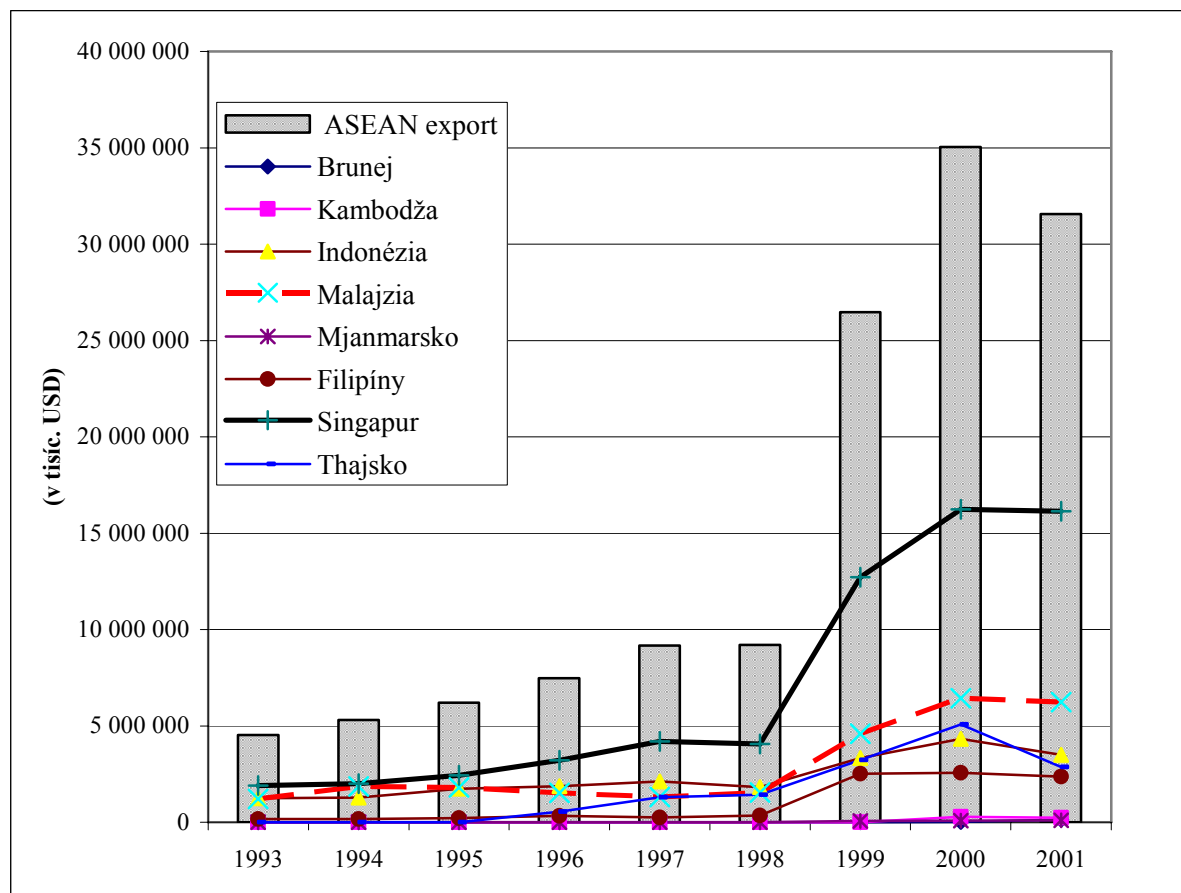
Kooperačné aktivity medzi ASEAN a Čínou sa rozširujú v piatich prioritných oblastiach, menovite: poľnohospodárstvo, informačná a telekomunikačná technológia, rozvoj ľudských zdrojov, vzájomné investovanie a rozvoj Mekongovho riečného bazénu. V poľnohospodárskej oblasti ASEAN a Čína podpísali 2. novembra roku 2002 vo Phnom Penh *Memorandum porozumenia o poľnohospodárskej spolupráci*. Spolupráca v tejto oblasti zahŕňa lesné hospodárstvo, chov dobytka, rybolov, biotechnológiu, technológiu po žatve, oblasť harmonizácie záručných noriem a pravidlá konformity poľnohospodárskych produktov.

Spolupráca medzi ASEAN a Čínou sa podstatne zrýchlila najmä po založení pracovnej skupiny ASEAN – Čína na rozvojovú spoluprácu (ACWGDC) v máji 2002. Len od mája 2002 do mája 2003 sa uskutočnilo 14 projektov v oblasti vedy a technológií, informačno-komunikačných technológií (ICT), poľnohospodárstva, prepravy, sociálneho rozvoja, HRD a masmédií a mnohé iné projekty sú v štádiu realizovania.

Aj bilaterálna obchodná výmena medzi jednotlivými krajinami ASEAN a Čínou sa zintenzívnila. Napríklad Thajsko a Čína iniciovali nulové tarify na ovocie a zeleninu v októbri 2003 prostredníctvom *Programu akcelerácie dohody čínsko-thajskej skorej žatvy*, v dôsledku čoho sa zvýšil thajský export do Číny o 143 %. Thajsko sa snažilo pretlačiť nulové tarify aj na mliečne a rybacie produkty a priemyselné produkty do roku 2005.

Obdobné trendy sa pozorovali aj vo vzájomných investíciách medzi ASEAN a Čínou. V roku 1999, dva roky po finančnej kríze celkové priame zahraničné investície z Číny do ASEAN dosiahli 78 mil. USD a v roku 2001 sa zdvojnásobili na 150 mil. USD. Potenciál prílevu čínskych investícií do ASEAN je sľubný, vzhľadom na čínsku vládnu politiku podporujúcu podnikateľov globálne podnikat', a to najmä v susedných krajinách.

Graf 3.4
Export krajín ASEAN do Číny

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Na druhej strane, ASEAN pokračuje v tendencii stať sa dôležitým zdrojom investícií pre Čínu. V roku 2003 celkové priame zahraničné investície z ASEAN do Číny dosiahli podľa kontraktov 6,5 mld USD a z toho sa reálne preinvestovalo 2,9 mld USD. Na konci roka 2003 akumulované PZI z ASEAN podľa kontraktov dosiahli 64,3 mld USD a preinvestovalo sa 32,3 mld USD.

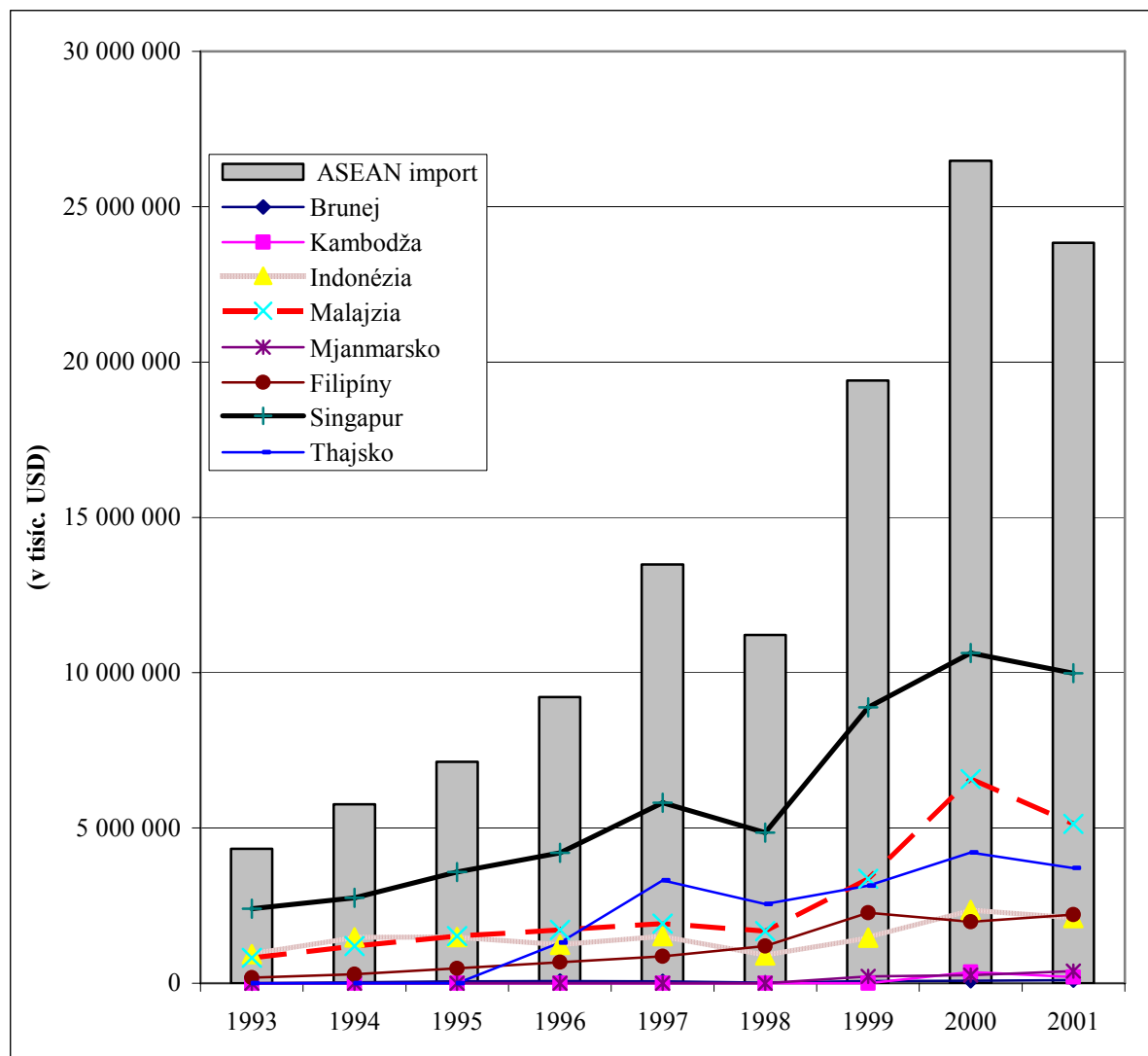
Obchodné vzťahy medzi členskými štátmi ASEAN a Čínou začali naberať na intenzite až začiatkom 90. rokov (s výnimkou Vietnamu, Kambodže a Laosu, ktorých obchodné vzťahy boli adekvátne úrovni a systému ich hospodárstva). V roku 1993 export krajín ASEAN do Číny nedosiahol ani 5 mld USD, ale pomalým tempom sa zvyšoval do roku 1997, keď dosiahol približne 9 mld USD.

Následkom finančnej krízy, ktorá postihla viaceré krajiny ASEAN, sa export do Číny nepatrne znížil (pozri graf 3.4), no vzápätí sa v nasledujúcom roku prudko zvýšil

až na úroveň 27 mld USD. Krajiny ASEAN pokračovali v exportnej expanzii aj v nasledujúcich rokoch až do roku 2000, keď dosiahli najvyššiu hodnotu exportu do Číny (35 mld USD) v histórii ich obchodných vzťahov, čo predstavovalo približne sedemnásobné zvýšenie hodnoty exportu v porovnaní s rokom 1993.

Najväčší podiel na celkovom exporte ASEAN do Číny mal Singapur, ktorý v období 1993 – 2001 predstavoval v priemere 44 % celkového exportu ASEAN do Číny. Za ním nasleduje Malajzia s približne 22 %. Indonézia a Thajsko sa podieľali na celkovom exporte ASEAN do Číny v období 1993 – 2001 v priemere 20,4 % a 12 % podľa poradia (pozri prílohu 2).

Graf 3.5
Import krajín ASEAN z Číny

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2000.

Vývojový trend celkového importu z Číny v 90. rokoch minulého storočia mal obdobný ráz ako celkový export ASEAN z Číny. Podiel jednotlivých krajín ASEAN na celkovom importe, s výnimkou Singapuru, ktorý si udržal stabilne najväčší podiel, kolísal (pozri graf 3.5).

Zahrančný obchod medzi ASEAN a Čínou v posledných rokoch dosahuje vysoké tempá rastu. Len v roku 2003 zaznamenal rast 43 % a dosiahol hodnotu 78,2 mld USD, z čoho čínsky dovoz bol 47,3 mld USD, čo predstavovalo nárast o 50 %. ASEAN a Čína plánujú dosiahnuť do roku 2005 hodnotu vzájomného obchodu 100 mld USD, čo je reálne vzhľadom na terajšiu dynamiku vzájomných obchodných vzťahov (pozri prílohu 2).

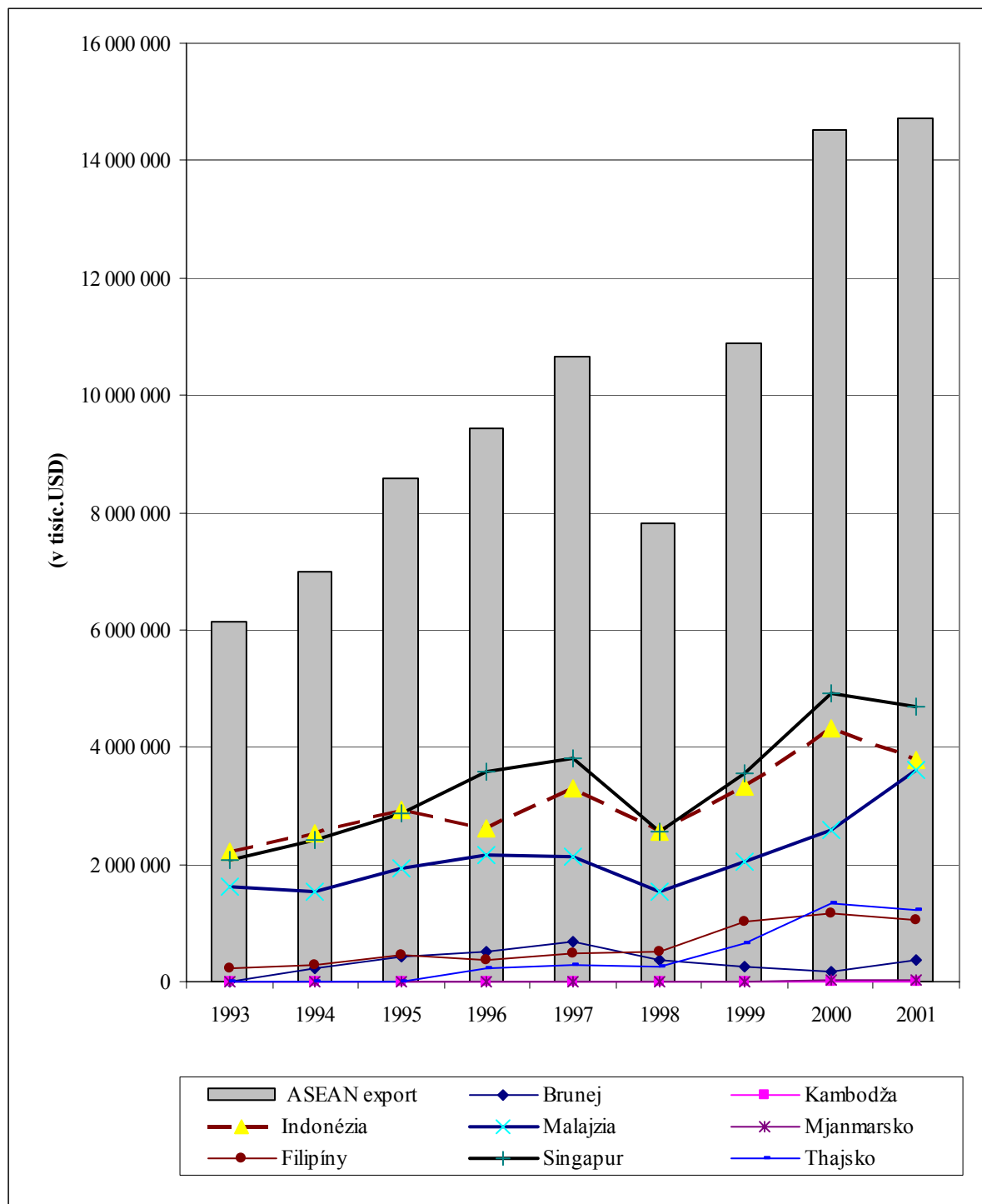
3.1.3. Spolupráca ASEAN s Južnou Kóreou

V rámci dialógu partnerov medzi ASEAN a Južnou Kóreou, na summite v novembri roku 2002 Južná Kórea demonštrovala svoje záväzky k ASEAN finančným príspevkom v hodnote 5 mil. USD určených na tri alebo štyri projekty pod iniciatívou integrácie ASEAN. Summit obidvoch strán uznal obrovský a neodškriepiteľný potenciál v ekonomických vzťahoch medzi ASEAN a Južnou Kóreou a podporil ďalšiu spoluprácu v oblasti poľnohospodárstva, obchodu a investícií.

Na siedmom stretnutí v rámci dialógu ASEAN a Južnej Kórey, ktoré sa konalo v apríli 2003 na Filipínach, Južná Kórea zopakovala svoj záväzok participovať v *ASEAN Mekong bazéne rozvojovej spolupráce*. Južná Kórea je jeden z najoddanejších podporovateľov užšej spolupráce vo východnej Ázii, je iniciátorom skupiny *Vizia východnej Ázie* a pracovnej skupiny *Východná Ázia*.

Obchodné aktivity medzi krajinami ASEAN a Južnou Kóreou boli v určitom ohľade užšie ako s Čínou, vzhľadom na ich blízku politickú orientáciu (aspoň pokiaľ ide o zakladajúcich členov Združenia). V 90. rokoch minulého storočia sa postupne zlepšovali, najmä po zavedení niekoľkých opatrení ASEAN týkajúcich sa liberalizácie zahraničného obchodu, keď v roku 1993 export ASEAN do Južnej Kórey dosiahol hodnotu vyše 6 mld USD a graduálne pokračoval vo zvyšovaní až na úroveň takmer 15 mld USD v roku 2001 (pozri [1], graf 3.6 a prílohu 4).

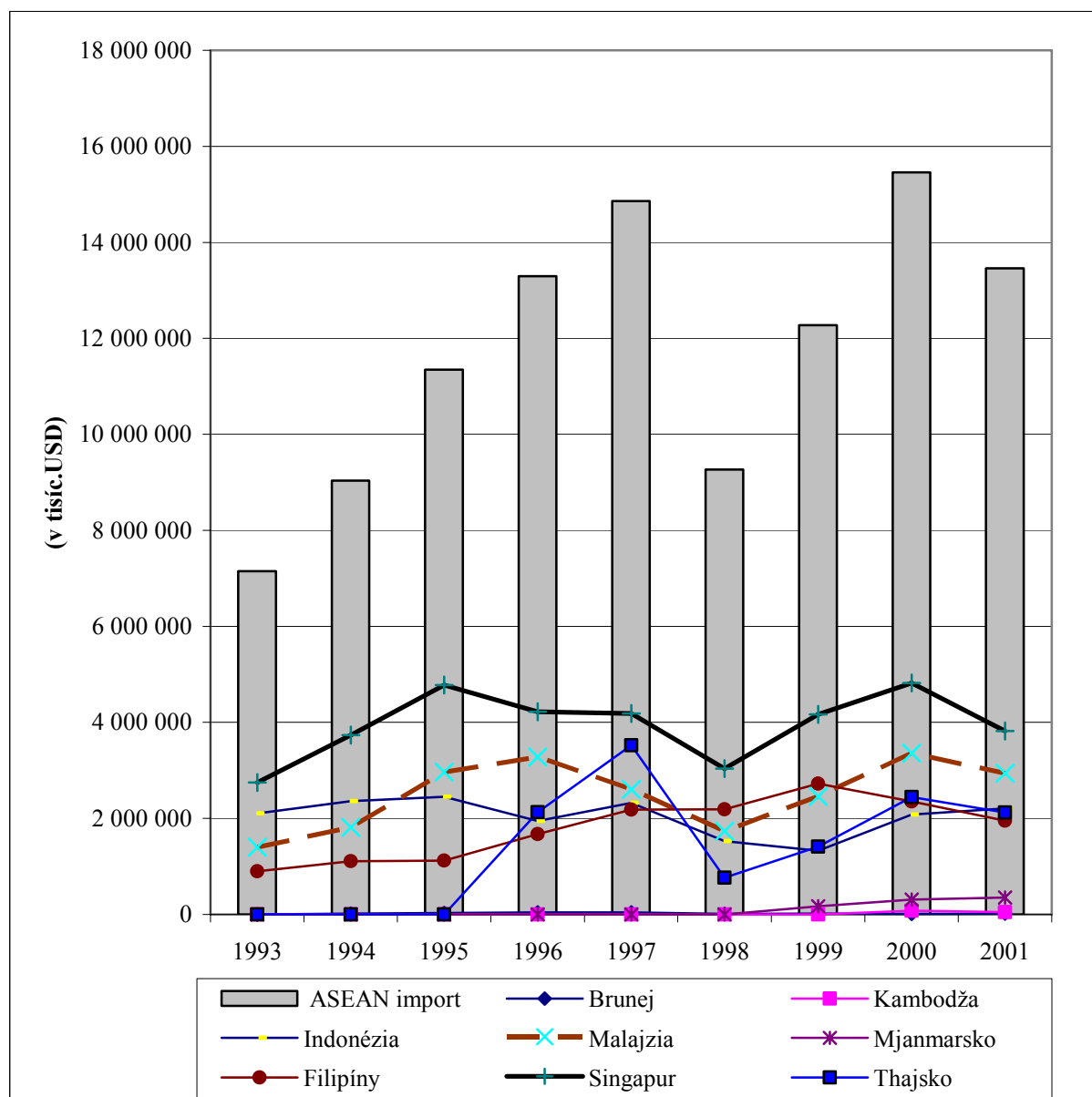
Graf 3.6
Export krajín ASEAN do Južnej Kórey

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Najväčší podiel na celkovom importe ASEAN z Južnej Kórey, podobne ako na exporte, mal Singapur, a to v období 1993 – 2001 v priemere až 34 %. Nasledovala ho Indonézia s vyše 31,5 % a trojku uzatvárala Malajzia s 21,6 %.

Graf 3.7
Import krajín ASEAN z Južnej Kórey

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov AFTA, 2002.

Celkový import krajín ASEAN z Južnej Kórey sa v 90. rokoch minulého storočia správal rovnako ako celkový export, a to až do roku 2001, keď začal klesať. Odlišný vývoj bol v importe jednotlivých krajín ASEAN, v ktorých (okrem Singapuru, ktorý mal v priemere za obdobie 1993 – 2001 najväčší podiel 34 % na celkovom importe ASEAN z Južnej Kórey) tempá rastu importu zo spomínanej krajiny kolísali (pozri graf 3.7). V priemere však za spomínané obdobie mala druhý najväčší podiel vyše 21 % Malajzia a nasledovala ju Indonézia s vyše 19 % [1].

3.2. Spolupráca s Európskou úniou

Spolupráca medzi EÚ a ASEAN je založená zmluvou o spolupráci (*Co-operation Agreement*) z roku 1980, uzatvorenou medzi Európskou komisiou a krajinami ASEAN: Brunej, Filipíny, Indonézia, Malajzia, Singapur, Thajsko a Vietnam. Protokoly pristúpenia Laosu a Kambodže boli podpísané v júli 2000. Vzhľadom na nedodržanie základných demokratických princípov v Mjanmarsku, EÚ odmietla rozšíriť túto zmluvu aj na spomínanú krajinu.

Európska únia má dlhotrvajúci partnerský dialóg s ASEAN. V roku 2001 Európska komisia pri prezentácii jej komuniké *Európa a Ázia: Strategický rámec zlepšovania partnerstva* označila ASEAN za kľúčového ekonomického a politického partnera a zdôraznila jeho význam ako lokomotívy celkových vzťahov medzi Európou a Áziou.

Prvé stretnutie na úrovni ministrov obchodu medzi ASEAN a *Európskym združením voľného obchodu (EFTA)* sa konalo v decembri roku 1996. Obidve strany sa dohodli na posilnení úzkych vzájomných vzťahov v budúcnosti. Ministri vyslovili názor, že je potrebné zvýšiť úsilie na podporu obchodu a investícií medzi oboma regiónmi a privítali plán ASEAN a EFTA na začatie spolupráce medzi sekretariátmi oboch strán.

V októbri 2000 sa v Thajsku konalo konzultačné stretnutie medzi ekonomickými ministrami ASEAN a obchodným komisárom EÚ. Obidve strany si, okrem iného, vymenili názory súvisiace s regionálnou a medzinárodnou ekonomickou situáciou. Ocenili úroveň vzájomného obchodu, ktorá v roku 1999 predstavovala 90 mld USD, a investícií, ktoré dosiahli 4,1 mld USD v roku 1989 a vyjadrili odhodlanie zvýšiť objem vzájomného obchodu a investícií v ďalších rokoch.

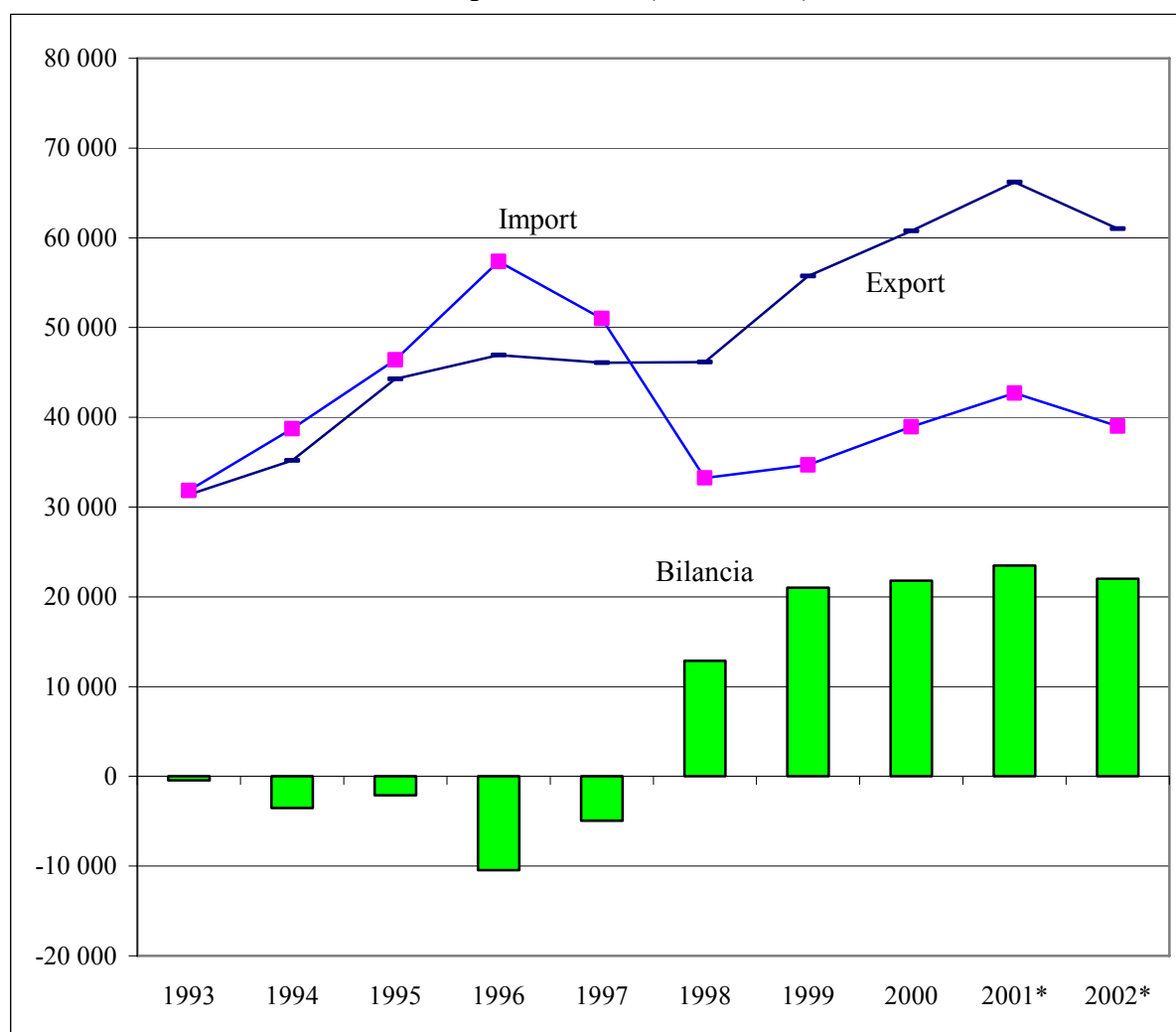
Európska únia na stretnutí ekonomických ministrov ASEAN a EÚ, ktoré sa konalo v apríli 2003, oznámila transregionálnu obchodnú iniciatívu medzi EÚ a ASEAN (*Trans-Regional EU – ASEAN Trade Initiative – TREATI*) ako regionálny rámec, od ktorého sa očakáva, že bude významne prispievať k zlepšeniu vzájomných obchodných a investičných vzťahov. Aktivity TREATI by sa mali začať v tomto roku (2004) a zahŕňajú rozšírenie obchodných a investičných tokov, prostredníctvom spolupráce pri zjednodušení obchodných a investičných regulácií a lepšieho pochopenia otázky obojstranných záujmov.

3.2.1. Obchodné vzťahy

Európska únia predstavuje pre krajiny ASEAN jedného z najsignifikantnejších obchodných partnerov, či už z hľadiska exportu alebo importu. Napríklad EÚ bola v roku 2001 pre ASEAN druhým najväčším exportným partnerom a tretím najväčším obchodným partnerom po USA a Japonsku. Región ASEAN ako celok exportoval do EÚ v roku 2001 v hodnote 66 200 mil. USD, čo predstavovalo vyše 17 % celkového exportu ASEAN, a importoval z EÚ v hodnote 42 700 mil. USD, čo predstavovalo vyše 13 % celkového importu ASEAN.

Graf 3.8

Obchodná bilancia ASEAN s Európskou úniou (v mil. USD)

* Údaje z Eurostatu.

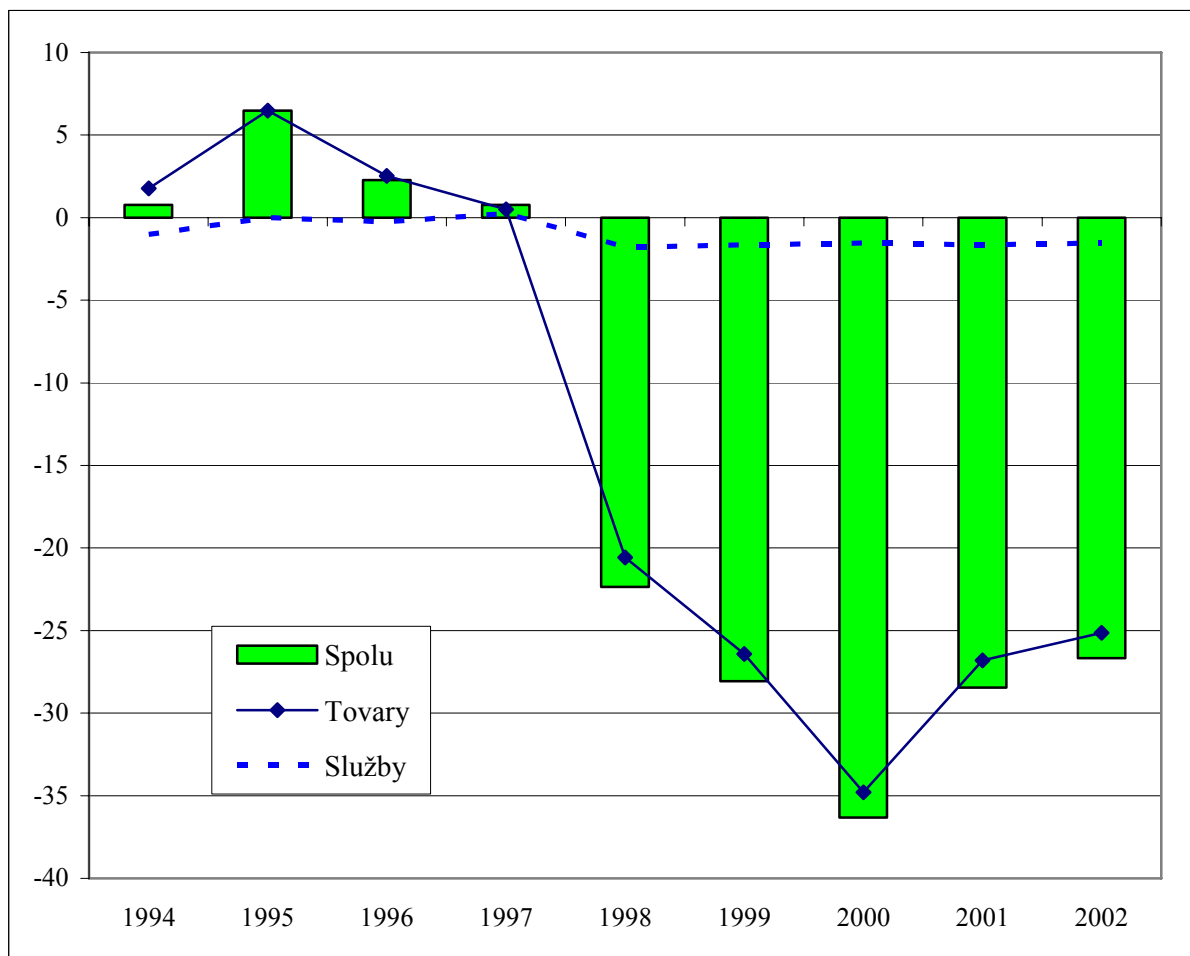
Prameň: Vlastné výpočty z údajov ASEAN Annual Report, 1996 – 1997; 2002 – 2003. www.aseansec.org

Aj v roku 2002 bola Európska únia pre ASEAN tretím najväčším obchodným partnerom, keď jej podiel na celkovom zahraničnom obchode ASEAN bol 14 %. Zároveň ASEAN exportoval 16 % jeho celkového exportu do EÚ, a teda EÚ predstavovala pre ASEAN druhý najväčší exportný trh.

Z grafu 3.8 je jednoznačne vidieť vývoj zahraničného obchodu medzi ASEAN a EÚ od roku 1993 do roku 2002. Tento graf ukazuje ako prelomový bod medzi exportom a importom rok 1998, keď EÚ mala od roku 1993 do roku 1997 pozitívnu obchodnú bilanciu s ASEAN, no od roku 1998 začal ísť vývoj zahraničného obchodu medzi spomínanými partnermi opačným smerom, čo znamená, že od roku 1998 do roku 2002 mala EÚ s ASEAN vzostupný obchodný deficit.

Graf 3.9

Obchodná bilancia Európskej únie s krajinami ASEAN (v mil. USD)

* Údaje z Eurostatu.

Prameň: Vlastné výpočty z údajov ASEAN Annual Report, 1996 – 1997; 2002 – 2003. www.aseansec.org

Z grafu 3.9 je zrejmé, že tento deficit bol spôsobený najmä zvýšením exportu nielen tovarov, ale aj služieb, ktorý zaznamenal rastúcu tendenciu od roku 1996.

Hlavnými tovarovými skupinami exportu ASEAN do EÚ v sledovanom období boli elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti (20 235,7 mil. USD), jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické nástroje (13 290,3 mil. USD), odevy a odevné doplnky, pletené alebo háčkované (1 825,9 mil. USD), organické chemické výrobky (1 731,1 mil. USD) a odevy a odevné doplnky iné ako pletené alebo háčkované (1 545,8 mil. USD) [3; 4].

Na druhej strane, najviac importované skupiny tovarov z EÚ do ASEAN boli elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti (12 035,3 mil. USD), jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické nástroje (8 926,6 mil. USD), vozidlá iné ako koľajové, ich časti a príslušenstvo (1 625,8 mil. USD), organické chemické výrobky (1 280,9 mil. USD) a prístroje optické, fotografické, meracie, kontrolné presné, lekárske (1 175,1 mil. USD) (pozri tab. 3.3 a 3.4).

Obchodné vzťahy medzi ASEAN a Európskou úniou sa intenzívne rozvíjali v posledných dvoch dekádach, a zrejme dôjde k ich ďalšiemu posilneniu aj po rozšírení Európskej únie. Krajiny ASEAN značne využívali Európskou úniou poskytované colné výhody v rámci *Všeobecného preferenčného systému (GSP – Generalized System Preferences)*.

Tieto výhody počas posledných niekoľkých rokov však niektoré krajiny regiónu pri niektorých skupinách tovarov strácali. Napríklad Thajsko a Indonézia dosiahli určitý stupeň rozvoja v niektorých sektoroch a stali sa konkurencieschopnými, čím následne strácali výhody GSP. Podobne Singapur, vzhľadom na to, že dosiahol vysoký stupeň rozvoja, bol vyňatý z tohto systému.

Napriek tomu zahraničný obchod medzi dvomi zoskupeniami stále rastie. Dokumentujú to posledné údaje o zahraničnom obchode, ktoré hovoria, že celkový obchod medzi EÚ a ASEAN v roku 2002 klesol len o 1,99 % v porovnaní s 3,4 % v roku 2001. Avšak hodnota obchodnej výmeny medzi EÚ a ASEAN dosiahla v prvom polroku 2003 približne 35,7 mld USD, čo predstavovalo nárast 7,6 % oproti rovnakému obdobiu z predchádzajúceho roka (pozri [3; 4]).

Tabuľka 3.3

Najviac exportované skupiny tovarov z ASEAN do Európskej únie zoradené podľa hodnoty exportu zostupne (v mil. USD)

Kód HS	Kapitoly CS	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti	8 036,5	9 867,6	12 002,5	12 380,5	12 137,2	12 937,9	18 191,1	23 623,0	20 235,7
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické nástroje	5 888,5	7 081,1	8 986,4	10 749,3	11 520,7	12 043,2	15 272,4	13 712,2	13 290,3
61	Odevy a odevné doplnky, pletené alebo háčkované	1 721,1	1 453,0	1 441,0	1 586,1	1 595,3	1 227,2	1 665,2	1 836,9	1 825,9
29	Organické chemické výrobky	247,3	251,5	366,5	530,6	705,9	958,0	1 866,6	1 500,2	1 731,1
62	Odevy a odevné doplnky iné ako pletené alebo háčkované	1 523,3	1 350,0	1 289,4	1 285,1	1 101,3	1 046,3	1 335,8	1 644,9	1 545,8
87	Vozidla iné ako koľajové, ich časti a príslušenstvo	409,9	399,5	451,6	572,9	902,9	885,8	1 117,0	1 124,1	1 490,6
90	Prístroje optické, fotografické, meracie, kontrolné presné, lekárske	532,9	621,6	648,3	828,0	1 008,5	976,2	935,9	1 132,5	1 296,4
40	Kaučuk a výrobky z neho	1 058,9	1 215,7	1 815,9	1 713,8	1 527,4	1 433,9	1 272,9	1 207,8	1 203,9
15	Živočišne a rastlinné tuky a oleje, upravené jedlé tuky, vosky	901,6	1 385,4	1 599,5	1 228,9	1 713,4	1 584,4	1 330,4	1 020,5	988,7
94	Nábytok, posteľoviny, svietidlá, svetelné reklamy, montované stavby	459,7	470,7	504,3	576,2	617,5	440,1	942,0	1 076,8	986,1
64	Obuv, gamaše a podobné výrobky, časti týchto výrobkov	1 062,9	1 115,5	1 212,2	1 029,7	991,3	782,2	1 033,1	1 012,7	971,2
44	Drevo a drevené výrobky, drevené uhlie	1 515,8	1 431,5	1 377,3	2 195,0	1 149,8	883,5	951,0	941,3	938,8
98	Poštovné zásielky a iné transakcie	477,5	450,9	518,6	583,7	1 968,6	2 417,0	913,2	808,9	734,6
71	Perly, drahokamy, drahé kovy, umelá bižutéria, mince	826,0	845,9	3 698,0	1 059,9	1 116,1	663,4	679,4	721,2	674,3
39	Plasty a výrobky z nich	319,1	293,3	483,3	520,1	518,7	566,8	540,6	651,9	654,2

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

T a b u ľ k a 3.4

Najviac importované skupiny tovarov do ASEAN z Európskej únie zoradené podľa hodnoty importu zostupne (v mil. USD)

Kód HS	Kapitoly CS	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti	5 707,5	7 334,0	9 068,5	12 293,7	12 273,7	9 042,4	10 635,0	11 762,1	12 035,3
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické nástroje	8 267,8	10 002,3	12 218,6	15 861,0	13 128,7	8 341,3	6 893,9	7 877,4	8 926,6
87	Vozidla iné ako koľajové, ich časti a príslušenstvo	1 636,7	2 325,3	2 659,1	3 446,5	2 275,2	850,8	816,8	1 543,6	1 625,8
29	Organické chemické výrobky	1 066,3	1 260,7	1 541,9	1 936,0	1 499,7	1 067,1	1 168,4	1 299,5	1 280,9
90	Prístroje optické, fotografické, meracie, kontrolné presné, lekárske	754,3	888,1	1 073,4	1 292,7	1 395,6	1 033,9	1 011,0	1 418,7	1 175,1
39	Plasty a výrobky z nich	893,0	1 122,3	1 175,8	1 448,8	1 288,2	946,8	939,1	1 148,0	1 084,8
73	Výrobky zo železa alebo z ocele	695,7	1 131,4	1 007,2	1 400,4	1 319,3	952,7	823,1	671,7	889,9
38	Rôzne chemické výrobky	682,2	694,0	774,4	1 001,2	840,9	686,7	692,1	691,9	738,2
72	Železo a oceľ	1 231,0	919,0	1 041,0	1 388,7	940,8	327,4	640,5	608,8	734,9
30	Farmaceutické výrobky	388,6	492,1	525,0	639,9	695,9	480,0	596,2	665,1	734,3
48	Papier, kartón, lepenka: výrobky z nich alebo z papierenských vláknin	651,9	787,6	904,2	867,9	825,8	518,7	590,6	681,4	629,0
27	Nerastné palivá, minerálne oleje, bitúmenové látky, minerálne vosky	513,6	434,3	389,5	466,0	217,8	204,0	517,5	647,3	603,5
71	Perly, drahokamy, drahé kovy, umelá bižutéria, mince	849,9	998,2	993,0	1 017,1	926,4	317,2	441,3	593,6	566,9
33	Kozmetické a toaletné prípravky	383,8	462,8	502,9	559,0	552,6	445,5	484,0	539,2	543,4
98	Poštovné zásielky a iné transakcie	349,9	423,6	543,3	560,7	594,9	505,7	605,8	550,6	499,4

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

3.3. Zahraničnoobchodné vzťahy Slovenskej republiky s krajinami ASEAN

Zahraničnoobchodná výmena medzi krajinami ASEAN a Slovenskom nemá dlhú tradíciu, s výnimkou troch nových členov Združenia, menovite s Kambodžou, Laosom a Vietnamom, vzhľadom na ich predchádzajúcu politickú orientáciu. Tieto vzťahy, i keď s nízkym obchodným obratom, pochádzajú z čias bývalého Česko-Slovenska. Po rozpade RVHP, slovenské podnikateľské subjekty začali hľadať nové odbytišťa pre svoje výrobky a obnovovať staré obchodné kontakty aj v krajinách ASEAN.

Napokon, od roku 1993 sa zahraničnoobchodná výmena medzi krajinami ASEAN a Slovenskom dynamicky a graduálne zvyšovala. Kým v roku 1993 dosiahla 1 760 mil. Sk, v roku 2003 to bolo už 12 110 mil. Sk.

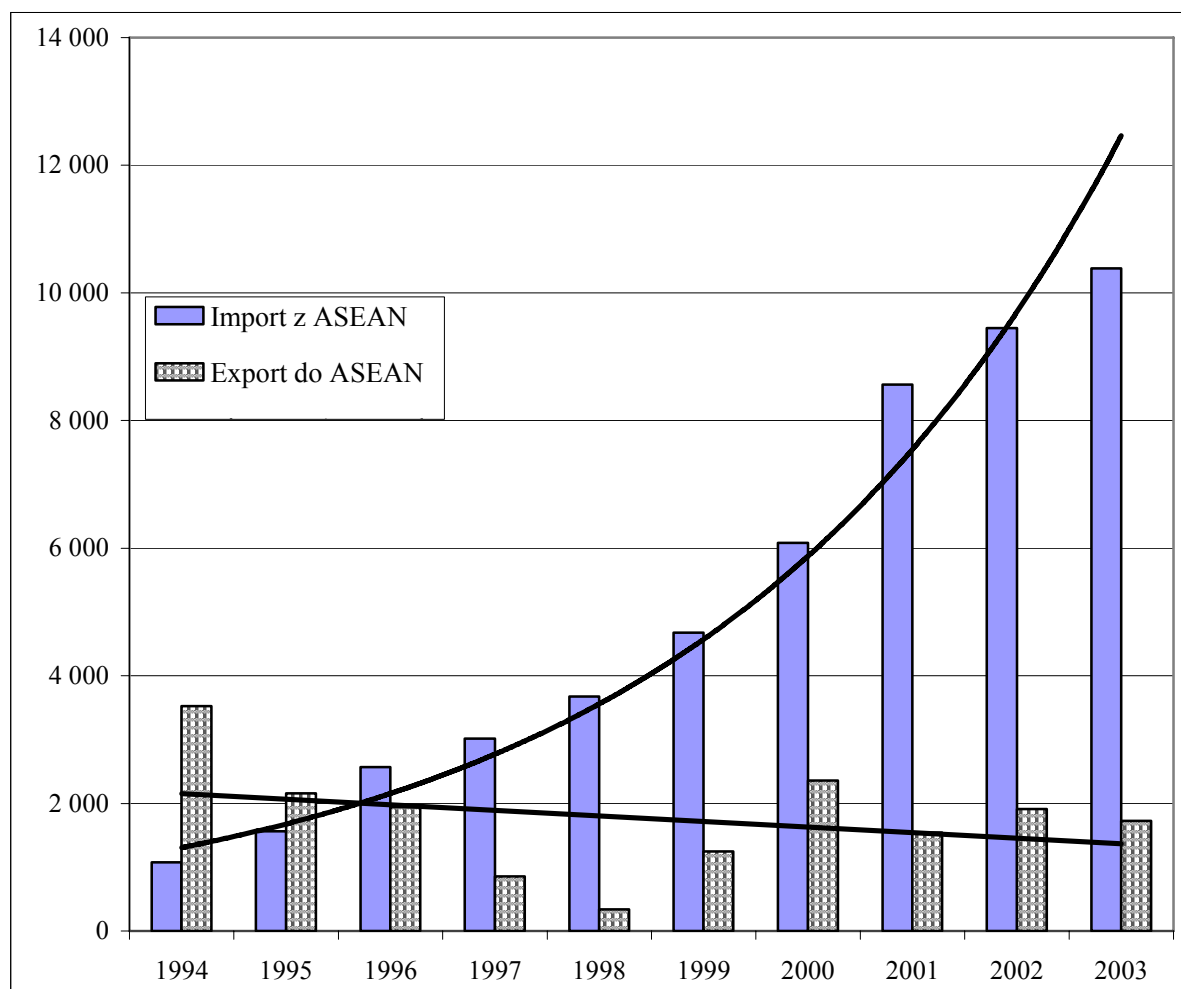
Avšak s rastom zahraničnoobchodnej výmeny medzi Slovenskom a krajinami ASEAN rástol aj deficit obchodnej bilancie SR s týmito krajinami, a to najmä od roku 1996, keď dosiahol 626 mil. Sk. V nasledujúcom roku sa deficit štvornásobne zvýšil a pokračoval vo zvyšovaní v ďalších rokoch, až do roku 2003, keď predstavoval už 8 658 mil. Sk pri ročnom tempe rastu 52 % v období 1996 – 2003.

V rokoch 1993 – 2003 sa do krajín ASEAN vyviezlo tovarov za 18 537 mil. Sk, a naopak, na Slovensko sa doviezol v rovnakom období tovar v hodnote 51 874 mil. Sk (pozri prílohu 5).

Zvyšujúci sa podiel slovenského importu z krajín ASEAN na celkovom importe SR má zatiaľ stále zanedbateľnú výšku – v roku 1993 dosiahol 0,43 % a v roku 2003 takmer 1,3 %. Rastúci deficit obchodnej bilancie SR s týmto regiónom však nie je zanedbateľný, najmä keď slovenský export do krajín ASEAN má klesajúcu tendenciu. Podiel exportu do krajín ASEAN na celkovom exporte SR sa znižuje – v roku 1993 predstavoval približne 0,56 % a v roku 2003 už len 0,21 % pri priemernom ročnom poklese o 0,05% v období 1993 – 2003.

Napriek tomu možno konštatovať, že slovenský import zo spomínaného regiónu sa geometricky zvýšil, keďže v priemere v období 1993 – 2003 rástol o 30 % ročne (pozri graf 3.10).

G r a f 3.10

Zahraníčny obchod Slovenskej republiky s krajinami ASEAN (v mil. Sk)

Prameň: Vlastné výpočty na základe údajov Štatistického úradu SR, 1997 – 2002; Ústredná colná správa SR, 1993 – 1996.

Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Slovenskej republiky s krajinami ASEAN

Hlavnými komoditami dovozu boli napríklad elektrické zariadenia, prístroje a spotrebiče, prírodný kaučuk, kancelárske stroje a zariadenia a elektronické nástroje a prístroje, napríklad videofonické prístroje pre záznam a reprodukciu a iné spotrebné tovary. Slovenský export do regiónu sa správal opačne, a to najmä od roku 1995, čo znamená, že za obdobie 1993 – 2002 klesol v priemere o 21 % ročne. Hlavnými komoditami exportu boli napríklad zariadenia, prístroje a spotrebiče, chemické prostriedky a výrobky, liečivá a farmaceutické výrobky a odborné, vedecké a riadiace prístroje a iné (pozri tab. 3.5).

T a b u ľ k a 3.5

Zahraničný obchod Slovenskej republiky s krajinami ASEAN podľa tried nomenklatúry SITC Rev. 2, zoradených zostupne za rok 2003 (v mil. Sk)

Vývoz		Hodnota	Dovoz		Hodnota
SITC	Spolu	1 726	SITC	Spolu	10 384
77	Elektrické zariadenia, prístroje a spotrebiče	733	77	Elektrické zariadenia, prístroje a spotrebiče	2 163
59	Chemické prostriedky a výrobky	144	23	Surový kaučuk	1 400
51	Organické chemikálie	108	75	Kancelárske stroje a zariadenia	1 202
54	Liečivá a farmaceutické výrobky	70	76	Zariadenia pre telekomunikácie a reprodukciu zvuku	884
87	Odborné, vedecké a riadiace prístroje	64	61	Koža, kožené výrobky, kožušiny	820
74	Stroje a zariadenia všeobecne používané v priemysle	62	85	Obuv	320
2	Mliečne výrobky a vajcia	60	84	Odevné výrobky	281
78	Cestné vozidlá	57	89	Rôzne priemyselné výrobky (kočíky, zbrane, munícia)	222
82	Nábytok	56	58	Plastické hmoty v neprvotných formách	219
71	Stroje a zariadenia na výrobu energie	50	68	Neželezné kovy	185

Prameň: COMTRADE Statistics, UNCTAD, 2003.

Empirická analýza exportnej špecializácie a konkurencieschopnosti Slovenskej republiky

V tejto monografii sme sa pokúsili o empirickú analýzu odhalenej komparatívnej, resp. konkurenčnej výhody a konkurencieschopnosti SR v komoditných skupinách slovenského zahraničného obchodu a o porovnanie výsledkov s krajinami ASEAN, pomocou rôznych ukazovateľov RCA, CTB, RTA a ukazovateľa RC, s cieľom identifikovať jednak úroveň komoditnej špecializácie, odhalenej komparatívnej, resp. konkurenčnej výhody, jednak komodity, v ktorých je SR konkurencieschopná produkovať a vyvážať aj do spomínaného regiónu, a tak znížiť deficit obchodnej bilancie s týmto regiónom.

Pre túto empirickú analýzu sme použili dvojmiestne kódy SITC Revízia 2 na základe štatistických údajov COMTRADE, UNCTAD z roku 2003.

Tu je potrebné upozorniť na fakt, že tieto modely nezachytávajú všetky faktory ovplyvňujúce zahraničný obchod vzhľadom na skutočnosť, že zahraničnoobchodná výmena je ovplyvnená tarifnými a netarifnými bariérami, ale aj politickými faktormi.

Exportná špecializácia Slovenskej republiky v roku 2003

Podľa tradičnej obchodnej teórie má krajina tendenciu exportovať výrobky, v ktorých má komparatívne výhody, a importovať výrobky, v ktorých má komparatívne nevýhody.

Z Hecksherovej-Ohlinovej (H-O) teórie je známe, že komparatívna výhoda krajiny je v podstate determinovaná mierou jej daných faktorov v porovnaní s ostatným svetom. Vzhľadom na ťažkosti pri meraní komparatívnej výhody a testovaní H-O teórie, Balassa naznačil, že nie je nutné brať do úvahy všetky zložky ovplyvňujúce komparatívnu výhodu (pozri [14]). Komparatívna výhoda môže byť odhalená sledovaním obchodného modelu, resp. vývoja, pri ktorom je predpoklad, že reflektuje relatívne náklady a rozdiely v necenových faktoroch.

Existujú viaceré spôsoby ako empiricky identifikovať odhalenú komparatívnu výhodu. Jedným z nich je Balassov index odhalenej komparatívnej výhody RCA, ktorý meria odhalenú komparatívnu výhodu krajiny v obchode danej komodity (priemyslu) ako podiel danej komodity na celkovom exporte krajiny v porovnaní so svetovým podielom rovnakej komodity na celkovom svetovom exporte.

Cieľom toho je však identifikovať základné zdroje komparatívnej výhody krajiny v danej komoditnej skupine. Empirický index možno prezentovať nasledovne:

$$RCA = \frac{\left(\frac{X_{ic}}{\sum X_{ic}} \right)}{\left(\frac{X_{iw}}{\sum X_{iw}} \right)} \quad (1)$$

kde

X_{ic} – export i -tej komodity c -tej krajiny,

$\sum X_{ic}$ – celkový export c -tej krajiny,

X_{iw} – export i -tej komodity sveta,

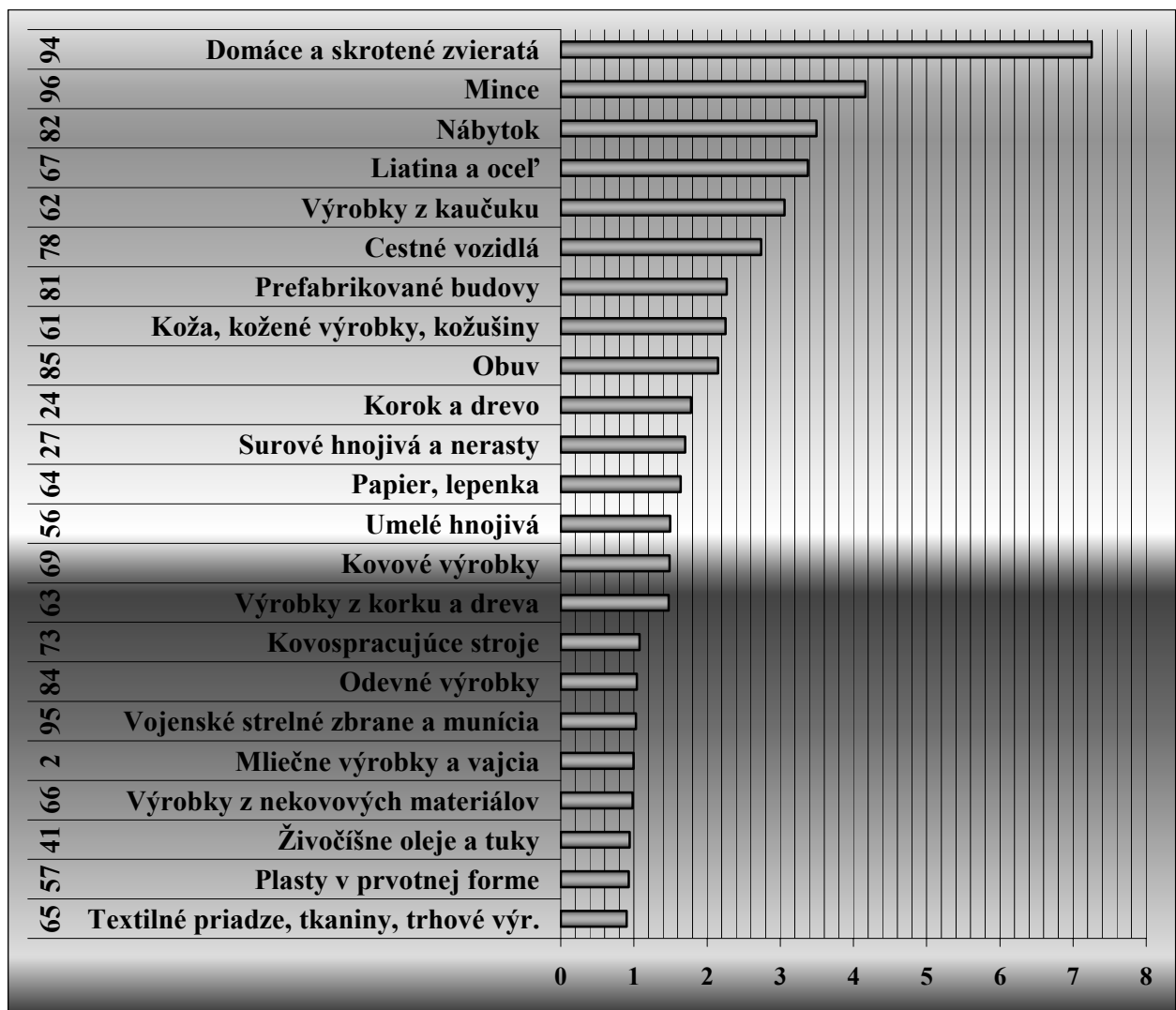
$\sum X_{iw}$ – celkový export sveta.

Keď hodnota indexu pri i -tej komodite je väčšia ako nula, krajina má v tejto komodite komparatívnu výhodu pri vývoze, resp. špecializuje sa na vývoz tejto komodity.

Keď hodnota indexu i -tej komodity je menšia ako nula, krajina má v tejto komodite komparatívnu nevýhodu. V prípade, že hodnota indexu i -tej komodity je rovná nule, krajina v tejto komodite nemá ani komparatívnu výhodu, ani nevýhodu.

Z analýzy sme zistili, že SR sa v roku 2003 špecializovala vo vývoze na komodity, ktorých produkcia je charakteristická nižším stupňom spracovania, ako aj na komodity, ktorých produkcia je kapitálovo a pracovne náročná. Mieru intenzity špecializácie Slovenska v jednotlivých skupinách komodít, vykalkulovanú pomocou indikátora RCA (Balassov index), ilustrujeme v nasledujúcej schéme 3.1 (hodnoty indexu sú usporiadané zostupne).

Schéma 3.1
Balassov index RCA

Prameň: Vlastné výpočty na báze COMTRADE Statistics, UNCTAD, 2003.

Alternatívny index komparatívnej výhody, resp. špecializácie

Napriek tomu, že Balassov index RCA je medzi výskumníkmi v oblasti zahraničného obchodu najpoužívanejším indikátorom, pomocou ktorého sa identifikujú komparatívne výhody či špecializácie krajiny v komoditných skupinách, resp. sektoroch, existujú aj ďalšie indikátory, ktoré merajú špecializáciu zahraničného obchodu. Jedným z nich je Michaelyho index, ktorý rozvinul M. Michaely [18] ako index nepodobnosti (*dissimilarity*) pre krajinu. V pôvodnej práci Michaely spočítal sektory každej krajiny, pričom čím väčšia je hodnota indexu, tým menej je nepodobná komoditná kompozícia exportu a importu krajiny. Podľa tohto indexu, nula je prípad perfektnej similarity.

Tento index používali mnohí výskumníci v oblasti zahraničného obchodu, ako napríklad Kol a Mennes (1985), Webster a Gilory (1995) (pozri [16]).

Podľa Michaelyho indexu komparatívnej výhody RCA, ktorý je výsledkom rozdielu pomerov exportu danej komodity k celkovému exportu krajiny a importu danej komodity k celkovému importu krajiny, SR má komparatívne výhody v nasledujúcich komoditných skupinách: cestné vozidlá (78 SITC), liatina a oceľ (67 SITC), nábytok (82 SITC), odevné výrobky (84 SITC), obuv (85 SITC) a iné (pozri tab. 3.6).

T a b u ľ k a 3.6

Komoditné skupiny, v ktorých má Slovenská republika odhalené komparatívne výhody (MI)

SITC	Názov	Koeficient
78	Cestné vozidlá	0,140
67	Liatina a oceľ	0,051
82	Nábytok	0,026
84	Odevné výrobky	0,020
85	Obuv	0,011
24	Korok a drevo	0,009
62	Výrobky z kaučuku	0,008
64	Papier, lepenka	0,007
81	Prefabrikované budovy	0,004
68	Neželezné kovy	0,003
66	Výrobky z nekovových materiálov	0,003
35	Elektrický prúd	0,003
56	Umelé hnojivá	0,003
02	Mliečne výrobky a vajcia	0,003
63	Výrobky z korku a dreva	0,002
04	Obilniny	0,002
27	Surové hnojivá a nerasty	0,001
95	Vojenské strelné zbrane a munícia	0,001
51	Organické chemikálie	0,0003
22	Olejnaté semená a plody	0,0003
00	Živé zvieratá	0,0002

Prameň: Vlastné výpočty na báze COMTRADE Statistics, UNCTAD, 2003.

Medzi komoditné skupiny, v ktorých Slovenská republika má komparatívne výhody, patria tie, ktoré majú silnú tradíciu na Slovensku (obuv, odevné výrobky atď.) a na svetových trhoch konkurovali svojou kvalitou, no s narastajúcou konkurenciou juhovýchodnej Ázie, najmä Číny (predovšetkým cenou, ale aj kvalitou), sa rozvoj týchto komodít zbrzdil a oslabila sa ich pozícia na svetových trhoch aj v regióne ASEAN (pozri tab. 3.7).

T a b u ľ k a 3.7

Koeficient komparatívnej výhody (MI) Slovenska a vybraných krajín ASEAN*

SITC	Názov	SVK	VTM	PHI	THA	SGP	MLY	IDN
78	Cestné vozidlá	(+)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)
67	Liatina a oceľ	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
82	Nábytok	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(+)	(+)
84	Odevné výrobky	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(+)	(+)
85	Obuv	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(+)	(+)
24	Korok a drevo	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(+)	(+)
62	Výrobky z kaučuku	(+)	(-)	(-)	(+)	(+)	(+)	(+)
64	Papier, lepenka	(+)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(+)
81	Prefabrikované budovy	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
68	Neželezné kovy	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(-)	(+)
66	Výrobky z nekovových mater.	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(+)	(-)
35	Elektrický prúd	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)
56	Umelé hnojivá	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)
02	Mliečne výrobky a vajcia	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)
63	Výrobky z korku a dreva	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
04	Obilniny	(+)	(+)	(-)	(+)	(+)	(-)	(-)
27	Surové hnojivá a nerasty	(+)	(-)	(-)	(+)	(+)	(-)	(-)
95	Vojenské strelné zbrane a mun.	(+)	(-)	(-)	(+)	(+)	(-)	(-)
51	Organické chemikálie	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(+)	(-)
22	Olejnate semená a plody	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)	(-)	(+)
00	Živé zvieratá	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

Poznámka:

SVK – Slovensko, VTM – Vietnam, PHI – Filipíny, THA – Thajsko, SGP – Singapur, MLY – Malajzia, IDN – Indonézia.

* (+) znamená, že krajina má v príslušnej komodite odhalenú komparatívnu výhodu, resp. špecializuje sa na vývoz príslušnej komodity;

(-) znamená, že krajina má v príslušnej komodite odhalenú komparatívnu nevýhodu, resp. nešpecializuje sa na vývoz príslušnej komodity.

Prameň: Vlastné výpočty na báze COMTRADE Statistics, UNCTAD, 2003.

Vollrath [30] poznamenal, že hodnotením komparatívnych výhod na agregovaných a disagregovaných úrovniach možno identifikovať celkový smer a prúd, v ktorom by obchod a investície krajiny mali byť pripravené využiť medzinárodné rozdiely v produkte a v ponuke a dopyte, a zhodnotiť sociálne zreteľnú špecializáciu pri úzko skupinových produktoch. Poukázal aj na to, že predpovedanie komparatívnych výhod

môže byť veľmi výhodné, keď predpokladáme, že obchod medzi krajinami má dané odlišné faktory.

Vollrath [30] ďalej vypracoval kritickú väzbu niektorých ukazovateľov komparatívnej výhody a podloženej teórie. Poukázal na niektoré faktory, ktoré môžu limitovať nepresný dôsledok z postobchodných údajov na aktuálne komparatívne výhody. Zároveň poznamenal, že je dôležité diferencovať medzi obchodnými linkami dvoch krajín a ich ekonomickými spojitostami s ostatným svetom. Výsledkom jeho pohľadu, ovplyvneného Kunitomovým príspevkom (1977), boli indikátory umožňujúce predpokladať komparatívne výhody v prostredí vystavenom rôznym stupňom deformácie. Rozvíjal pojem *odhalené konkurenčné výhody* a indexy intenzity globálneho obchodu na konkrétnych exportných výhodách, RMA, RTA a index relatívnej konkurencieschopnosti (RC).

Positívne hodnoty indexov, podľa Vollratha, ukazujú konkurenčné výhody, a naopak, negatívne hodnoty poukazujú na konkurenčné nevýhody. Zdôraznil aj význam týchto indikátorov, ktoré umožňujú rozlišovať medzi špecifickou komoditou (krajinou) a ostatnými komoditami (krajinami), a tým eliminujú dvojité účtovanie komodity alebo krajiny vo svetovom obchode.

Najvhodnejším ukazovateľom podľa Vollratha je **RC** index, ktorý zahŕňa bilanciáciu ponuky a dopytu a poskytuje lepší obraz o súčasnej konkurenčnej výhode komodity (krajiny). Aplikácia tohto ukazovateľa je neprípustná v prípade, keď vzájomný obchod neexistuje, keď export alebo import majú hodnotu rovnú nule. Je citlivý aj v prípadoch, keď import alebo export majú nízku hodnotu.

Interpretácia indikátorov, ako je aktuálna komparatívna výhoda, je komplikovaná vzhľadom na skutočnosť, že obchod je často ovplyvnený inými faktormi. Najvýznamnejším faktorom je ekonomika v rozsahu, ktorý môže hrať dôležitú rolu, najmä vo vzťahu k toku intraodvetvového obchodu. Ďalším faktorom je vládna politika, ktorá môže deformovať obchodné toky viacerými tarifnými aj netarifnými opatreniami.

Výsledky aplikácie Vollrathovho indexu komparatívnej výhody a konkurencieschopnosti

Z výsledku empirickej analýzy viacerých ukazovateľov sme vybrali výsledky Vollrathovho indexu konkurencieschopnosti RC, ktorý je podľa našej mienky vhodný na identifikáciu úrovne konkurencieschopnosti krajiny v daných komoditných skupinách.

Podľa Vollrathovho indikátora konkurencieschopnosti RC, ktorý je rozdielom logaritmov relatívnej exportnej a importnej výhody, zistíme, že SR je konkurencieschopná v komoditných skupinách vyznačujúcich sa nielen nižším, ale aj vyšším stupňom spracovania, ako napríklad: cestné vozidlá (78 SITC), liatina a oceľ (67 SITC), nábytok (82 SITC), odevné výrobky (84 SITC), obuv (85 SITC), korok a drevo a výrobky z nich (24 a 63 SITC), výrobky z kaučuku (62 SITC), papier, lepenka (64 SITC), prefabrikované budovy (81 SITC), neželezné kovy (68 SITC), výrobky z nekovových materiálov (66 SITC), umelé hnojivá a surové hnojivá a nerasty (56 a 27 SITC) a iné (pozri tab. 3.8).

T a b u ľ k a 3.8

Komoditné skupiny, v ktorých je Slovenská republika konkurencieschopná (V. indikátor)

SITC	Názov	Hodnota RC
94	Domáce a skrotené zvieratá	8,469
96	Mince	7,764
24	Korok a drevo	2,089
85	Obuv	1,679
56	Umelé hnojivá	1,435
82	Nábytok	1,102
84	Odevné výrobky	1,038
67	Liatina a oceľ	0,937
02	Mliečne výrobky a vajcia	0,724
81	Prefabrikované budovy	0,682
78	Cestné vozidlá	0,654
57	Plasty v prvotnej forme	0,643
27	Surové hnojivá a nerasty	0,550
35	Elektrický prúd	0,395
62	Výrobky z kaučuku	0,363
22	Olejnaté semená a plody	0,305
63	Výrobky z korku a dreva	0,242
68	Neželezné kovy	0,177
66	Výrobky z nekovových materiálov	0,174
64	Papier, lepenka	0,167
83	Cestovné potreby, tašky a podobné výrobky	0,162
51	Organické chemikálie	0,134
00	Živé mäso	0,118
41	Živočíšne oleje a tuky	0,107
33	Ropa, ropné výrobky	0,074
04	Obilniny	0,041

Prameň: Vlastné výpočty na báze COMTRADE Statistics, UNCTAD, 2003.

Postavenie Slovenska na svetovom trhu, nevynímajúc trh ASEAN, je relatívne silné v takých komoditách, ktoré sú menej konfrontované s konkurenciou pochádzajúcou z juhovýchodnej Ázie, napríklad umelé hnojivá, liatina a oceľ, cestné vozidlá, mliečne výrobky a vajcia, surové hnojivá a nerasty a iné. Slovenská republika sa môže

presadiť na trhu ASEAN aj v komoditných skupinách s vyššou konkurenciou zo strany niektorých krajín ASEAN; napríklad vo výrobkoch, ako je obuv, odevné výrobky, výrobky z korku a dreva a nábytok, sa môže presadiť v Singapure, výrobky z kaučuku, organické chemikálie, prefabrikované budovy a iné si nájdu odbytisko vo Filipínach, Vietname, v Singapure a Thajsku (pozri tab. 3.9).

T a b u ľ k a 3.9

Koeficient konkurencieschopnosti Slovenskej republiky a vybraných krajín ASEAN

SITC	Názov	SVK	VTM	PHI	THA	SGP	MLY	IDN
94	Domáce a skrotené zvieratá	(+)	ND	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)
96	Mince	(+)	(-)	(-)	(+)	(+)	ND	(-)
24	Korok a drevo	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(+)	(+)
85	Obuv	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(+)	(+)
56	Umelé hnojivá	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
82	Nábytok	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(+)	(+)
84	Odevné výrobky	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(+)	(+)
67	Liatina a oceľ	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
02	Mliečne výrobky a vajcia	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
81	Prefabrikované budovy	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)
78	Cestné vozidlá	(+)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)
57	Plasty v prvotnej forme	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
27	Surové hnojivá a nerasty	(+)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)
35	Elektrický prúd	(+)	ND	ND	ND	ND	(+)	(-)
62	Výrobky z kaučuku	(+)	(-)	(-)	(+)	(-)	(+)	(+)
22	Olejnate semená a plody	(+)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
63	Výrobky z korku a dreva	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(+)	(+)
68	Neželezné kovy	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(+)
66	Výrobky z nekovových mater.	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)
64	Papier, lepenka	(+)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(+)
83	Cestovné potr., tašky a pod. výr.	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)
51	Organické chemikálie	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(+)	(-)
00	Živé mäso	(+)	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(-)
41	Živočíšne oleje a tuky	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)
33	Ropa, ropné výrobky	(+)	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	(-)
04	Obilniny	(+)	(+)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)

Poznámka: SVK – Slovensko, VTM – Vietnam, PHI – Filipíny, THA – Thajsko, SGP – Singapur, MLY – Malajzia, IDN – Indonézia.

* (+) znamená, že krajina má v príslušnej komodite odhalenú komparatívnu výhodu, resp. špecializuje sa na vývoz príslušnej komodity; (-) znamená, že krajina má v príslušnej komodite odhalenú komparatívnu nevýhodu, resp. nešpecializuje sa na vývoz príslušnej komodity.

Prameň: Vlastné výpočty na báze COMTRADE Statistics, UNCTAD, 2003.

V uvedených komoditách možno aj perspektívne predpokladať reálne šance Slovenska uplatniť sa na trhoch regiónu rozvojových krajín juhovýchodnej Ázie vrátane krajín ASEAN a svoj podiel na týchto trhoch zvýšiť.

Tabuľka 3.10

Koeficient komparatívnej výhody Slovenskej republiky a vybraných krajín ASEAN v roku 2003 (Michaelyho index RCA)

		Vietnam	Filipíny	Thajsko	Singapur	Malajzia	Indonézia	Slovensko	Vývoz SR do ASEAN (SITC)	
									1994	2003
00	Živé mäso							0,0002		
01	Mäso a mäsové výrobky		-0,004		-0,003	-0,002				
02	Mliečne výrobky a vajcia	-0,002	-0,008	-0,002		-0,003	-0,007	0,003	02	02
03	Ryby, korýše a mäkkýše									
04	Obilniny		-0,024			-0,007	-0,034	0,002	05	04
05	Zelenina a ovocie				-0,004	-0,003	-0,004			
06	Cukor, výrobky z cukru					-0,002	-0,010			
07	Káva, čaj, kakao, koreniny									07
08	Krmivá pre zvieratá	-0,011	-0,009	-0,004		-0,002	-0,017			08
09	Rôzne jedlé výrobky		-0,004							
11	Nápoje								11	11
12	Tabak spracovaný	-0,004	-0,004							
21	Surový materiál			-0,002						
22	Olejnaté semená a plody		-0,003	-0,006		-0,002		0,0003		
24	Korok a drevo	-0,005	-0,003	-0,002				0,009		24
25	Vláknina a zberový papier	-0,005		-0,004			-0,007			
26	Textilné vlákna	-0,015	-0,003	-0,005			-0,023			
27	Surové hnojivá a nerasty	-0,005	-0,003			-0,002	-0,006	0,001		27
28	Rudy kovov a kovový odpad		-0,002	-0,004		-0,007			28	
32	Uhlie, koks a brikety		-0,003	-0,003		-0,002				
33	Ropa, ropné výrobky		-0,073	-0,084	-0,053		-0,120			
34	Vykurovací plyn a zemný plyn	-0,002	-0,004	-0,007						
35	Elektrický prúd							0,003		
42	Nevysychavé rastlinné tuky	-0,003								
51	Organické chemikálie	-0,010	-0,011	-0,015			-0,043		51	51
52	Anorganické chemikálie	-0,009	-0,005	-0,005	-0,002	-0,004	-0,008			
53	Farbivá, pigmenty	-0,010	-0,004	-0,007			-0,008			53
54	Liečivá a farmaceutické výrobky	-0,024	-0,010	-0,007		-0,005	-0,005		54	54
55	Silice a vonné látky	-0,001	-0,005		-0,001	-0,002	-0,002		55	
56	Umelé hnojivá	-0,025	-0,003	-0,008		-0,003	-0,004	0,003		

58	Plastické hmoty v neprvotných formách	-0,039	-0,016			-0,005	-0,019		58	58
59	Chemické prostriedky a výrobky	-0,020	-0,010	-0,008	-0,004		-0,014		59	59
61	Koža, kožené výrobky, kožušiny	-0,013	-0,002				-0,003		61	61
62	Výrobky z kaučuku	-0,003	-0,002					0,008	62	62
63	Výrobky z korku a dreva							0,002	63	63
64	Papier, lepenka	-0,012	-0,008		-0,003	-0,005		0,007	64	64
65	Textilné priadze, tkaniny, trhové výrobky	-0,053	-0,023		-0,003				65	65
66	Výrobky z nekovových materiálov				-0,006			0,003	66	66
67	Liatina a oceľ	-0,064	-0,027	-0,040	-0,010	-0,019	-0,036	0,051	67	67
68	Neželezné kovy	-0,016	-0,002	-0,021		-0,012		0,003	68	68
69	Kovové výrobky	-0,011	-0,005	-0,014	-0,007	-0,006	-0,010		69	69
71	Stroje a zariadenia na výrobu energie	-0,008	-0,006	-0,005	-0,013	-0,011	-0,017		71	71
72	Stroje a zariadenia pre určité odvetvia priemyslu	-0,059	-0,020	-0,029	-0,013	-0,018	-0,039		72	72
73	Kovospracujúce stroje	-0,011	-0,003	-0,011		-0,005	-0,008		73	73
74	Stroje a zariadenia všeobecného použitia v priemysle	-0,034	-0,009	-0,012	-0,008	-0,014	-0,043		74	74
75	Kancelárske stroje a zariadenia								75	75
76	Zariadenia pre telekomunikácie a reprodukciu zvuku	-0,014	-0,006						76	76
77	Elektrické zariadenia, prístroje a spotrebiče	-0,025		-0,017		-0,114			77	77
78	Cestné vozidlá	-0,063	-0,006		-0,013	-0,019	-0,047	0,140	78	78
79	Ostatné dopravné a prepravné prostriedky	-0,007		-0,001	-0,024	-0,006	-0,015		79	79
81	Prefabrikované budovy							0,004	81	81
82	Nábytok				-0,002			0,026	82	82
83	Cestovné potreby, tašky, podobné výrobky									
84	Odevné výrobky				-0,003			0,020	84	
85	Obuv							0,011		85
87	Odborné, vedecké a riadiace prístroje	-0,008	-0,002	-0,010		-0,006	-0,006		87	87
88	Fotografické prístroje	-0,002				-0,002			88	88
89	Rôzne výrobky (kočičky, zbrane, munícia)								89	89
931	Špeciálne transakcie a komodity					-0,010				
94	Domáce a skrotené zvieratá								94	94
95	Vojenské strelné zbrane a munícia							0,001	95	
96	Mince							0,00002		
97	Zlato (bez zlatých rúd a koncentrátov)			-0,004		-0,008				

Prameň: Vlastné výpočty z údajov COMTRADE, UN, 2003.

3.3.1. *Vplyv prevzatia preferenčných režimov Európskej únie na zahraničný obchod Slovenskej republiky*

Európska únia aplikuje pri zahraničnoobchodných vzťahoch s rozvojovými krajinami preferenčné clá, a to jednak na zmluvnom základe – na báze uzatvorených preferenčných obchodných dohôd s týmito krajinami, resp. zoskupeniami (napríklad dohôd o voľnom obchode), jednak na základe jednostranných autonómnych rozhodnutí EÚ. Preferenčné clá na zmluvnom základe sa poskytujú najmä krajinám Afriky, Karibiku a Pacifiku (tzv. krajinám ACP), krajinám Stredomoria, krajinám Európskeho združenia voľného obchodu či krajinám strednej a východnej Európy. Na autonómnom základe EÚ aplikuje preferenčné clá iba v rámci jedného režimu, tzv. *Všeobecného systému preferencií*.

No od marca roku 2001 EÚ poskytuje menej rozvinutým krajinám, ktorých je 49, a rozvojovým krajinám preferenčné clá pod tzv. *Iniciatívou Everything but Arms*. Do predchádzajúcich dvoch systémov patria aj krajiny Asociácie národov juhovýchodnej Ázie (okrem Bruneja a Singapuru, ktoré po dosiahnutí vysokého stupňa rozvoja stratili štatút rozvojových a boli Európskou úniou vyňaté zo systému).

Slovenská republika, ako aj Európska únia poskytujú v rámci GSP preferenčné zníženie colných sadzieb na výrobky dovážané z rozvojových a najmenej rozvinutých krajín, pričom obidve strany (SR a EÚ) im neposkytovali (aspoň do 1. mája 2004) rovnaké colné preferencie. Európska únia v rámci tohto systému poskytuje spomenutým krajinám vo všeobecnosti jednak väčšie colné preferencie ako SR, jednak ich poskytuje väčšiemu počtu krajín.

Slovenská republika po vstupe do EÚ bude musieť poskytovať krajinám ASEAN nižšie clá, ako poskytovala pred vstupom. Znamená to, že trh SR bude otvorenejší pre ďalšie dovozy, čím sa zvýši riziko ďalšieho nárastu deficitu obchodnej bilancie SR s týmito krajinami. Zároveň, adekvátne tomuto zvýšeniu dovozu sa zvýši tlak na domácich výrobcov cenovo, ako aj kvalitou konkurovať zahraničným výrobkom. Na druhej strane, vzhľadom na prísnosť pravidiel, ktorých dodržiavanie vyžaduje EÚ od jednotlivých krajín GSP, ako aj vzhľadom na striktné normy na dovážaný tovar je možné, že sa mierne zníži objem dovozu z týchto krajín v porovnaní so súčasnosťou, čo by znamenalo zníženie deficitu obchodnej bilancie SR. Okrem toho sa pre slovenských exportérov otvára priestor na zvýšenie a diverzifikáciu exportu do tohto teritória.

So zreteľom na to, že väčšina krajín, pri ktorých SR uplatňuje režim GSP, v súčasnosti nedosahuje stanovené dovozné limity, prevzatie režimu GSP EÚ by nemalo mať dramatické dôsledky na pozíciu zahraničného obchodu SR (s výnimkou Ruska, Číny, Ukrajiny, Brazílie, **Indonézie**, **Malajzie** a **Thajska**, ktoré tieto limity dosahujú).

V dôsledku odstránenia uvedených limitov a väčšieho zníženia ciel po vstupe do EÚ by tieto krajiny mohli vývoz do SR zvýšiť (dovoz z týchto krajín do SR v roku 2002 predstavoval 92 % celkového dovozu z krajín GSP a ACP a 17 % celkového dovozu SR). To by však zároveň znamenalo zvýšenie deficitu obchodnej bilancie SR, ktorý už aj tak v roku 2002 dosiahol 90 % celkového deficitu s krajinami GSP a ACP a 115 % celkového deficitu obchodnej bilancie SR. Dovozy zo spomenutých krajín, bez Ruska, v roku 2002 predstavovali 24 % celkového objemu dovozu z krajín GSP a ACP a 4,5 % celkového dovozu SR, pričom ich podiel na deficite obchodnej bilancie SR bol 25 % (pozri tab. 3.11).

T a b u ľ k a 3.11

Zahraničný obchod Slovenskej republiky s vybranými krajinami GSP za rok 2002 (v mil. Sk)

Krajina	Vývoz	Dovoz	Saldo
Brazília	161,1	1 972,1	-1 811,0
Čína	1 826,1	15 587,6	-13 761,6
Indonézia	71,0	1 972,4	-1 901,4
Malajzia	331,7	3 694,7	-3 363,0
Rusko	6 494,4	93 847,9	-87 353,5
Thajsko	184,6	1 703,0	-1 518,4
Ukrajina	7 064,1	8 473,1	-1 409,0
Spolu	16 133,0	127 250,9	-111 117,9

Prameň: Obadi, S. M. [20].

T a b u ľ k a 3.12

Účinky prevzatia preferenčných režimov (v mil. Sk)

Preferenčné krajiny EÚ				Preferenčné krajiny SR			
Krajina	Vývoz	Dovoz	Saldo	Krajina	Vývoz	Dovoz	Saldo
GSP a ACP	28 474	138 741	-110 267	GSP a ACP	30 592	139 567	-108 974
Na zmluvnej báze	15 021,75	7 548,65	7 473,11	Na zmluvnej báze	11 833,21	6 065,67	5 767,53
Spolu	50 134	152 589	-102 455	Spolu	48 869	151 871	-103 003

Prameň: Vlastné výpočty na základe Obadi, S. M. [19].

Z tabuľky 3.12 je zrejmé, že celkové účinky prevzatia preferenčných režimov z titulu rozšírenia počtu krajín budú v rozhodujúcej miere ovplyvnené preferenčnými režimami GSP a ACP, čo by celkovo znamenalo mierne zvýšenie dovozu z týchto krajín.

Napriek tomu, že údaje o úrovni preferenčných ciel podľa komodít neboli za tieto preferenčné tretie krajiny dostupné, z hľadiska Vinerovej hypotézy môže byť okrem zistených dôsledkov vplyvom rozdielnych zoznamov krajín v preferenčných režimoch zaujímavá aspoň približná identifikácia „nákladovosti“ dovozu z týchto krajín v porovnaní s dovozom z EÚ.

ZÁVER

Integračné zoskupenie ASEAN s piatimi zakladajúcimi členmi sa rozšírilo na súčasných 10 členov. Tento fakt bolo úspešným napĺňaním jedného z cieľov zakotvených v základných dokumentoch ASEAN. Dramatický vývoj na svetovej politickej, ako aj ekonomickej scéne prinútil tvorcov tohto integračného zoskupenia, napriek výraznému úspechu v ekonomickej oblasti, upustiť od protekcionizmu a naštartovať liberalizačné procesy, otvárať sa svetu. Čínske reformy a jej trvalý udržateľný ekonomický rast, jej vstup do svetovej obchodnej organizácie, priťahujú do Číny čoraz viac priamych zahraničných investícií. Toto bolo tiež jednou z hlavných príčin, ktoré prinútili ASEAN zmeniť ich stratégiu v oblasti medzinárodnej spolupráce tak, aby im pomohla zvládnuť konkurenciu zo strany veľkých krajín, akou je napríklad aj spomínaná Čína.

Napriek oživeniu ekonomík krajín ASEAN po finančnej kríze, ktorá vypukla v polovici roka 1997, krajiny ASEAN stále trpia nízkym ekonomickým rastom v porovnaní s obdobím pred finančnou krízou. Okrem toho sa tieto krajiny pasujú s poklesom priamych zahraničných investícií. Zvrátiť tento stav je možné znižovaním obchodných bariér v rámci Združenia ASEAN a vytvorením avizovaného jednotného trhu v rámci zóny voľného obchodu ASEAN. Znižovanie obchodných bariér by uvítali rôzni investori a výrobcovia, ktorí by so sídlom v jednej z krajín regiónu s nízkymi administratívnymi nákladmi mohli využívať komparatívne výhody jednotlivých štátov, či už lacnú pracovnú silu, lacnú energiu, lacnú pôdu, vhodnú infraštruktúru, alebo prístup k potrebným prírodným zdrojom. Jednotný trh by vyhovoval i exportérom spotrebného tovaru, ako aj nadnárodným obchodným reťazcom.

Integračné trendy v rozvojom aj rozvinutom svete v rámci globalizačného procesu a z toho vyplývajúca narastajúca konkurencia evokovali aj záujem nielen Číny, ale i jednej z najsilnejších ekonomík sveta, ktorou je Japonsko, vytvoriť zónu voľného obchodu so susednými krajinami. Veľký drak (Čína) bojuje o získanie trhu ASEAN a Japonsko sa obáva, aby nestratilo svoje postavenie na tomto trhu.

Vytvorenie takejto obrovskej zóny s takmer dvomi miliardami spotrebiteľov je jednoznačne výhodné pre Japonsko aj Čínu. Pre ostatné zúčastnené strany, najmä pre niektoré krajiny ASEAN, je to však len sčasti výhodné, pretože majú s Čínou podobnú priemyselnú štruktúru a produkujú takmer rovnaké komodity, čím si v mnohých oblastiach konkurujú. Jedno je však isté, a to, že aj krajiny ASEAN sa tým chcú opäť zatriktívniť a zmeniť smer toku zahraničných investícií, ktoré smerujú v posledných rokoch predovšetkým do Číny.

Ďalším obchodným partnerom, s ktorým ASEAN podpísalo zmluvu o vytvorení zóny voľného obchodu, je India. Tá sa rozhodla vyjsť z izolácie a otvoriť svoj trh práve 10 členom zoskupenia ASEAN. Týmto spôsobom chce ASEAN vytvoriť protiváhu rýchlo sa rozvíjajúcej čínskej ekonomike.

Je otázne, či táto záplava nových iniciatív prinesie v najbližšej budúcnosti reálne výsledky. Výsledok nie je istý ani v prípade dohody medzi Čínou a ASEAN, ktorá nepochybne bola impulzom k naštartovaniu celého aktuálneho procesu liberalizácie v regióne.

Z ekonomickej literatúry vieme, že jeden z cieľov integrácie krajín je zvýšenie vzájomného obchodu, resp. vytváranie nových obchodných možností členských štátov (*trade creation*). Podľa nášho názoru, v prípade krajín ASEAN sa tento cieľ, aspoň do želateľnej úrovne, nenaplnil. Avšak nárast podielu intraregionálneho obchodu v roku 2001 oproti roku založenia ASEAN o 10 percentuálnych bodov možno považovať za úspech integračného procesu v tomto smere vzhľadom na veľmi odlišnú charakteristiku jednotlivých ekonomík členských štátov Združenia a na nepriaznivé politické podmienky pred jeho vznikom a dlhé roky po jeho vzniku.

Treba však uznať, že Združenie národov juhovýchodnej Ázie poskytlo rozvojuvému svetu príklad jednak v spôsobe, ako sa dostať zo začarovaného kruhu chudoby, z ktorého sa treba poučiť, jednak ako integračné zoskupenie, ktoré prekonalo mnohé prekážky a dosiahlo neodškriepiteľné hospodárske výsledky. Dnes má ASEAN vo svetovom hospodárstve dôležitú pozíciu a rátajú s ním aj hospodárske veľmoci.

Pokiaľ ide o zahraničný obchod SR s krajinami ASEAN, ten bol od roku 1993 charakteristický na jednej strane značnou turbulenciou vo vývoze a na strane druhej exponenciálnym rastom v dovoze, čo sa negatívne prejavilo v obchodnej bilancii SR so spomínanými krajinami. Napriek tomu existuje pre SR reálna šanca zvýšiť vývoz výrobkov, ktoré sú konkurencieschopné v regióne, ako to vyplýva z analýzy, a tým znížiť deficit obchodnej bilancie SR s krajinami regiónu.

Na záver by sme chceli uviesť, že v tejto monografii nebolo možné všetky oblasti integračného procesu ASEAN analyzovať v plnej šírke, avšak predkladaná monografia je dobrým základom pre ďalší výskum tejto časti rozvojového sveta, ktorý by si, podľa našej mienky, zaslúžil venovať mu v budúcnosti väčší priestor v našom výskume integračných zoskupení vo svete, ktoré zaiste sú neoddeliteľnou súčasťou globalizačného procesu.

Príloha 1**Tabuľka 1**
Export krajín ASEAN do Japonska (v mil. USD)

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brunej	0,0	948,3	1 630,6	1 350,4	1 391,7	1 098,5	1 187,4	936,4	1 671,9
Kambodža	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,7	13,3
Indonézia	11 172,2	10 505,1	12 288,3	9 981,3	11 721,8	9 116,0	10 397,2	14 415,2	13 010,2
Malajzia	6 059,4	6 640,1	8 550,0	9 104,4	6 813,7	6 211,4	6 616,6	8 999,4	9 181,3
Mjanmarsko	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	58,5	64,9	84,0
Filipíny	1 817,4	2 013,9	2 735,6	3 667,9	4 194,4	4 233,9	4 664,2	5 608,7	5 057,4
Singapur	5 524,0	6 451,1	8 162,9	9 611,7	9 059,7	7 223,8	8 507,8	10 411,7	9 327,6
Thajsko	6 379,2	7 741,1	9 313,3	9 434,6	8 827,3	6 833,2	6 255,4	14 296,9	9 965,5
ASEAN	30 952,2	34 299,6	42 680,7	43 150,3	42 008,6	34 716,8	37 687,1	54 743,9	48 311,2

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

Tabuľka 2
Import krajín ASEAN z Japonska (v mil. USD)

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brunej	0,0	184,3	186,0	224,4	250,1	70,4	105,8	71,7	118,0
Kambodža	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	57,8	19,6
Indonézia	6 248,4	8 452,4	9 230,0	6 503,1	8 252,3	4 292,4	2 913,3	5 397,3	4 689,5
Malajzia	12 630,2	15 541,6	19 672,9	17 635,5	15 300,3	10 051,9	11 228,3	15 398,4	12 068,2
Mjanmarsko	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	221,9	187,0	377,5
Filipíny	4 030,0	5 184,8	4 807,4	6 123,9	7 414,1	6 029,9	6 136,0	6 027,4	6 098,4
Singapur	18 654,2	21 470,7	23 284,0	22 324,4	23 724,1	16 990,0	18 480,7	23 177,1	16 070,8
Thajsko	14 140,2	16 468,7	21 354,9	20 498,9	16 323,3	9 259,1	12 380,0	15 310,5	13 884,5
ASEAN	55 702,9	67 302,5	78 535,2	73 310,1	71 264,2	46 693,7	51 466,0	65 627,2	53 326,6

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

Príloha 2**T a b u ľ k a 1****Export krajín ASEAN do Číny (v mil. USD)**

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brunej	0,00	0,03	0,15	0,11	0,00	0,00	0,24	22,27	127,74
Kambodža	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	285,98	224,98
Indonézia	1 249,49	1 280,04	1 741,72	1 867,76	2 123,04	1 832,03	3 338,94	4 321,85	3 491,00
Malajzia	1 202,63	1 859,71	1 806,87	1 519,94	1 313,81	1 545,08	4 595,87	6 433,44	6 229,13
Mjanmarsko	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	65,07	86,52	103,70
Filipíny	173,87	163,96	212,93	327,92	244,41	343,68	2 521,93	2 570,61	2 372,58
Singapur	1 902,70	2 000,07	2 439,22	3 214,70	4 195,49	4 059,71	12 718,60	16 236,40	16 140,40
Thajsko	0,00	0,00	0,00	543,69	1 291,13	1 422,07	3 231,76	5 077,59	2 862,56
ASEAN	4 528,69	5 303,82	6 200,89	7 474,13	9 167,89	9 202,59	26 472,40	35 034,70	31 552,10

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

T a b u ľ k a 2**Import krajín ASEAN z Číny (v mil. USD)**

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brunej	0,0	34,9	63,3	72,5	55,1	20,6	72,4	85,0	97,4
Kambodža	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	364,1	203,8
Indonézia	936,0	1 477,4	1 495,2	1 235,5	1 518,0	904,5	1 469,7	2 364,3	2 100,0
Malajzia	816,8	1 200,7	1 516,8	1 720,0	1 916,8	1 685,5	3 359,0	6 572,9	5 129,4
Mjanmarsko	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	223,7	261,7	394,9
Filipíny	180,7	294,0	475,9	676,5	871,6	1 198,9	2 266,0	1 984,9	2 212,3
Singapur	2 402,9	2 751,9	3 578,5	4 205,4	5 808,6	4 853,4	8 878,5	10 637,2	9 982,7
Thajsko	0,0	0,0	0,0	1 307,8	3 312,9	2 548,7	3 138,8	4 210,8	3 712,7
ASEAN	4 336,4	5 759,0	7 129,7	9 217,6	13 482,9	11 211,5	19 408,0	26 480,9	23 833,1

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

Príloha 3

T a b u ľ k a 1
Pomer bežného účtu platobnej bilancie k HDP (v %)

Krajina	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Brunej	54,2	51,5	53,8	62,7	92,9	90,7	87
Kambodža	-3,3	0,6	-5,9	-4,7	-3,5	-1,3	-2
Indonézia	-3,4	-2,2	4,2	4,1	5,3	4,9	4
Laos	-12,3	-10,9	-2,8	-5,3	-0,7	-4,5	-2
Malajzia	-4,4	-6,2	13,2	15,9	9,3	8,3	10
Mjanmarsko	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,05	-0,1	0
Filipíny	-4,8	-5,3	2,4	10,4	12,5	6,3	5
Singapur	15,2	15,7	22,6	18,7	14,5	19,0	21,5
Thajsko	-7,9	-2,0	12,7	10,2	7,6	5,4	6,0
Vietnam	-8,2	-5,7	-3,9	4,1	-1,1	2,1	-2

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

T a b u ľ k a 2
Miera inflácie v krajinách ASEAN (v %)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Kambodža	.	.	.	.	.	1,1	10,1	3,2	14,8	4,0	-0,8	-0,6
Indonézia	7,8	9,4	7,5	9,7	8,5	9,4	8,0	6,7	57,6	20,5	3,7	11,5
Laos	35,6	13,4	9,9	6,3	6,8	19,6	13,0	27,5	91,0	128,4	25,1	7,8
Malajzia	2,6	4,4	4,8	3,5	3,7	3,5	3,5	2,7	5,3	2,7	1,5	1,4
Mjanmarsko	13,2	18,5	8,6	6,9	8,4	8,0	9,0	5,9	9,7	6,7	4,3	6,1
Filipíny	3,5	3,4	2,3	2,3	3,1	1,7	1,4	2,0	-0,3	0,0	1,4	1,0
Singapur	5,9	5,7	4,1	3,4	5,0	5,8	5,8	5,6	8,1	0,3	1,5	1,7
Thajsko	.	.	.	.	.	.	5,7	3,2	7,3	4,1	-1,7	-0,4

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

Príloha 4

Tabuľka 1

Export krajín ASEAN do Južnej Kórey (v tis. USD)

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brunej	0	229 144	427 833	512 812	685 685	371 624	268 606	162 365	371 572
Kambodža	0	0	0	0	0	0	0	777	984
Indonézia	2 220 458	2 523 261	2 916 749	2 612 248	3 293 717	2 567 799	3 319 821	4 317 875	3 772 463
Malajzia	1 623 519	1 546 548	1 919 595	2 160 841	2 134 867	1 539 082	2 056 856	2 599 151	3 609 425
Mjanmarsko	0	0	0	0	0	0	12 539	18 380	22 689
Filipíny	221 007	291 803	443 181	370 561	473 731	508 771	1 031 501	1 172 527	1 044 382
Singapur	2 060 955	2 414 379	2 867 044	3 571 666	3 804 751	2 563 983	3 555 909	4 918 454	4 683 669
Thajsko	0	0	0	218 552	275 022	261 770	645 588	1 339 085	1 229 092
ASEAN	6 125 939	7 005 135	8 574 402	9 446 682	10 667 773	7 813 029	10 890 821	14 528 615	14 734 276

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

Tabuľka 2

Import krajín ASEAN z Južnej Kórey (v tis. USD)

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brunej	0	18 416	30 120	45 258	40 314	14 490	16 331	12 860	17 743
Kambodža	0	0	0	0	0	0	0	76 255	49 594
Indonézia	2 103 064	2 360 931	2 451 302	1 945 150	2 321 793	1 527 753	1 330 053	2 082 574	2 209 317
Malajzia	1 401 671	1 815 692	2 963 848	3 282 568	2 604 498	1 732 758	2 457 649	3 362 095	2 939 543
Mjanmarsko	0	0	0	0	0	0	168 026	311 519	350 842
Filipíny	897 632	1 107 079	1 120 855	1 671 096	2 182 024	2 188 724	2 723 390	2 350 787	1 950 085
Singapur	2 745 707	3 733 391	4 779 437	4 223 578	4 183 742	3 039 854	4 167 225	4 819 723	3 819 086
Thajsko	0	0	0	2 126 735	3 525 039	763 811	1 415 276	2 442 446	2 121 307
ASEAN	7 148 074	9 035 509	11 345 564	13 294 384	14 857 410	9 267 391	12 277 950	15 458 260	13 457 518

Prameň: Štatistiky ASEAN. www.aseansec.org

Príloha 5

Tabuľka 1

Slovenský dovoz z krajín ASEAN (v tis. Sk)

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Brunej	0	0	0	0	0	5	59	14	15	44
Filipíny	31 947	19 378	31 429	41 550	69 664	183 011	500 052	578 819	459 223	653 644
Indonézia	39 331	274 884	343 729	536 639	627 374	766 634	967 853	1 261 576	1 524 041	1 972 395
Kambodža	0	18	2 474	6	747	927	4 764	11 852	6 978	16 597
Laos	1 002	22	0	5 635	1 855	13 290	4 962	20 892	14 396	6 528
Malajzia	21 078	269 403	502 280	1 105 586	1 035 329	957 427	1 242 385	1 873 414	3 481 667	3 694 700
Mjanmarsko	0	19	0	18	0	362	1 504	7 352	10 978	14 944
Singapur	274 024	226 579	235 901	339 090	564 411	721 866	893 560	984 316	1 202 450	634 497
Thajsko	85 525	249 472	381 506	430 106	532 297	708 877	634 983	783 127	1 117 326	1 703 021
Vietnam	371 045	38 656	65 349	107 851	181 265	323 092	426 247	563 463	743 738	751 641
ASEAN	823 952	1 078 431	1 562 668	2 566 481	3 012 942	3 675 491	4 676 369	6 084 825	8 560 812	9 448 011

Prameň: Štatistický úrad SR, 1997 – 2003.

T a b u ľ k a 2

Slovenský vývoz do krajín ASEAN (v tis. Sk)

Krajina	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Brunej	0	0	0	0	147	2 901	0	4 361	4 841	368
Filipíny	3 460	176 628	104 530	56 679	255 707	58 696	302 023	146 584	62 919	46 982
Indonézia	38 318	398 079	323 775	674 032	315 814	21 673	299 416	1 076 373	172 690	71 006
Kambodža	0	0	14 085	1	2 970	26	91	0	280	
Laos	71	327	0	2	83	0	89	0	88	1 264
Malajzia	18 641	654 493	589 195	401 557	30 737	106 931	141 022	178 981	167 494	331 670
Mjanmarsko	19 344	1 778	1 123	14 445	3 107	89	179 571	165 176	260 751	35 390
Singapur	57 137	443 314	312 705	128 154	76 691	55 260	99 455	577 465	545 382	1 167 301
Thajsko	55 921	1 765 769	565 693	643 820	148 432	78 506	162 910	167 846	266 774	184 649
Vietnam	742 873	82 329	246 630	21 757	22 497	15 299	62 962	41 095	58 621	75 307
ASEAN	935 765	3 522 717	2 157 736	1 940 447	856 185	339 381	1 247 539	2 357 881	1 539 840	1 913 937

Prameň: Štatistický úrad SR, 1997 – 2003.

LITERATÚRA

- [1] AFTA (2003): www.aseansec.org
- [2] AKRASANEE, N. – STIFL, D. (1992): The Political Economy of ASEAN Economic Cooperation. TDR Quarterly Review, s. 3 – 11.
- [3] ASEAN Annual Report (1996 – 1997): www.aseansec.org
- [4] ASEAN Annual Report (2002 – 2003): www.aseansec.org
- [5] ASEAN Overview (2003): www.aseansec.org
- [6] Colné riaditeľstvo SR (1993 – 1996): Základný prehľad o slovenskom zahraničnom obchode.
- [7] COMTRADE Statistics, UNCTAD (2003).
- [8] China Daily (2003): ASEAN Plus Three Mechanism Boosting Regional Economy.
- [9] GRAY, P. H. (1987): International Economic Problems & Politics. ST. Martin's Press Inc. ISBN 0-312-42088-9.
- [10] GAJDOŠOVÁ, M. (2003): Vplyv účasti Slovenska v colnej únii EÚ na zahraničný obchod. In: Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie. [Dopadová štúdia, č. 28.] Bratislava: ÚSSE SAV, s. 233 – 256. ISBN 80-7144-130-9.
- [11] HARRISON, A – DALKIRAN, E. – ELSEY, E. (2000): International Business. Oxford, UK: Oxford University Press. ISBN 0-19-878213-6.
- [12] HAVRILA, I. – GUNAWARDANA, P. (2003): Analysing Comparative Advantage and Competitiveness: An Application to Australia's Textile and Clothing Industries. Austrália: Victoria University of Technology, Blackwell Publishing Ltd. University of Adelaide and Flinders University.
- [13] IMF (2003): Asia-Economic Outlook and Policy Challenges. Singapore 5. marca 2003.
- [14] ISOGAI, T. – MORISHITA, H. – RUFFER, R. (2002): Analysis of Intra-regional Trade in East Asia: Comparative Advantage Structures and Dynamic Interdependency in Trade Flows. [Working paper 02-E-1.] International Department, Bank of Japan.
- [15] KRUMM, K. – KHARAS, H. (2004): East Asia Integrates “A Trade Policy Agenda for Shared Growth”. World Bank & Oxford university.
- [16] LAURSEN, K (1998): Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Specialisation. Department of Industrial Economics and Strategy/DRUID. ISBN: 87-7873-069-4.
- [17] MENON, J. (1996): The Dynamics of Intra-Industry Trade in ASEAN. Asian Economic Journal, zv. 10, č. 1, s. 105 – 115.
- [18] MICHAELY, M. (1962 – 1967): Concentration in international trade, contribution to economic analysis. Amsterdam: North-Holland publishing company.

- [19] OBADI, S. M. (2004): *Globalization and Competitiveness: A Comparative Analysis of Developing Countries vs. Industrial Countries*. In: WESTERFIELD, R. E.: *Current Issues in Globalization*. New York, U.S.A.: Nova Science Publishers, Inc. s. 25 – 40. ISBN 1-59033-811-1.
- [20] OBADI, S. M. (2003): Vplyv účasti Slovenska v colnej únii EÚ na zahraničný obchod. In: ŠIKULA, M. a kol. *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*. [Dopadová štúdia, č. 28.] Bratislava: ÚSSE SAV, s. 233 – 256. ISBN 80-7144-130-9.
- [21] OUTRATA, R. (1998): Medzinárodná konkurencieschopnosť slovenského priemyslu a proces približovanie k EÚ. *Ekonomický časopis/Journal of Economics*, 46, 2, 186 – 201.
- [22] OUTRATA, R. (2003): Vplyv účasti Slovenska v colnej únii EÚ na zahraničný obchod. In: *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*. [Dopadová štúdia, č. 28.] Bratislava: ÚSSE SAV, s. 233 – 256. ISBN 80-7144-130-9.
- [23] SMIEŠNÝ, J. (2002): Ambície Číny zaskočili Japonsko. *Trend*, 24. 1. 2002.
- [24] Štatistický úrad SR (1997 – 2003): *Zahraničný obchod v Slovenskej republike*.
- [25] *The Single Market Review (EUROPE) (1997): Trade Creation and Trade Diversion. Volume 3. European Commission.*
- [26] TRAN, T. L. (2000): Trh juhovýchodnej Ázie z hľadiska možností slovenského vývozu. [Výskumné práce, č. 10.] Bratislava: ÚSSE SAV. 24 s.
- [27] UNCTAD (1987): *Handbook of International Trade and Development Statistics*. New York: UN.
- [28] UNCTAD (2001): *Handbook of International Trade and Development Statistics*. New York: UN.
- [29] UNCTAD, FDI Database (2003): <http://stats.unctad.org/fdi/eng/TableViewer/>
- [30] VOLLRATH, T. L. (1991): A Theoretical Evaluation of Alternative Trade Intensity Measures of Revealed Comparative Advantage. Volume 127, p. 265 – 279.
- [31] WORKIE, M. T. (2003): Absolute Convergence across Time and Space: New Empirical Evidence for an Old Debate. *Ekonomický časopis/Journal of Economics*, 51, 10, s. 1270 – 1291.
- [32] World Bank (2003): Country Profile Table. www.worldbank.org
- [33] World Development Indicators (2001), CD. New York: World Bank.
- [34] World Development Indicators (2003), CD. New York: World Bank.
- [35] ZORKÓCIOVÁ, O. (1998): Transformácia ekonomických systémov štátov strednej a východnej Európy a jej vplyv na zmeny v oblasti vonkajších ekonomických vzťahov. In: *Transformácia ekonomiky, skúsenosti Slovenska a ďalších krajín strednej Európy*. [Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie.] Bratislava: Obchodná fakulta Ekonomickej univerzity.
- [36] http://europa.eu.int/comm/trade/index_en.htm

ZOZNAM SKRATIEK

- ACP: (EU-African, Caribbean and Pacific Partnership), Euro-afrikké, karibské a pacifické partnerstvo*
- ACWGDC: (ASEAN-China Working Group on Development Cooperation), ASEAN – čínska pracovná skupina o rozvojovej spolupráci*
- AEM: (ASEAN Economic Ministerial Meeting), Stretnutie ekonomických ministrov ASEAN*
- AFTA: (ASEAN Free Trade Area), Zóna voľného obchodu ASEAN*
- AICO: (ASEAN Cooperation Scheme), Schéma kooperácie ASEAN*
- AMM: (ASEAN Ministerial Meeting), Stretnutie ministrov ASEAN*
- ARF: (ASEAN Regional Forum), Regionálne fórum ASEAN*
- ASC: (ASEAN Standing Meeting), Stretnutie stálej komisie ASEAN*
- ASEAN + 3: ASEAN + Čína, Japonsko a Južná Kórea*
- ASEAN: (Association Nations of South East Asian), Asociácia národov juhovýchodnej Ázie*
- CEPT: (Common Effentive Preferencial Tariff), Spoločné efektívne preferenčné tarify*
- CTB: (Contribution of Trade Balance), Príspevok obchodnej bilancie*
- ECO: (The Economic Cooperation Organisation), Organizácia o ekonomickej spolupráci*
- EFTA: (Europe Free Trade Area), Európska zóna voľného obchodu*
- EÚ: Európska únia*
- FDI: (Foreign Direct Investment), Priame zahraničné investície*
- GCC: (Gulf Cooperatin Council), Rada kooperácie medzi krajinami arabského (Perzského) zálivu*
- GSP: (Generalized System Preferences), Všeobecný systém preferencie*
- HDP: Hrubý domáci produkt*
- HNP: Hrubý národný produkt*
- HRD: (Human Resource Development), Rozvoj ľudských zdrojov*
- HS: Harmonizovaný systém*
- ICT: (Information and Communication Technology), Informačné a komunikačné technológie*
- IDEA: (Initiative for Development in East Asia), Iniciatíva pre rozvoj vo východnej Ázii*
- IT: Informačné technológie*

<i>JVA:</i>	<i>Juhovýchodná Ázia</i>
<i>OSN:</i>	<i>Organizácia spojených národov</i>
<i>PZI:</i>	<i>Priame zahraničné investície</i>
<i>PPP:</i>	<i>(Purchasing Power Parity), Parita kúpnej sily</i>
<i>RC:</i>	<i>(Relative Competitiveness), Relatívna konkurencieschopnosť</i>
<i>RCA:</i>	<i>(Revealed Comparative Advantage), Odhalené komparatívne výhody</i>
<i>RMA:</i>	<i>(Relative Import Advantage), Relatívna importná výhoda</i>
<i>RTA:</i>	<i>(Relative Trade Advantage), Relatívna obchodná výhoda</i>
<i>RVHP:</i>	<i>Rada vzájomnej hospodárskej pomoci</i>
<i>SCANWFZ:</i>	<i>(Treaty of the Southeast Asia nuclear Weapon-Free Zone), Zmluva o slobodnej zóne juhovýchodnej Ázie bez jadrových zbraní</i>
<i>SITC:</i>	<i>(Standard International Trade Classification), Štandardné klasifikácie medzinárodného obchodu</i>
<i>TAC:</i>	<i>(Treaty of Amity cooperation), Zmluva o priateľstve a spolupráci</i>
<i>TNC:</i>	<i>(Trade Negotiating Committee), Negociačná obchodná komisia</i>
<i>TREATI:</i>	<i>(Trans-Regional EU-ASEAN Trade Initiative), Trans-regionálna obchodná iniciatíva medzi EÚ a ASEAN</i>
<i>USA:</i>	<i>(United states of America), Spojené štáty americké</i>
<i>UN:</i>	<i>(United Nations), Spojené národy</i>
<i>WTO:</i>	<i>(World Trade Organization), Svetová obchodná organizácia</i>
<i>ZOPFAN:</i>	<i>(Zone of Peace, Freedom and Neutrality), Zóna mieru, slobody a neutrality</i>

Vybrané publikácie Ústavu slovenskej a svetovej ekonomiky SAV
a ***Ekonomický časopis***
sú dostupné v kníhkupectvách:

ELITA, spol. s r. o.

Bratislava, Klincová ul. č. 55,

Bratislava, Blagoevova 14 – 16 a,

Bratislava, Ekonomická univerzita, Dolnozemska cesta č. 1

ACADEMIA

Bratislava Štúrova ul. č. 9

Vydavateľstvo SAV VEDA

Bratislava, Štefánikova č. 3 a,

Trnava, Trnavská univerzita, Hornopotočná 23

Publikácie v predaji:

OUTRATA, R. – GAJDOŠOVÁ, M. (Eds.) Effects and Perspectives of Cooperation of Visegrad Countries and of Their EU Integration. 2002. 295 pp. ISBN 80-7144-123-6.

MORVAY, K. a kol. Aktuálne otázky fungovania verejných financií SR. 2002. 129 s. ISBN 80-7144-127-9.

KLAS, A. Informatizácia ako faktor rozvoja ekonomiky a spoločnosti SR. 2002. 113 s. ISBN 80-7144-124-4.

ŠIKULA, M. (Ed.) Monitoring Preparations of Transition Countries for EU-Accessions. 5th Conference 26 – 27 April 2003 Bratislava. 2003. 184 pp. ISBN 80-7144-132-5.

ŠIKULA, M. a kol. Determinanty formovania priemyselnej politiky v podmienkach globalizácie a integrácie. 2003. 166 s. ISBN 80-7144-134-1.

ŠIKULA, M. a kol. Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie. 2003. 381 s. ISBN 80-7144-135-X.

ŠIKULA, M. (Ed.) Economic and Social Context of Slovakia's Integration into the EU. Summary. 2003. 47 pp. ISBN 80-7144-133-3.

OKÁLI, I. a kol. Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2003. 2004. 62 s. ISBN 80-7144-136-8.

OKÁLI, I. et al. Economic Development of Slovakia in 2003. 2004. 63 pp. ISBN 80-7144-138-4.

OKÁLI, I. a kol. Hospodárska politika Európskej únie a Slovenska v EÚ. 2004. 352 s. ISBN 80-7144-140-6.

WORKIE TIRUNEH, M. a kol. Vplyv informačných technológií na ekonomický rast a zamestnanosť: teoretické a empirické pohľady. 2004. 96 s. ISBN 80-7144-141-4.

**INTEGRAČNÉ ZOSKUPENIE JUHOVÝCHODNEJ ÁZIE
A ZAHRANIČNOOBCHODNÉ VZŤAHY SO SLOVENSKOM
A S EURÓPSKOU ÚNIOU**

OBADI Saleh Mothana

© Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied
Šancová 56, 811 05 Bratislava 1

Telefón: 42-1-2-52 49 54 80, Fax: 42-1-2-52 49 51 06
E-mail: milan.sikula@savba.sk

ISBN

ISBN

OBADI SALEH MOTHANA • Integračné zoskupenie juhovýchodnej Ázie a zahraničnoobchodné vzťahy so Slovenskom a s Európskou úniou